

Amaç ve Kapsam

AURUM *Sosyal Bilimler Dergisi (SBD)* Haziran ve Aralık aylarında yılda iki kere yayımlanan İngilizce ve Türkçe makaleler kabul eden, uluslararası hakemli bir sosyal bilimler dergisidir. *AURUM SBD*, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, ekonomi, işletme, hukuk, sosyoloji, psikoloji ve güzel sanatlar alanlarında makaleler kabul etmektedir. Derginin amacı sosyal bilimler ekseninde eleştirel araştırmalar, disiplinlerin sınırlarının dışına çıkan kuramsal tartışmalar ve ampirik analizler için bir tartışma platformu oluşturmaktır. *AURUM SBD* disiplinler arası ve karşılaştırmalı çalışmalarını teşvik etmektedir.

AURUM SBD, derginin kapsam çeşitliliğini yansıtan özgün araştırma makaleleri ve kitap eleştirileri yayımlamaktadır. Dergi aynı zamanda özel tematik sayılar hazırlamak üzere konuk editörleri davet etmektedir. Her makale yayımlanmadan önce çift-kör hakemlik sürecinden geçer. *AURUM SBD*'nin önceliği, yayımlanan eserlerin sosyal bilimler alanına özgün katkılar yapacak, güçlü, kuramsal ve/veya ampirik niteliklere sahip çalışmalar olmasıdır.

Aims and Scope

AURUM Journal of Social Sciences (JSS) is an international, peer-reviewed social science journal published biannually in June and December, accepting manuscripts both in English and Turkish. AURUM JSS welcomes contributions in, but not limited to, the disciplines of international relations, political science and public administration, economics, business administration, law, sociology, psychology, and fine arts. The aim of the journal is to provide a forum for critical scholarship across the social sciences, for theoretical debates and empirical analyses that move away from a narrow disciplinary focus. AURUM JSS strongly encourages interdisciplinary and comparative research.

AURUM JSS publishes original research articles and book reviews that reflect the diversity of the journal's scope. The journal also invites guest editors for special issues. Each submission goes through a double-blind review process. AURUM JSS policy is that published articles make original and strong theoretical and/or empirical contributions in their scholarly fields.

Yazışma ve İnternet Adresi / E-mail and website

e-mail: aurumsosyalbilimler@altinbas.edu.tr

web: <https://Aurum.altinbas.edu.tr/sosyal-bilimler-dergisi/>

İletişim / Contact

Altınbaş Üniversitesi, Mahmutbey Dilmenler Cad. No. 26, 34217 Bağcılar – İSTANBUL

Yayın Aralığı / Publication Frequency:

Yılda 2 sayı – 6 ayda bir / *Published biannually – every 6 months*

Dil / Language: Türkçe – İngilizce / *Turkish – English*

Yazım Kuralları / Guide for Contributors

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/Aurum/writing-rules>

Dizgi / Typesetting

Erdal Tarkan KARA

Yayına Hazırlayan / Prepared for Publication by

Mert SARSAĞ

Yayın Tarihi / Date of Publication

Haziran 2024

ISSN: 2458-9896

E-ISSN: 2822-3683

AURUM

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Sahibi / Owner

Altınbaş Üniversitesi, Mütevelli Heyeti Başkanı

Altınbaş University, President of the Board of Trustees

Ali ALTINBAŞ

Genel Koordinatör / General Coordinator

Prof.Dr. Çağrı ERHAN

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Editörler / Editors

Prof.Dr. Dilek ŞİRVANLI ÖZEN

Baş Editör / Editor-in-Chief

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Berna EKAL ŞİMŞEK

Editör/ Editor

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Alan Editörleri / Section Editors

Prof. Dr. Engin Deniz ERİŞ

İşletme / Business Administration

Dokuz Eylül Üniversitesi / Dokuz Eylül University

Prof.Dr. Adem GENÇ

Güzel Sanatlar / Fine Arts

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Prof.Dr. Mustafa Serdar ÖZBEK

Hukuk / Law

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara

Prof. Dr. Tolga DEMİRYOL

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Political Science and Public Administration

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Doç. Dr. Murat BOLELLİ

İşletme / Business Administration

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Doç. Dr. Diğdem SOYALTIN-COLELLA

Siyaset Bilimi / Political Science

Aberdeen Üniversitesi / University of Aberdeen

Doç. Dr. Aslı Yılmaz UÇAR

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Political Science and Public Administration

Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Murad CANBULUT
İşletme / Business Administration
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Onur Cem DOĞRU
Psikoloji / Psychology
Afyon Kocatepe Üniversitesi / Afyon Kocatepe University

Dr. Öğr. Üyesi Ersin EMBEL
Uluslararası İlişkiler / International Relations
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Başak GÜNEŞ
Hukuk / Law
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Burak Emre GÜRSOY
Psikoloji / Psychology
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Duygu TAŞFİLİZ
Psikoloji / Psychology
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dr. Öğr. Üyesi Nevzat Barış VARDAR
İktisat / Economics
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Editörler Yardımcıları / Editorial Assistants

Mücahid AYKUT
Araştırma Görevlisi / Research Assistant
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Fezal TAPRAMAZ
Araştırma Görevlisi / Research Assistant
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Dil Editörleri / Language Editors

Dr. Azize ÖZDEMİR
Öğretim Görevlisi / Lecturer
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Turgut TURUNÇ
Öğretim Görevlisi / Lecturer
Altınbaş Üniversitesi / Altınbaş University

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Abdullah AÇIK
Denizcilik / Maritime
Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Ahmet Serhat ERKMEN
Uluslararası İlişkiler / International Relations

Prof. Dr. Alper KALİBER
Uluslararası İlişkiler / International Relations
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Atilla ÇİFTER
İktisat / Economics
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayla ESEN
Uluslararası Ticaret / International Trade
Bahçeşehir Üniversitesi

Prof. Dr. Aylin İLDEN KOÇKAR
Psikoloji / Psychology
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Doç. Dr. Aytül Ayşe CENGİZ
Çalışma Ekonomisi / Labour Economics
Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Berna AKÇINAR
Psikoloji / Psychology
Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Berna KARAÇALI
Güzel Sanatlar / Fine Arts
İstanbul Topkapı Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Cansu YILDIRIM
Denizcilik / Maritime
Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Didem DANIŞ
Sosyoloji / Sociology
Galatasaray Üniversitesi

Prof. Dr. Emre ESEN
Hukuk / Law
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Erol ÜLKER
Siyaset Bilimi / Political Science
Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fatoş ALTINBAŞ
Sosyoloji / Sociology
Altınbaş Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan SINAR
Hukuk / Law
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Janet BARIŞ
Güzel Sanatlar / Fine Arts
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Muhittin SAĞNAK
Sosyal Bilimler / Social Sciences
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Nihan AKDEMİR
Güzel Sanatlar / Fine Arts
İstanbul Topkapı Üniversitesi

Danışma Kurulu / Advisory Board

Uğurcan AKYÜZ, Toros Üniversitesi
Ali ALP, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Ayşegül ALTINBAŞ, Altınbaş Üniversitesi
Barrie AXFORD, Oxford Brookes University
Ali DAYIOĞLU, Yakın Doğu Üniversitesi
Ahmet DIRISS, Centre des Etudes Méditerranéennes et Internationales- Tunis
Devrim ERBİL, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
François GEORGEON, EHESS
Boris JELEV, St.Cyril and St. Methodius University
Ahmet Kasım HAN, İstanbul Aydın Üniversitesi
Cemal KAFADAR, Harvard University
Hasan KÖNİ, Kültür Üniversitesi
Heinz-Peter MARCEL, Köln University
Antje NÖTZOLD, Chemnitz University
Kaan H. ÖKTEN, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Çınar ÖZEN, Ankara Üniversitesi
Alessandro QUARENGHI, Milan Catholic University
Şükran ŞİPKA, Altınbaş Üniversitesi
Alexandre TOURMAKINE, Institut National des Langues et Civilisations Orientales (Inalco), Fransa
Zehra YILMAZ, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

AURUM SBD, İdealOnline veritabanı, Ulrich's Periodicals Directory, Neliti, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), ResearchBib (Academic Resource Index), Index Copernicus, Asos Index, CiteFactor, ProQuest Central, ProQuest Turkey Database, Rootindex, International Institute of Organized Research (I2OR), Infobase index, Biblioteca IBT-CCG UNAM, Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), SOBIAD ve the Asian Science Citation Index (ASCI-Database) gibi ulusal ve uluslararası indekslerde/veritabanlarında taranmaktadır.

AURUM JSS is indexed in a number of national and international databases such as IdealOnline, Ulrich's Periodicals Directory, Neliti, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), ResearchBib (Academic Resource Index) and Index Copernicus, Asos Index, CiteFactor, ProQuest Central, ProQuest Turkey Database, Rootindex, International Institute of Organized Research (I2OR), Infobase index, Biblioteca IBT-CCG UNAM, Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), SOBIAD.

Etik İlkeler ve Yayın Politikası

AURUM SBD makale kabulü ve yayımında yayın etiği ilkelerini gözetir. Dergi ile bağlantılı tüm yazar, editör ve hakemlerin tâbi olduğu bu ilkelerin amacı tüm yayın sürecinin tarafları tatmin edecek dürüstlük içinde yürütülmesini güvence altına almaktır. AURUM SBD, *Committee on Publication Ethics* (COPE) tarafından geliştirilen "Dergi Editörleri için Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri"ni benimser.

Hakem Politikaları Beyanı

AURUM SBD'ye gönderilen tüm makaleler kapsamlı bir hakem değerlendirme sürecine tâbi tutulur. Bu süreçte tüm makaleler ilgili alan editörü tarafından ön incelemeden geçirilir. Editörün incelemesinden geçen çalışma, çift taraflı kör hakemlik uygulaması çerçevesinde konu ile ilgili iki hakemin değerlendirmesine sunulur. Editörler, yazarlar ve hakemler arasındaki tüm yazışmalar gizlilik içinde yürütülür.

Dergi Editörlerinin Etik Sorumlulukları

AURUM SBD editörleri aşağıda belirtilen etik ilkelere ve yayın politikalarına uyacaklarını taahhüt ederler:

- AURUM SBD editörleri dergiye yayımlanmak amacıyla gönderilen her bir makaleyi tarafsız gözle değerlendirirler. Yazarlar arasında ırk, din, uyruk, cinsiyet, yaş veya bağlı bulunulan kurum ayrımı yapmaksızın, her makaleyi değeri ölçüsünde, liyakat esasına göre değerlendirirler. Tüm makaleler dil editörünün denetiminden geçmektedir.
- Hakem değerlendirme süreci, tamamen gizli tutulur, herhangi bir makale hakkında, değerlendirme sürecine dahil olanlar hariç kimseyle herhangi bir bilgi paylaşılmaz.
- Editör; herhangi bir yazar, hakem veya diğer bir editöre yönelik yetkiyi/görevi kötüye kullanma iddialarına ilişkin bir ihbar alması durumunda söz konusu olayı araştırmakla yükümlüdür.
- AURUM SBD editörleri derginin etik standartlarına uymayan ve/veya derginin kapsamı dışında kalan bir makaleyi hakem incelemesine girmeden önce reddetme hakkına sahiptir.
- Editörler dergiye yayımlanmak amacıyla gönderilen makalelere yönelik işlemleri zamanında tamamlamakla yükümlüdürler.
- Editörler, kişisel veya mali açıdan çıkar çatışması yaşayabileceklerini düşündükleri bir makalenin yayımlanma sürecine dahil olmazlar. Böyle bir durumda, ilgili makaleler inceleme için başka bir editöre yönlendirilir.
- Dergide yayımlanmış bir makalenin ana fikrinde, içeriğinde veya sonuçlarında hata/yanlışlık olduğuna dair kati ve ikna edici bir delilin editöre ulaştırılması halinde editör, yayın kurulu ile istişare ederek bir düzeltme yazısı yayınlatır.

Yazarların Etik Sorumlulukları

AURUM SBD, tüm yazarların aşağıda belirtilen etik standartlara uymasını beklemektedir:

- Yazarlardan çalışmanın ana fikrine veya tasarımına; çalışmada kullanılan verilerin edinilmesine, analizine veya yorumlanmasına somut katkılarda bulunmuş olmaları; veyahut makalenin yazımına veya revizyonuna doğrudan katkıda bulunmuş olmaları beklenir.
- Yazarlar makalelerini yazarken konuk yazarlığa (makalenin yazımında yer almamış bir kişinin yazar listesine eklenmesi) veya gölge yazarlığa (herhangi bir kişinin makalenin yazım sürecine dahil olması fakat yazar listesinde adının geçmemesi) yer vermekten kaçınmalıdırlar.
- Makale dergiye gönderilmeden önce, yazar listesi ve sırası ile ilgili fikir birliğine varılmalı, (dergi ile yazışmadan) sorumlu yazarın kim olacağına karar verilmelidir. Yazar ismi sırası gibi makalenin detayları hakkında tüm eş yazarların fikir birliği içinde olmalarını ve bağlı olunan tüm kurumların isimlerinin makalede yer almasını sağlamak sorumlu yazarın görevidir.
- Makalenin geliştirilmesine katkı sağlamış fakat yazar sıfatı taşımayan kişiler ile yayın desteği ve/veya başka destekler sağlamış olan kurumlara da makalede teşekkür edilmelidir.
- Dergiye yalnızca özgün eserler gönderilmelidir. İntihal eylemini çok ciddi bir suç olarak kabul eden AURUM SBD, intihal yapıldığı tespit edilen makaleleri değerlendirmeye almayacaktır. Tüm makaleler olası intihal vakalarına karşı editörlerimiz tarafından intihal tespit yazılımları kullanılarak kontrol edilmektedir. Bu denetimde, intihal oranı kabul edilen düzeyin üzerinde çıkan makaleler derhal reddedilecektir.
- Aynı makale (aynı/benzer makalenin farklı dillerdeki versiyonları dahil) birden fazla dergiye yayımlanmak amacıyla gönderilemez.
- Makalede sadece konuyla ilgili atıflara yer verilmelidir. Çalışma ile alakası olmayan atıfların kullanılması kesinlikle önerilmez. Aynı şekilde, konuyla/amaçla ilişkisi olmayan, atıf sayısını arttırmak amacıyla yazarın kendine yaptığı atıflar etik kabul edilmez.
- Yazarlar, makalenin geliştirilmesinde etkisi olan finansal veya başka türlü çıkar unsurlarını bildirmekle yükümlüdürler.

Hakemlerin Etik Sorumlulukları

Makaleleri değerlendirecek tüm hakemlerin aşağıda belirtilen etik davranış ilke ve kurallarına uymaları beklenmektedir:

- AURUM SBD'ye sunulan tüm makalelerin değerlendirme süreci çift taraflı kör hakemlik sistemiyle yürütülür.
- Hakemlerin herhangi bir makaleyi değerlendirmeyi kabul etmeden önce, makalenin kendi uzmanlık alanları ile ilgili olduğundan emin olmaları beklenir.
- Hakemler sunulan makaleleri tarafsız bir gözle değerlendirirler. Yazarlar arasında ırk, din, uyruk, cinsiyet, yaş veya kurum ayrımı gözetmezler, her bir makaleyi nitelikleri doğrultusunda değerlendirirler.
- Tarafsızlıklarına etki edecek herhangi bir ilişkinin varlığı söz konusu olduğunda bunu beyan etmekle yükümlüdürler.
- Makale değerlendirme süreci gizli tutulmalıdır. Hakemler, değerlendirme sürecine dahil olan kişiler dışında herhangi bir kişi ile makale hakkında bilgi paylaşamazlar, yazışma yapamazlar.
- Hakemler yapıcı, kanıta dayalı, ve inandırıcı bir değerlendirme raporu sunmaya özen göstermelidirler.
- Hakemler, raporlarında makalesini değerlendirdikleri kişi başta olmak üzere, herhangi bir kişinin itibarını zedeleyebilecek ifadeler kullanmaktan kaçınmalıdır.
- Hakemlerin raporlarını zamanında teslim etmeleri, rapor tesliminde gecikme olacaksa bunu editöre bildirmeleri beklenir.
- Hakemler, değerlendirdikleri makale ile daha önce yayınlanmış veya değerlendirme sürecinde olan herhangi bir makale arasında dikkat çeken bir benzerlik görmeleri halinde, editörü bu durumdan haberdar etmelidirler.
- Makale değerlendirme süreci sırasında elde edilen herhangi bir bilgi, başka kişilere (hakemin kendisi dahil olmak üzere) ve kurumlara fayda veya zarar sağlayacak şekilde veyahut başka kişi ve kurumların itibarını sarsmak amacıyla kullanılamaz.

Etik Kurul Onayı

ULAKBİM TR Dizin tarafından alınan kararlar doğrultusunda, 2020 yılından itibaren yayımlanacak çalışmalar için Etik Kurul İzni gerekmektedir. Bu izinleri gerektiren çalışmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif araştırmalar.

Etik kurul onayının gerektiği durumlarda hazırlanan rapor, etik kurulun ismini, varsa referans numarasını kapsamalıdır. Eğer çalışmanın etik kurul onayından muaf olduğu bildirilmişse, bu bildirim de muafiyet veren etik kurulun adı dahil olmak üzere makalede ayrıntılarıyla açıklanmalıdır. Etik ilkelere uymadığı tespit edilen makaleler, AURUM SBD'de yayımlanmaz. Çalışmanız etik kurul onayı gerektirmiyorsa, bu durumun nedenlerini belirten bir beyan formu imzalamanız gerekmektedir.

Editorial Policies and Ethical Guidelines

AURUM Journal of Social Sciences (JSS) adheres to rigorous publishing ethics involving authors, editors as well as reviewers. Its editorial policies and ethical guidelines aim to maintain the integrity of the whole publication process. AURUM JSS adopts the "Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" developed by the Committee on Publication Ethics (COPE).

Peer Review Statement

All research articles in *AURUM Journal of Social Sciences* undergo rigorous peer review, based on initial editor screening and anonymized refereeing by two anonymous referees. All correspondence between the editorial office, authors, and reviewers is considered private and confidential.

Ethical Guidelines for Journal Editors

The editors of AURUM JSS are committed to adhering to the following policies and ethical guidelines:

- The editors of AURUM JSS give unbiased consideration to each manuscript submitted for publication. They judge each on its merits, without regard to race, religion, nationality, sex, seniority, or institutional affiliation of the author(s). All articles are subject to the language editor's control.
- They keep the peer-review process entirely confidential and do not share information about a manuscript with anyone outside of the peer-review process.
- If a journal editor receives a credible allegation of misconduct by an author, reviewer, or journal editor, then s/he has a duty to investigate the matter further.
- The editors of AURUM JSS may reject a manuscript without formal peer review if it fails to comply with the ethical standards of the journal and outside its scope.
- They are responsible for processing submissions in due time.
- The editors need to decline considering any manuscript that may have a conflict of interest with themselves. Such manuscripts will be re-assigned to another editor.
- If a journal editor receives convincing evidence that the main substance or conclusions of an article published in the journal are incorrect, then, in consultation with the editorial board, s/he ensures the publication of an appropriate note of correction.

Ethical Guidelines for Authors

AURUM JSS expects all authors to adhere to the following ethical standards:

- Each author is expected to have made substantial contributions to the conception or design of the work; or the acquisition, analysis, or interpretation of data; or have drafted the work or substantively revised it.
- Authors must avoid gift (guest) authorship where someone is added to the list of authors who has not been involved in writing the paper; and ghost authorship where someone has been involved in writing the paper but is not included in the list of authors.
- Prior to submission, the authorship list and order must be agreed upon between all authors, and they must also agree on who will take on the role of the corresponding author. It is the responsibility of the corresponding author to reach a consensus with all co-authors regarding all aspects of the article including the authorship order and to ensure all correct affiliations have been listed.
- Individuals who participated in the development of a manuscript but do not qualify as an author should be acknowledged. Organizations that provided support in terms of funding and/or other resources should also be acknowledged.
- Authors must ensure submitted manuscripts are the original works of the author(s). AURUM considers plagiarism a serious offense and is committed to eliminating manuscripts with possible cases of plagiarism from its review and publication process. The editors use plagiarism detection software to check each manuscript for possible cases of plagiarism. Manuscripts that are found to contain an unacceptable level of similarity with other published works are immediately rejected.
- Authors must avoid duplicate submissions. They must ensure the submitted manuscript is not under consideration by another journal. Duplicate submission also includes the submission of the same/similar manuscript in different languages to different journals.
- Authors should include only relevant citations. The inclusion of citations that are not relevant to the work is strongly discouraged. Similarly, irrelevant self-citation to increase one's citation is unethical.
- Authors should disclose all financial/relevant interests that may have influenced the development of the manuscript.

Ethical Guidelines for Reviewers

AURUM JSS expects all peer reviewers to follow the code of conduct and ethical guidelines below:

- Each submission in AURUM JSS goes through a double-blind review process.

- Before accepting to review a manuscript, reviewers should ensure that the manuscript is within their area of expertise.
- Reviewers must give unbiased consideration to each manuscript submitted. They should judge each on its merits, without regard to race, religion, nationality, sex, seniority, or institutional affiliation of the author(s).
- They must declare any conflict of interest before agreeing to review a manuscript. This includes any relationship with the author that may bias their review.
- Reviewers must keep the peer review process confidential. They must not share information or correspondence about a manuscript with anyone outside of the peer-review process.
- Reviewers need to provide a constructive, evidence-based, and appropriately substantial peer review report.
- Reviewers must avoid making statements in their report which might be deemed as impugning any person's reputation.
- Reviewers need to submit their reports on time and should inform the editor if this is not possible.
- Reviewers should call to the journal editor's attention any significant similarity between the manuscript under consideration and any published paper or submitted manuscripts of which they are aware.
- They must not use information obtained during the peer-review process for their own or any other person's or organization's advantage, or to disadvantage or discredit others.

Ethics Committee Approval

According to ULAKBİM TR Index Criteria, an ethics committee approval must be obtained for research conducted in all disciplines since 2020. The research which requires an ethics committee approval are listed below:

- All kinds of research which are conducted with qualitative or quantitative approaches that require data collection from participants using questionnaires, interviews, focus group, observation, experimentation, interview techniques,
- Using humans and animals (including material/data) for experimental or other scientific purposes,
- Clinical research conducted on humans,
- Research conducted on animals,
- Retrospective studies in accordance with the law on the protection of personal data.

A report prepared for studies requiring ethics committee approval must include the name of the ethics committee and if it is available the reference number. If a study has been granted an exemption from requiring ethics approval, this should also be detailed in the manuscript (including the name of the ethics committee that granted the exemption). Manuscripts, which are detected that the research has not been carried out within an appropriate ethical framework, are not published in AURUM JSS. If your study does not require ethics committee approval, you must sign the declaration form indicating the relevant reasons for your manuscript.

Beyanlar

Makalelerde yazarların araştırmacıların katkı oranı beyanı, varsa destek ve teşekkür beyanı, çatışma beyanına yer verilmektedir.

Declarations

Manuscripts include authors' declarations regarding contributions to research, conflict of interest, and, if needed, statements of funding and other acknowledgments.

İçindekiler / Contents

1-4 **Editörden / Editorial**

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

- 5-16 **İnsan Hakları Bilincini Geliştirmeye Yönelik Bir "Street Law" Dersi Deneyimi**
A "Street Law" Course Experience for Raising Human Rights Awareness
Meltem YILMAZ
- 17-38 **War And Peace in Game Of Thrones As An Epic Narrative**
Bir Epik Anlatı Olarak Taht Oyunları'nda Savaş ve Barış
Büşra ALPARSLAN
- 39-62 **"Design Thinker Profile – İnsan Odaklı Tasarım" Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması**
Adaptation of the "Design Thinker Profile" Scale into Turkish
Ayça UĞUR, Kemal Özkan YILMAZ
- 63-93 **Organik Ulaşım Yaklaşımı Çerçevesinde İstanbul'da Deniz Yolu Toplu Taşımacılığının Geliştirilmesi**
Development of Maritime Public Transportation in Istanbul in the Framework of Organic Transportation Approach
Ceyhun İLSEVER, Ayşe Buse CILIZ
- 95-114 **Yeme Tutumları ile Öz Şefkat Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**
Examining the Relationship Between Eating Attitudes and Self-Compassion
Ecem KIRAN, Yaren ERDOĞDU, Naci Can SÜMENGEN

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

- 115-119 **Nature, Culture et Inégalités: Une Perspective Comparative et Historique, Thomas Piketty, Société d'Ethnologie, 90, Isbn: 978-2-36519-054-1**
Ahmet Tuğsad DOĞUKAN, Fatih DAĞ

Editörden

Ağırlıklı olarak ekonomi, güzel sanatlar, hukuk, işletme, psikoloji, siyaset bilimi ve kamu yönetimi, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler alanlarında makaleler kabul eden AURUM Sosyal Bilimler Dergimizin 2024 yılı Haziran sayısı ile sizlerle birlikteyiz. Dergimizin bu sayısında birbirinden değerli beş araştırma makalesine ve bir kitap eleştirisine yer verdik.

Bu sayımızın ilk makalesi hukuk alanından. Çalışma “İnsan Hakları Bilincini Geliştirmeye Yönelik Bir ‘Street Law’ Dersi” (A “Street Law” Course Experience for Raising Human Rights Awareness) başlığını taşımakta. Meltem Yılmaz tarafından gerçekleştirilen bu çalışmada, ‘street law’ tipi hukuk kliniği derslerinin gerek hukuk öğrencileri gerekse toplumda insan hakları bilincinin geliştirilmesine katkısı açısından irdelenmesi hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda street law tipi hukuk kliniği derslerinin hukuk fakültesi eğitiminin son yıllarında seçmeli ders olarak verilmesinin en verimli seçenek olduğu kanaatine ulaşılmış; ayrıca lise ve ortaokul öğrencilerinin kazanımları açısından verimi arttırmak için ilgili derslerin aktif öğrenme yöntem ve teknikleri açısından geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Bu sayımızda yer alan ikinci çalışmamız ise “Bir Epik Anlatı Olarak Taht Oyunları’nda Savaş ve Barış” (War and Peace in Game of Thrones as An Epic Narrative) başlığını taşımaktadır. Psikoloji alanından olan bu çalışma Büşra Alparslan tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı, bir popüler kültür anlatısı içinde bir epik olarak kabul edilebilecek Taht Oyunları dizisindeki savaş ve barış temalarını incelemektir. Sonuçta Taht Oyunları’nın geleneksel epik anlatılardan biraz farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Dizinin anlatısında yer alan “haklı savaş söylemi” gibi klasik temalar zaman zaman kendini gösterse de geleneksel yaklaşımdan farklı olarak savaşın şanlı bir eylem olmadığı da vurgulandığı görülmüştür.

Sayımızın üçüncü çalışması Ayça Uğur ve Kemal Özkan Yılmaz tarafından kaleme alınan, “Design Thinker Profile – İnsan Odaklı Tasarım Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması” (Adaptation of the “Design Thinker Profile” Scale into Turkish) başlıklı, insan kaynakları alanından bir çalışmadır. İsminden de anlaşılacağı gibi çalışmanın amacı, Chesson (2017) tarafından geliştirilen “Design Thinker Profile – İnsan Odaklı Tasarım Ölçeği’nin Türkçeye uyarlanarak, geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesidir. Sonuçta, ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur.

Dergimizde yer alan bir diğer çalışma, “Organik Ulaşım Stratejisi Bağlamında İstanbul’da Deniz Yolu Toplu Taşımacılığının Geliştirilmesi” (Development of Maritime Public Transportation in İstanbul in the Framework of Organic Transportation Approach) başlığını taşımaktadır. Ceyhun İlsever ve Ayşe Buse Cılız tarafından gerçekleştirilen çalışmada, ulaşımda entegrasyon, erişilebilirlik ve yönetim yaklaşımlarından birisi olarak geliştirilen organik ulaşımın ilkeleri ve ölçütleri doğrultusunda İstanbul’da kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için somut önerilerde bulunulması amaçlanmıştır. Sonuçta, İstanbul’da deniz yolu ulaşımına olan talebi artırmak amaçlı belli başlıklar altında öneriler geliştirilmiştir.

Bu sayımızda yer alan son çalışma psikoloji alanındandır. Ecem Kıran, Yaren Erdoğan ve Naci Can Sümengen tarafından gerçekleştirilen çalışma, "Yeme Tutumları ile Öz Şefkat Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" (Examining the Relationship Between Eating Attitudes and Self-Compassion) başlığını taşımaktadır. Çalışmada, başlığından da anlaşılacağı gibi, yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişki incelenmiş ve bu ilişkinin kronik ve psikolojik rahatsızlıklar açısından değerlendirilerek klinik olmayan örneklerdeki yaygınlığı araştırılmıştır. Sonuçta bozulmuş yeme tutumları ile öz şefkat düzeyleri arasında anlamlı derecede negatif bir ilişki olduğu bulunmuş; buna ek olarak, psikolojik bir rahatsızlık tanısı almış olan katılımcıların öz şefkat düzeylerinin anlamlı derecede düşük olduğu, kronik bir rahatsızlığı olan katılımcıların ise olmayan katılımcılara kıyasla anlamlı derecede bozulmuş yeme tutumlarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sayımızda yukarıda kısaca özetlenen araştırma makalelerine ek olarak, bir tane de kitap eleştirene yer verdik. Ahmet Tuğsad Doğukan ve Fatih Dağ, Thomas Piketty'nin "Nature, Culture et Inégalité" isimli kitabını değerlendirmişlerdir. Değerlendirmelerine göre, Piketty bu kitabında sosyoekonomik farklılıkların karmaşık dinamiklerini inceler, belirlenimci olarak tanımlayabileceğimiz geleneksel varsayımları sorgulayıp, eşitsizliğin nedenleri ve evrimi hakkında yenilikçi bir bakış açısı sunar. Geleneksel varsayımlar altında bireysel yetenekler veya kaynak donanımı gibi doğal faktörler vurgulanırken, Piketty bu faktörlerin aksine, tarih boyunca eşitsizliğin seyrinde siyasi ve sosyal güçlerin daha etkili olduğunu savunur.

Sosyal bilimlerin farklı alanlarından çalışmaların yer aldığı dergimizi keyifle okumanızı dileriz.

Prof. Dr. Dilek ŞİRVANLI ÖZEN, Altınbaş Üniversitesi, dilek.sirvanliozen@altinbas.edu.tr
Baş Editör

Editorial

We are happy to present you the June 2024 issue of our AURUM Social Sciences Journal, which mainly accepts articles in the fields of economics, fine arts, law, business administration, psychology, political science and public administration, sociology and international relations. We have included five valuable research articles and one book review in this issue.

The first article of this issue is on the field of law. The study is titled "A Street Law Course Experience for Raising Human Rights Awareness". This study by Meltem Yılmaz aims to examine the contribution of 'street law' type legal clinic courses to increase of human rights awareness among both law students and society. As a result of the study, the author finds that giving street law-type law clinics as elective courses in the last years of faculty of law education is the most efficient option; in addition, the importance of enhancing the courses in terms of active learning methods and techniques was emphasized in order to increase efficiency concerning high school and secondary school students' achievements.

The second study in this issue is "War and Peace in Game of Thrones as An Epic Narrative". This study from the field of psychology was conducted by Büşra Alparıslan. The aim of the study is to investigate to examine the war and peace themes in the TV series Game of Thrones, which can be considered as an epic a popular culture narrative. This study's results reveals that Game of Thrones somewhat differs from traditional epic narratives. Although classical themes like "just war discourse" pops on and off throughout the show, it is also emphasized that, unlike the traditional approach, war is not a glorious act.

The third study in this issue is from the field of human resources titled "Adaptation of the "Design Thinker Profile" Scale into Turkish" by Ayça Uğur and Kemal Özkan Yılmaz. As the title suggests, the aim of the study is to adopt "Design Thinker Profile" scale developed by Chesson (2017) to the Turkish and to assess its validity and reliability. The results show that the scale has validity and reliability in Turkish.

Another study in our journal is titled "Development of Maritime Public Transportation in Istanbul in the Framework of Organic Transportation Approach". The study conducted by Ceyhun İlsever and Ayşe Buse Ciliz aims to make concrete suggestions for the development of urban maritime public transportation in Istanbul in line with the principles and criteria of organic transportation, which is developed as one of the approaches to integration, accessibility, and governance in transportation. As a result, the authors propose some suggestions under specific headings to increase the demand for maritime transportation in Istanbul.

The last study in this issue is from the field of psychology. The article by Ecem Kiran, Yaren Erdoğan ve Naci Can Sümengen is titled "Examining the Relationship Between Eating Attitudes and Self-

Compassion". As its title suggests, this study aimed to examine the relationship between eating attitudes and self-compassion and to investigate the prevalence of this relationship in a non-clinical sample by evaluating it in terms of chronic and psychological disorders. As a result, a statistically significant negative relationship between disordered eating attitudes and self-compassion levels is found; in addition, results shows that the self-compassion levels of participants diagnosed with a psychological disorder were significantly lower, while participants with a chronic disease had eating attitudes that were significantly disordered compared to participants without a psychological disorder.

In addition to the research articles briefly summarized above, we have also included a book review in this issue. Ahmet Tuğşad Doğukan and Fatih Dağ reviewed Thomas Piketty's "Nature, Culture et Inégalité" book. According to the reviewers, in this book, Piketty examines the complex dynamics of socioeconomic disparities, questioning traditional assumptions that can be characterized as deterministic and offering an innovative perspective on the causes and evolution of inequality. While traditional assumptions emphasize natural factors such as individual abilities or resource endowments, Piketty argues that contrary to these factors, political and social forces have been more influential in the course of inequality throughout history.

We hope you enjoy reading our journal, which includes studies from different fields of social sciences.

Prof. Dilek ŞİRVANLI ÖZEN, Altınbaş University, dilek.sirvanliozen@altinbas.edu.tr
Editor-in-Chief

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

İNSAN HAKLARI BİLİNCİNİ GELİŞTİRMeye YÖNELİK BİR “STREET LAW” DERSİ DENEYİMİ*

Meltem YILMAZ¹¹Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Genel Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul,
meltem.yilmaz1@altinbas.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2560-1238

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 15.01.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 15.03.2024

Yılmaz, M. (2024). İnsan hakları bilincini geliştirmeye yönelik bir “street law” dersi deneyimi.
Aurum Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 5-16.

Özet

Street law tipi hukuk kliniği dersleri hem topluma hem de hukuk fakültesi öğrencilerine çeşitli açılardan fayda sağlama potansiyeli taşımaktadır. Bu tip dersler sayesinde toplumda insan hakları bilincinin geliştirilmesine katkı sağlanabilir. Aynı zamanda, hukuk fakültesi öğrencileri insan hakları hukukunu daha etkili bir şekilde öğrenebilir ve meslek hayatlarında kullanabilecekleri birtakım beceriler kazanabilir. 2021-2022 akademik yılından itibaren Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde *street law* uygulamasını içeren bir derse yer vermeye başlanmıştır. Farklı hukuk branşlarının *street law* dersleri için farklı içerikler oluşturabileceği aşikâr olmakla birlikte Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki ilgili ders ile insan hakları hukuku alanında kazanım elde edilmesi hedeflenmiştir. İlgili ders kapsamında hukuk fakültesi öğrencileri, lise ve/veya ortaokul öğrencilerini ziyaret etmekte ve onlara insan hakları hukuku alanında sunumlar yapmaktadır. Bu dersin kazanımlarını en üst düzeye çıkarmak için bir bilimsel araştırma projesi geliştirilmiştir. Bu proje kapsamında farklı alanlardan uzmanların ve akademisyenlerin katıldığı bir çalıştay organize edilmiştir. Çalışma sonucunda *street law* tipi hukuk kliniği derslerinin hukuk fakültesi eğitiminin son yıllarında seçmeli ders olarak verilmesinin en verimli seçenek olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Ayrıca lise ve ortaokul öğrencilerinin kazanımları açısından verimi arttırmak için ilgili derslerin aktif öğrenme yöntem ve teknikleri açısından geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Bu bağlamda, eğitim bilimlerinden akademisyenler ile iş birliği yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Hukuk Klinikleri, Street Law, İnsan Hakları Eğitimi

* Bu çalışma, Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde 14-15 Nisan 2023 tarihlerinde düzenlenen “İnsan Hakları Bilincinin Gelişimine Yönelik Üniversite Müfredat Modeli Oluşturulması” isimli çevrim içi çalıştayda yazarın sunduğu tebliğden hazırlanmıştır.

A "Street Law" Course Experience for Raising Human Rights Awareness

Abstract

Street law-type law clinic courses have the potential to benefit both society and the faculty of law students in various aspects. Through these courses, it is possible to develop society's awareness about human rights. At the same time, the faculty of law students can learn human rights law more effectively and gain some skills that they can use in their professional lives. Faculty of Law at Altınbaş University has offered a course covering street law practice since the 2021-2022 academic year. It is obvious that various branches of law may form different contents for the street law courses, yet the relevant course at Altınbaş University Faculty of Law aimed at gaining achievements in the field of human rights law. As part of the course, the faculty of law students visit the high school and/or secondary school students and present them about human rights law. A scientific research project was developed to maximize the gains of this course. Within the scope of this project, a workshop, to which the experts and academics from different fields attended, was organized. As a result of the study, it was concluded that giving street law-type law clinics as elective courses in the last years of faculty of law education is the most efficient option. In addition, the importance of enhancing the courses in terms of active learning methods and techniques was emphasized in order to increase efficiency concerning high school and secondary school students' achievements. In this regard, cooperation with the academics from educational sciences is required.

Keywords: Law Clinics, Street Law, Human Rights Education

1. Giriş

Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi %30 İngilizce hukuk bölümünün müfredatında yer alan HSKP102 kodlu Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersi 1. sınıfın bahar döneminde yer alan tek dönemlik zorunlu bir derstir. Bu ders, 2021-2022 bahar dönemi itibariyle önceki dönemlerden farklı olarak insan hakları bilincini arttırmak ve daha etkili bir öğretim yöntemi kullanmak üzere yeniden yapılandırılmıştır.

2021-2022 akademik yılının bahar döneminden itibaren söz konusu ders, hukuk fakültesi öğrencilerinin daha alt kademedeki öğrencilere temel düzeyde insan hakları eğitimi verdiği bir ders olarak kurgulanmaya çalışılmıştır. Böylece, ilk aşamada lise ve ortaokul öğrencilerinin, en nihayetinde ise toplumun insan hakları bilincinin ve duyarlılığının artırılması; ayrıca hukuk fakültesi öğrencilerinin insan haklarını özümseyerek öğrenmesi ve mezun olduktan sonra kullanacakları bazı becerileri geliştirmesi hedeflenmiştir. Dolayısıyla aslında dersin amacı bir taraftan daha etkili eğitim yöntemleri kullanarak hukuk fakültesi öğrencilerine, diğer taraftan da topluma fayda sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için gerekli olan bilimsel altyapıyı sağlamak üzere 2022-2023 akademik yılında Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde "*İnsan Hakları Bilincinin Gelişimine Yönelik Üniversite Müfredat Modeli Oluşturulması*" isimli bir bilimsel araştırma projesi yürütülmüştür.¹ Bu proje kapsamında psikoloji, hukuk

¹ İnsan Hakları Bilincinin Gelişimine Yönelik Üniversite Müfredat Modeli Oluşturulması, Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli bilimsel araştırma projesi, Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Yürütücüler: Prof. Dr. Sevtap Yokuş Veznedaroğlu & Doç. Dr. Nihan Yancı Özalp, Bursiyerler: Arş. Gör. Meltem Yılmaz & Şeyda Keçeci, 01.07.2022 -27.09.2023. Proje yürütücülerinden Doç. Dr. Nihan Yancı Özalp aynı zamanda makaleye konu dersin öğretim üyesidir.

ve eğitim bilimleri başta olmak üzere farklı alanlardan uzmanların ve akademisyenlerin katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiştir. Bu makale, HSKP102 kodlu Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersine ilişkin iki yıllık deneyimi sözü geçen proje bağlamında aktararak insan hakları hukuku eğitimi alanına bir katkı sunmak üzere kaleme alınmıştır.

2. Hukuk Klinikleri, *Street Law* Tipi Klinikler ve HSKP102 Kodlu Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama Dersi

Hukuk fakültelerindeki teorik eğitim uygulamadan kopuk olması gerekçesiyle öğrenciler, akademisyenler ve mezunlar tarafından eleştirilmektedir (Şimşek & Aygün, 2020). Anket yoluyla yapılan bir çalışma göstermiştir ki hukuk fakültelerindeki en ideal ders anlatım yönteminin klasik takrir yöntemi olduğunu düşünen hukuk fakültesi öğrencilerinin oranı %0 ile %10 arasındadır. Bununla birlikte, hukuk fakültesindeki eğitimin meslek hayatı için yeterli olduğunu düşünen öğrencilerin sayısı da oldukça azdır (Ataş vd., 2018). Bir alan araştırmasına göre ise Türkiye'deki hukuk fakültesi öğretim elemanlarının %62'si hukuk eğitiminin vasat olduğu ve %85'i lisans eğitiminin yeniden yapılandırılması gerektiği görüşündedir (Öztoprak Sağır, 2010).

Hukuk fakültelerinde verilen eğitim, muhakeme ve müzakere gibi becerilerin geliştirilmesinden ziyade bilgi aktarımına odaklanması nedeniyle eleştirilmektedir. Düz anlatım yöntemiyle verilen eğitimin hukuk fakültesi öğrencilerinin mesleki hayatlarında ihtiyaç duyacakları becerileri kazandırmakta yetersiz kalacağı ve bu sebeple uygulamalı öğretim metodlarının kullanılması gerektiği savunulmaktadır ("Klinik Hukuk Eğitimi", 2017). Bu noktada karşımıza, teorik ve ezberci eğitimden ziyade pratik eğitime yaklaşan her türlü yöntemi kapsayan hukuk klinikleri çıkmaktadır. Hukuk klinikleri, hukuk fakültesi öğrencilerinin öğrendikleri teorik bilgileri nasıl kullanacaklarını bilmemeleri dolayısıyla ortaya çıkmıştır (Uyumaz & Erdoğan, 2015). Hukuk kliniklerinin hukuk eğitiminin eksikliklerine cevap verme dışında bir işlevi daha vardır: O da bazı kırılgan ve dezavantajlı grupların adalete ve hukuki bilgiye erişimini sağlamaktır (Hatipoğlu Aydın, 2019).

Hukuk kliniklerinin çok farklı tipleri bulunmaktadır. Bunlardan biri *street law* uygulamasıdır (McQuoid-Mason & Palmer, 2013; Grimes, 2014; Grimes, 2017). *Street law* Türkçe literatürde sokak hukuku, gündelik hayatta hukuk, herkes için hukuk gibi farklı kavramlarla da ifade edilebilmektedir (Şimşek & Aygün, 2020). Bununla birlikte, Türkçe literatürde ilgili kavram bakımından bir yeknesaklık bulunmadığından bu çalışmada orijinal kavram tercih edilmiştir.

Street law, hukuk öğrencilerinin lise öğrencileri ve mahpuslar gibi bazı gruplara interaktif öğrenim metodlarıyla hukuk, insan hakları ve demokrasi eğitimi verdiği bir hukuk okur yazarlığı programıdır (McQuoid-Mason & Palmer, 2013). *Street law* programlarında hukuk öğrencileri hukukla ilgili pratik bilgi içeriğini interaktif öğretme stratejileriyle öğretmek üzere eğitim sürecine dahil edilir (Arbetman, 2018). *Street law*, 1970'lerin başında Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Georgetown Üniversitesi Hukuk Merkezi öğretim üyeleri ve öğrencilerince lise öğrencilerini, gündelik hayatta karşılarına çıkan hukuki konularda

eğitmek amacıyla denenmiştir (Golob, 2021). Daha sonrasında *street law* uygulamasının muhatap aldığı toplulukların çeşitliliği ve icra edildiği ülkelerin sayısı artmıştır.

HSKP102 Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersi, orijinal örnekteki gibi hukuk öğrencilerinin daha alt kademedeki öğrencilere insan hakları eğitimi vermesini konu almaktadır. Dolayısıyla bu ders *street law* tipi bir hukuk kliniği olarak kurgulanmak istenmektedir. Her ne kadar dersin ismi olağan hukuk kliniği dersi isimlerinden farklı olsa da ismin *street law* tipi kliniklerin hedefleriyle uyumlu olduğu düşünülmüştür. Zira toplumda hukuk bilincini geliştirme, dersin sosyal sorumluluk kısmıyla ilgiliyen; hukuk fakültesi öğrencilerinin akademik ve sosyal becerilerini geliştirme ise kariyer planlama kısmı dahilinde kabul edilebilir.

3. Dersin İçeriği ve İşlenişi

Street law programlarının standartlaşmış bir uygulaması yoktur. Bu programlar müfredat ve muhatap aldıkları topluluk dahil pek çok açıdan farklılıklara sahiptir (Golob, 2021). Hatta *street law* uygulamalarının müfredat dahilinde olmayan gönüllü çalışmalar olarak sürdürülen örnekleri de mevcuttur (Mizan, 2018; Arthurs, 2015). Bununla birlikte, amaçlarına etkili bir şekilde ulaşabilmesi için öğrencilerce yürütülen veya gönüllü *street law* uygulamalarının kredili ders olarak hukuk fakültesi müfredatlarına dahil edilmesi gerektiği savunulmuştur. (Montana, 2009). Benzer şekilde, akademik danışmanı olan *street law* öğrencilerinin olmayanlara göre bazı becerileri geliştirme özgüvenlerinin daha yüksek olduğu da tespit edilmiştir (Golob, 2021). Müfredat harici salt gönüllülük esaslı çalışmalara karşın, klinik hukuk eğitiminin zorunlu olduğu örnek de mevcuttur (Mizan, 2018). Bazı örneklerde ise hukuk fakültelerinde iki döneme yayılacak şekilde tasarlanan *street law* derslerinde ikinci dönemde lise öğrencilerine farazi duruşma yapma deneyimi sağlanmaktadır (Arthurs, 2015). Bu uygulama çeşitliliği karşısında Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi özelindeki deneyimi paylaşmanın uygulamanın gelişmesine bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

HSKP102 kodlu Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersi 1. sınıfın bahar döneminde yer alan tek dönemlik zorunlu bir derstir. 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminde 133 öğrenci, bir önceki yılda ise 119 öğrenci dersi almıştır. Dönemin başında öğrenciler 3-4 kişilik ekiplere ayrılmaktadır. Her ekip dönem başında belirlenen konulardan birini almaktadır.

2022-2023 akademik yılı bahar dönemindeki sunum konuları şunlardır: Hak kuşakları, demokrasi ve katılım, çocuk hakları, çevre hakkı ve barış hakkı. 2021-2022 akademik yılında ise ifade özgürlüğü, maddi ve manevi bütünlüğün korunması gibi farklı başlıklar da yer almakta idi. Belirtmek gerekir ki konuların lise ve ortaokul öğrencilerinin ilgisini çekebilecek ve temel düzeyde insan hakları bilinci oluşturmaya elverişli konular arasından seçilmesine özen gösterilmektedir.

İlgili dönemin başında hukuk fakültesi öğrencileriyle bir araya gelinerek sunumlara ve araştırma yapmaya dair bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır. Öğrencilerden beklenen, grup olarak aldıkları

konuları lise veya ortaokul öğrencilerinin seviyelerine uygun, basit bir dille ve temel düzeyde, gittikleri okulda sunmalarıdır. Bununla birlikte, alt kademedeki öğrenciler için de daha aktif bir öğrenim sürecinin sağlanabilmesi amacıyla alt kademedeki öğrencilere sorular sormaları, onların fikirlerini almaları, onlar için bir tartışma ortamı yaratmaları da beklenmektedir. 2022-2023 eğitim öğretim yılı bahar döneminden itibaren, başlangıç toplantısından sonra iki haftada bir çevrim içi toplantılar düzenlenmiştir. Böylece öğrencilerin araştırma ve sunum yapma süreçleriyle ilgili soruları cevaplanmakta ve geri bildirimleri değerlendirilmektedir.

Hukuk fakültesi öğrencilerine sunumlarını hazırlamaları için yaklaşık olarak bir aylık bir süre verilmektedir. Süre sonunda, hazırlanan sunum metinleri dersin öğretim elemanları tarafından kontrol edilmekte ve gerekli geri bildirimlerde bulunmaktadır. Sonraki aşamada öğrenciler anlaşma yapılan ortaokul veya liselere sunum yapmaya gitmektedir. 2022-2023 bahar döneminde anlaşma yapılan okulların tamamı İstanbul'un Şişli ilçesindeki liselerden oluşmuştur. İlçenin belirlenmesinde kampüse yakınlık etkili olmuştur. 2021-2022 akademik yılında ise Bağcılar bölgesinden lise ve ortaokullarla anlaşma yapılmıştır. Lise ve ortaokullar arasında özel bir tercih yapılmamış olup idari izin alma ile ilgili süreçleri tamamlanan tüm okullar ziyaret edilmiştir.

Anlaşmalı okullara giden hukuk fakültesi öğrencileri hazırladıkları sunumlarını okulun rehber öğretmeni ve hukuk fakültesinden bir sorumlu gözlemcinin gözetiminde sunmaktadır.² Her grup bir adet sunum yapmaktadır. Tüm sunumlar dört haftalık bir sürece yayılmaktadır. Öğrenciler, hazırladıkları sunum metinlerine ve sunumlara katılım durumlarına göre not almaktadır.

Dersin yürütülmesinden bir doçent öğretim üyesi ve üç araştırma görevlisi sorumludur. Dersi geliştirmek için düzenlenen "İnsan Hakları Bilincinin Gelişimine Yönelik Üniversite Müfredat Modeli Oluşturulması" isimli bilimsel araştırma projesinde bursiyer araştırmacı olan bir kamu hukuku yüksek lisans öğrencisi de dersin yürütülmesine büyük katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla aslında dersi fiilen beş kişi yürütmektedir. Proje bursiyeri olan kamu hukuku yüksek lisans öğrencisi, öğrencilerin gruplara ayrılarak organize edilmesinden sorumludur. Bir öğretim elemanı iş birliği yapılan lise ve ortaokullardan idari izin alma işlemleri dahil dersin idari sürecinden sorumludur. Diğer üç öğretim elemanı ise öğrencilerin sunum metinlerinin kontrolü dahil olmak üzere tüm akademik süreçlerden sorumludur.

4. Dersin Hedefleri

HSKP102 Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersi ile topluma ve hukuk fakültesi öğrencilerine çeşitli açılardan katkı sağlanması hedeflenmektedir. Dersin hedeflerinden biri ortaokul ve lise öğrencilerinden başlayarak toplumda insan hakları bilincinin oluşumuna katkı sağlamaktır. Toplumda hukuki bilginin sağlanması, hak ve yükümlülüklerin daha iyi anlaşılmasına yol açmaktadır.

2 Okullarda ve cezaevlerinde gerçekleşen *street law* uygulamalarında dersin öğretim elemanının her okulu veya her cezaevini ziyaret edemeyebileceği bu tür uygulamaların kabul edilen zorluklarından biridir. Bu durumda sadece gidilen kurumun öğretmenlerinin veya yöneticilerinin gözetiminde dersler gerçekleştirilmektedir (McQuoid-Mason & Palmer, 2013). Ancak ideal olan elbette hukuk fakültesinden bir sorumlunun da yer almasıdır.

Bu sayede toplum haklarına daha etkin bir şekilde ulaşabilmekte ve yükümlülüklerine daha iyi riayet edebilmektedir. Böylece aktif vatandaşlık bilincinin gelişimine de katkı sağlanmış olmaktadır (Grimes, 2004; akt. Johnston & McCarthy, 2019). Kaldı ki “sorumluluk sahibi ve katılımcı vatandaşlar doğmaz, yetiştirilir” (Arthurs, 2015). Hukuk fakültesi öğrencileri, *street law* dersleri sayesinde lise ve/veya ortaokul öğrencilerini insan haklarına ilişkin temel kavram ve ilkelerle tanıştırebilir ve böylece uzun vadede insan hakları konusunda bilinçli, aktif ve sorumluluk sahibi bir toplumun oluşmasına katkı sağlayabilir.

Street law dersleri sayesinde lise öğrencileri, hak ve yükümlülüklerini öğrenmenin yanında, eleştirel düşünme, iletişim kurma, uzlaşma, iş birliği yapma gibi becerileri geliştirebilme imkânına da kavuşabilmektedir (Arthurs, 2015). Zira *street law* yaklaşımı bir içeriğin geleneksel öğretim teknikleriyle öğretilmesinden ziyade öğrencilerin bir içeriği ele alırken kullandıkları yorumlama ve değerlendirme yeteneklerine odaklanır (Arthurs, 2015). Dolayısıyla *street law* uygulamaları ile üniversite öncesi öğrencilere temel düzeyde hukuki bilinç sağlamanın yanında onların bazı temel becerilerini geliştirmeye yardımcı olunması da bir hedef olarak değerlendirilebilir. Ancak bunun için bu öğrencilerin söz konusu becerileri kullanacakları etkileşimli bir öğretim yönteminin benimsenmesi gerekmektedir.

Söz konusu dersle hukuk fakültesi öğrencilerinin de insan hakları alanında etkili bir öğrenim sürecine dahil olmaları ve meslek hayatlarında kullanacakları becerileri geliştirmeleri hedeflenmektedir. Daha önce belirttiğimiz gibi, hukuk fakültelerinde yaygın olan ve öğrencilerin pasif bir dinleyici konumunda olduğu öğretim modeli yeterince etkili olmamakla eleştirilmektedir. Yapılan çalışmalar öğrenci merkezli interaktif yöntemler kullanıldıkça hafızada bilgiyi tutma oranının arttığını göstermiştir (McQuoid-Mason & Palmer, 2013). “Buna göre öğrenciler, sadece dersleri dinleyerek bilginin %5’ini, okuyarak %10’unu, görerek %20’sini, yüz yüze bir ortamda duyarak ve görerek %30’unu, akranları ile bir grup tartışması aracılığıyla %50’sini, ifade ederek ve yazarak yaptıkları alıştırmalarla %70’ini, öğrendiklerini kendileri yaparak/uygulayarak %75’ini, öğrendiklerini başkalarına öğreterek ise %90’ını öğrenmektedirler” (Grimes, 2008; akt. Şimşek & Aygün, 2020). En etkili öğrenim yönteminin öğretmek olduğu dikkate alınarak hukuk fakültesi öğrencilerinin insan hakları hukukuna ilişkin bazı temel bilgileri etkin ve etkili bir şekilde öğrenmesi hedeflenmektedir. Öte yandan, öğretimdeki etkililiğin alt kademe öğrenciler için sağlanmasının ise derste kullanılan akran öğretimi tekniği sayesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Farklı yaş akran öğretimi tekniğinde yaş veya seviye olarak büyük öğrenciler, küçük veya alt seviyedeki öğrencilere ders veya danışmanlık vermektedir (“Öğretim Yöntem ve Teknikleri”, 2016). Ancak hiç şüphesiz bunun farklı tekniklerle desteklenmesi alt kademe öğrenciler için verimliliği arttıracaktır.

Söz konusu ders ile, hukuk eğitimi almamış gençlere eğitim veren hukuk fakültesi öğrencilerinin ilerideki meslek hayatlarında kullanabilecekleri bazı temel yeteneklerini geliştirebilmeleri de amaçlanmaktadır. Zira literatüre göre *street law* uygulamalarında yer alan hukukçuların araştırma yapma yetenekleri gelişmektedir, konuşma ve kendilerini ifade etme özgüvenleri artmaktadır ve insanların yaşadığı sorunlar hakkında farkındalıkları oluşmaktadır (Mizan, 2018). Yine, *street law* uygulamaları sayesinde hukuk fakültesi öğrencilerinin hukuki kavram ve bilgileri hukukçu olmayan kişilere anlatma ve avukat-müvekkil ilişkisi kurma özgüvenleri artmaktadır (Golob, 2021).

5. Dersin Geliştirilmeye Açık Yönleri

HSKP102 Sosyal Sorumluluk Projesi ve Kariyer Planlama dersinin hedeflerine ulaşmasında zorlayıcı olabilecek ve geliştirilmeye açık bazı etkenler söz konusudur. Bu bağlamda dersin gelişime açık noktalarını eğitim bilimleri, hukuk, psikoloji gibi farklı ve fakat ilgili alanlardan uzman ve akademisyenlerle birlikte interdisipliner bir anlayışla değerlendirebilmek için “*İnsan Hakları Bilincinin Gelişimine Yönelik Üniversite Müfredat Modeli Oluşturulması*” isimli bilimsel araştırma projesi hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında iki günlük çevrim içi bir çalıştay organize edilmiştir. Uzman ve akademisyenlerin alanlarına ilişkin sağladıkları değerli katkılarının yanında aşağıdaki hususlar da çalıştayda ele alınmıştır.

Öncelikle, bu ders Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi müfredatındaki zorunlu derslerden biridir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, bu tip *street law* uygulamaları Türkiye’deki hukuk fakültesi müfredatlarında seçmeli ders olarak yer almaktadır (Örneğin bkz. Atılım Üniversitesi, 2023; İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2023; ayrıca bkz. İstanbul Kültür Üniversitesi, 2023; Konya Selçuk Üniversitesi, 2023; Türk-Alman Üniversitesi, 2023). Bu sayede, konuyla ilgilenerek bu dersi seçen ve zorunlu derslere kıyasen daha az sayıdaki öğrenciler ile daha verimli bir öğretim faaliyeti gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Öte yandan, yurt dışındaki uygulamaları örnek olarak klinik derslerinin Türkiye’de de zorunlu ders olması gerektiğini savunan görüş de literatürde mevcuttur (Uyumaz & Erdoğan, 2015). Ancak çalıştayda, *street law* tipi derslerin gönüllük esasına dayanması gerektiği, kalabalık sınıflarda bu tip bir zorunlu dersin yeterince verimli olamayacağı ve bu sebeple dersin seçmeli ders olmasının daha isabetli olacağı kanaati hâkim olmuştur. Aynı doğrultuda, literatürde de akran öğretimi modelinde yer alan eğitimcilerin gönüllü olması gerektiği ifade edilmiştir (Akran Eğitimi, 2004). Buna karşılık, *street law* uygulamalarının zorunlu ders olması halinde, öğrenci merkezli bir öğretim modelini benimseyen bu derslerin bilgi ve beceri kazanımlarının hukuk fakültelerinde daha yaygın hale geleceği öne sürülebilir. Bununla birlikte, daha çok hukuk fakültesi öğrencisinin bu tip uygulamalara katılımı, daha fazla sayıda üniversite öncesi dönemdeki öğrenciye ulaşma imkânını sağlayabilecektir. Ancak öğrenci sayısı arttıkça dersten alınan verimin korunabilmesi için yeterli sayıda öğretim elemanının derse katkı sağlaması gerektiği de hatırd tutulmalıdır.

Geliştirilmeye açık unsurlar bağlamında ele alınan bir diğer konu ise dersin 1. sınıf bahar dönemi dersi olmasıdır. 1. sınıf hukuk fakültesi öğrencileri henüz eğitimlerinin başında olduklarından insan haklarına ilişkin temel bazı kavramları anlamada ve bunları aktarmada zorlanabilmektedir. Bu da dersin toplumsal hedeflerine ulaşmasında yetersiz kalmasına neden olabilir. Gerçekten de çalıştayda *street law* dersinin hukuk fakültesinde daha ileri sınıfların müfredatında olmasının, dersi hem hukuk fakültesi öğrencileri hem de alt kademe öğrenciler için daha verimli hale getireceği üzerinde uzlaşılmıştır. Örnek olarak Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi deneyiminden bahsedilmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde benzer formattaki klinik derslerinden önce temel teorik eğitimin tamamlandığı, öğrencilerin ilgili klinik dersinden önce bazı dersleri seçmesinin gerektiği ve toplamda üç yıllık bir eğitimin ardından bu dersi seçmeli ders olarak seçebildikleri ifade edilmiştir (Uygur, 2017). Bunlara karşın, böylesine etkin

bir öğrenim yöntemini benimseyen bir dersin hukuk eğitimin erken aşamalarında alınmasının, hukuk öğrencilerinin araştırma yapma, takım çalışması yapma, iletişim becerileri geliştirme gibi kazanımlara erkenden kavuşmasını sağlayabileceği de dikkatlerden kaçmamalıdır.

Dersin verimini arttırmak için, çalıştay sonucuna uygun olarak, müfredat değişikliğine gidilerek bu dersin seçmeli ders olarak 4. sınıfa aktarılması önerilebilir. Böylece anayasa hukuku, insan hakları hukuku, genel kamu hukuku gibi alana ilişkin temel bazı dersleri almış olan ve konuya ilgi duyan belirli sayıda öğrenci, alana daha hâkim bir şekilde öğrenim ve öğretim faaliyetlerini sürdürebilir. Ancak bu halde de bu dersin kazanımlarından sınırlı sayıda hukuk öğrencisi yararlanabilecektir. Aynı şekilde, daha az sayıda lise ve/veya ortaokul öğrencisine ulaşılabilecektir. Bu sebeple, söz konusu ders seçmeli ders olarak kurgulandığında dersin kazanımlarını yaygınlaştıracak her türlü imkân ve ihtimal göz önünde bulundurularak derse ilişkin planlama yapılmalıdır.

Dersin geliştirilmesi bağlamında son olarak dersin, lise ve ortaokul öğrencileri için nasıl daha etkili ve öğrenci merkezli bir öğrenme imkânı sağlayabileceği ele alınmıştır. Ders hukuk fakültesi öğrencileri için yeterince etkili ve aktif bir öğrenme imkânı sağlamaktadır. Öğrenciler belirlenen konularda takım çalışması içinde araştırma yapmakta, sunum materyali hazırlamakta ve hukukçu olmayan bir topluluk karşısında bunları sunmaktadır. Lise ve/veya ortaokul öğrencilerinin aktif bir şekilde öğrenebilmeleri için de onlara sorular sorulmakta ve onların fikirleri alınmaktadır. Ancak alt kademelerdeki öğrencilerin daha aktif bir şekilde öğrenebilmesi için interaktif yöntemler bakımından ders geliştirilebilir.

Bir ders ile insan hakları bilincinin sağlanması, diğer bir deyişle bu konuda bir perspektif oluşturulması bir kazanım olarak hedeflendiğinde, geleneksel eğitim yöntemleriyle, didaktik ve tek yönlü bir şekilde insan hakları bilgisini aktarmak yeterli kalmayacaktır (Karlıdağ, 2023). Makaleye konu ders, kurgusu itibariyle farklı yaş akran öğretimi tekniğine dayanmaktadır. Böylece hiyerarşik öğretmen-öğrenci ilişkisinden çıkma ve geleneksel eğitim yöntemlerinden ayrılma iddiası taşımaktadır. Bununla birlikte bu ders, alt kademelerdeki öğrencilerin sunum izlemelerinin ve sunum sırasında sorulan bazı sorulara cevap vermelerinin ötesinde, daha aktif bir şekilde öğrenim sürecine dahil olabilmeleri için yeniden planlanmalıdır. Bunun için hukuk fakültesi öğrencilerinin, eğitim bilimleri fakültesi başta olmak üzere farklı fakültelerle iş birliği yapılarak, etkili iletişim ve sunum teknikleri ve aktif eğitim yöntemleri konusunda daha detaylı bir eğitim almaları gerekmektedir (Aydın Ünver & Singil, 2023; Direk, 2023). Bunun için ise dersin iki yarıyla yayılacak şekilde tasarlanması daha uygun olacaktır. Ayrıca ders, alt kademe öğrenciler için de öğrenci merkezli olacak ve yaş gruplarına uyacak şekilde öğretim tekniği bakımından zenginleştirilmelidir. Çalıştayda drama, oyun, kar topu, konuşma halkası, öykü oluşturma, top taşıma, sanat etkinliği, istasyon, beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme, örnek olay, görüş geliştirme, büyük ve küçük grup tartışması gibi çeşitli yöntem ve teknikler ele alınmıştır (Koçyiğit, 2023; Ulubey, 2023; ayrıca bkz. Öğretim Yöntem ve Teknikleri, 2016). Bu alandaki atölye ve proje deneyimleri paylaşılmıştır. Bununla birlikte, öğrencilerin farklı cephelerden bakacağı şekilde çarpıcı örnekler üzerinden tartışılmasının insan hakları bilincini arttırmada verimli bir yöntem olduğu çalıştayda vurgulanmıştır.

(Uygun, 2023). Ayrıca, sadece bilgiyi değil; insan hakları bilincini geliştirmeye yarayan hoşgörü, saygı, adalet gibi değerleri aktarmada ve hak ihlalleri karşısında duygudaşlık yaratmada sinema filmlerinin ve edebi anlatıların oldukça etkili eğitim araçları olduğuna dikkat çekilmiştir (Karacaoğlu, 2023; Günal, 2023). Bu yöntem, teknik ve araçların hukuk fakültesi öğrencilerinin eğitici olarak kullanılacağı biçimde ve alt kademelerdeki öğrencilerin yaşlarına ve seviyelerine uygun şekilde derse entegre edilmesi ve bu yönde dersin yeniden tasarlanması için ilgili alanlardan akademisyenlerle iş birliği içinde çalışmalara devam edilmesine çalıştayda karar verilmiştir. Makaleye konu ders özelinde öğretim yöntemi ve tekniği belirlenirken hukuk fakültesi öğrencilerinin sunum yapmalarından sonra konu ile ilgili sinema filmleri veya edebi metinler hakkında alt kademelerdeki öğrencilerle birlikte değerlendirme yapmalarına ve çarpıcı konular üzerinden hedef kitleye uygun tartışma etkinliği düzenlemelerine öncelik verilmesi planlanmaktadır.

6. Sonuç

Street law, hukuk fakültesi öğrencileri aracılığıyla hukuku anlaşılabilir ve erişilebilir kılan ve geleceğin vatandaşlarını yetiştirmeye yardım edebilecek bir vatandaşlık eğitimi örneğidir (Arthurs, 2015). *Street law* tipi hukuk klinikleri sayesinde birbirine yakın yaşlarda olan öğrenciler, akademik gözetim altında interaktif bir şekilde insan haklarını daha iyi öğrenebilirler ve bunu yaparken bazı önemli beceriler de geliştirebilirler. Bu uygulamanın en verimli şekilde icra edilebilmesi için *street law* tipi hukuk kliniği derslerinin hukuk fakültelerinin son sınıflarında yer alan bir seçmeli ders olarak tasarlanması tavsiye edilmektedir. Az sayıda öğrenci ile seçmeli ders olarak işlenmesinin dersin verimine olan katkısı yadsınmamakla birlikte, *street law* tipi klinik uygulamalarının daha çok öğrenciye ulaşmasının hem toplumun insan hakları bilincine hem de hukuk fakültesi öğrencilerinin gelişimine önemli katkılar sağlayacağı göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple yeterli sayıda öğretim elemanının derse desteğinin sağlanması şartıyla derse mümkün olan en çok sayıda hukuk öğrencisinin kaydolabilmesinin imkânları aranmalıdır. Bu tip derslerin tek ilgisinin hukuk fakültesi öğrencileri olmadığı göz önünde bulundurularak muhatap alt kademe öğrencilerinin daha aktif şekilde eğitim sürecine katılabilmeleri için farklı öğretim teknik ve yöntemleri derse entegre edilmelidir. Bununla birlikte, eğitici konumundaki hukuk öğrencilerinin öğretim teknikleri konusunda bilgisi derinleştirilmelidir. Bu açıdan dersin iki yarısıyla yayılması oldukça faydalı olacaktır. Bu bağlamda, başta eğitim bilimleri fakültesi akademisyenlerinden olmak üzere, farklı alanlardan akademisyenlerden destek alınması yararlı olacaktır.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Declaration of Conflict of Interest

The author have no conflicts of interest to declare.

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazar bu çalışma için Etik Kurul onayı gerekmediğini beyan etmiştir.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the “COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors” the following statements are included:

The author declared that the Ethics Committee approval is not required for the study.

KAYNAKÇA

Akran Eğitimi Eğitimci Eğitimi Rehberi. (2004). (Çev.: Ö. Karadağ). YPEER& UNFPA. <https://www.halksagligiokulu.org/Kitap/DownloadEBook/0fae9f59-2c37-431c-829e-705abad5239a>

Arbetman, L. (2018). Street Law, Inc.: Context, history and future. *IJPLE*, 2 (1), 1-27.

Arthurs, S.G. (2015). Street Law: Creating tomorrow's citizens today. *Lewis & Clark Law Review*, 19 (4), 925-962.

Ataş, M., Dost, S. & Çelikkol, Ö. (2019). Hukuk öğretimine yönelik teorik-pratik sınıf (TEOPS) sistemi model önerisi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 5(1), 35-52.

Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi. (2023). *Gündelik hayatta hukuk kliniği*. <https://www.atilim.edu.tr/index.php/tr/law/page/4874/hukuk-klinikleri>.

Aydın Ünver, T., Singil, N. (2023). Hukuk klinikleri. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.

Direk, N. (2023). Düşünen çocuklarla insan hakları eğitimi. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.

Golob, B. (2021). Student in the seats, teacher in the streets: Evaluating the impacts of law students becoming “Street Law” teachers. *IJPLE*, 5 (1), 37-93.

Grimes, R. (2014). Accessing justice: The role of law school legal clinics in conflict-affected societies. *Asian Journal of Legal Education*, 1(2), 71–87.

- Grimes, R. (2017). Hukuk kliniği eğitimi ve adalete erişim. (Ed. A. Azapağası, K. İnan, J. Yılmaz & Z. T. Güneş) *Uluslararası Hukuk Klinikleri Sempozyumu*, (s. 91-97), Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 55.
- Günel, H. (2023). İnsan hakları ihlallerini anlatılarla karşılamak. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Hatipoğlu Aydın, D. (2019). Hukuk klinikleri: beklentiler, uygulamalar ve KKTC Hukuk Fakülteleri açısından olanaklar. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23, 285-309.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi. (2023). *Günlük yaşamda hukuk kliniği I-II*. <https://www.bilgi.edu.tr/tr/akademik/hukuk-fakultesi/hukuk/hukuk-secimlik-dersler/>.
- İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi. (2023). *Hukuk kliniği*. https://akademikpaket.iku.edu.tr/TR/ects_bolum.php?m=1&p=7&f=2&r=0&ders_id=8166&ects=ders_detay.
- Johnston, B., McCarthy, S. (2019). Street Law in the 21st century: Assessing the impact of the 'Know the Law' Pilot Project. *IJPLE*, 3 (1), 27- 49.
- Karacaoğlu, E. (2023). İnsan hakları bilincini geliştirme yöntemi olarak sinema. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Karlıdağ, S. (2023). Ayrımcılık ve şiddetin farklı yüzlerine karşı 'İnsan haklarını atölyeleştirmek': Yarı-yapılandırılmış atölye uygulamaları hak bilincinin ve eşitlikçi tutumların gelişimini nasıl destekler? *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi (YBHD) (2017). Klinik hukuk eğitimi ve AYBÜ Hukuk Fakültesi mülteci hukuku kliniği örneği. [Bilgilendirme Notu]. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (1), 299-302.
- Koçyiğit, E. G. (2023). Akran eğitimi ve çocuklara hak kavramının öğretilmesi. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Konya Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi. (2023). *Hukuk kliniği (Seçimlik)*. <https://bologna.selcuk.edu.tr/tr/Dersler/hukuk-hukuk-hukuk-lisans>.
- McQuoid-Mason, D., Palmer, R. (2013). *African Law clinicians' manual*. Institute for Professional Legal Training & Open Society Foundations.

- Mizan, A. S. (2018). Challenges of human rights literacy in developing countries: Lessons from South Africa and Bangladesh on conducting Street Law for the school students. *Asian Journal of Legal Education*, 5 (1), 40-59.
- Montana, P. G. (2009). Lessons from the Carnegie and best practices reports: A look at St. John's University School of Law's Street Law Program as a model for teaching professional skills. *Thomas M. Cooley Journal of Practical and Clinical Law*, 11 (1), 97-126.
- Öğretim yöntem ve teknikleri. (2016). <https://leventeraslan.files.wordpress.com/2016/03/teknik-c3b6yt.pdf>
- Öztoprak Sağır, M. (2010). *Güncel gelişmeler ışığında Türkiye'de hukuk eğitimi araştırma raporu*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Şimşek, A. A., Aygün, M. Y. (2020). İnsan hakları temelli hukuk kliniği modeli: Yasama kliniği uygulaması. *Hacettepe HFD*, 10(1), 27-76.
- Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi. (2023). *Hukuk kliniği*. http://3fcampus.tau.edu.tr/uploads/cms/law.tau/5854_92.pdf.
- Ulubey, Ö. (2023). İnsan hakları eğitiminde interaktif yöntemler. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Uygun, O. (2023). Üniversite öğrencilerinin aktarıcı olduğu uygulamalarda temel insan hakları eğitimi: Olmazsa Olmazlar. *İnsan hakları bilincinin gelişimine yönelik üniversite müfredat modeli oluşturulması*. Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesinde düzenlenen 14-15 Nisan 2023 tarihli çevrim içi çalıştay.
- Uygun, G. (2017). Hukuk kliniği tarihçesi ve etik. (Ed. A. Azapağası, K. İnan, J. Yılmaz & Z. T. Güneş) *Uluslararası Hukuk Klinikleri Sempozyumu*, Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 55, 125-134.
- Uyumaz, A., Erdoğan, K. (2015). Karşılaştırmalı hukukta ve Türk Hukukunda hukuk eğitimi ve hukuk kliniği. *AÜHFD*, 64 (2), 459-505.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

WAR AND PEACE IN GAME OF THRONES AS AN EPIC NARRATIVE

Büşra ALPARSLAN¹

¹ Ankara Bilim Üniversitesi, İTBF, Psikoloji Bölümü, Ankara, busra.alparslan@ankarabilim.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0002-1994-4824

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 01.04.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 30.05.2024

Alparslan, B. (2024). War and peace in Game of Thrones as an epic narrative.
Aurum Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 17-38.

Abstract

This study aims to examine the war and peace themes in the TV series Game of Thrones, which can be considered as an epic a popular culture narrative. Epics' themes are of war, adventure and chivalry and they reproduce discourse on values, morality, war and peace through one or more protagonists. Epics, traditionally, construct war discourse by concepts like just war, war ethics and honor, and peace discourse by absence of war. In this study, Game of Thrones has been examined in terms of war and peace themes via Thematic Analysis. Results revealed that Game of Thrones somewhat differs from traditional epic narratives. Although classical themes like "just war discourse" pops on and off throughout the show, it is also emphasized that war is not a glorious act. Showing conflicting perspectives of the warring parties, narrative of the show refutes many narratives that serves as justification of war. Moreover, in Game of Thrones universe, peace is not built on the absence of war. Narrative emphasizes that non-conflict is not sufficient, but a just administration is necessary for peace. In this context, peacebuilding in the Game of Thrones manifests itself in a way that converges with Galtung's conceptualization of peace.

Keywords: Game of Thrones, Epic, Thematic Analysis, War, Peace

Bir Epik Anlatı Olarak Taht Oyunları'nda Savaş ve Barış**Öz**

Bu çalışma, bir popüler kültür anlatısı içinde bir Epik olarak kabul edilebilecek Taht Oyunları dizisindeki savaş ve barış temalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Epiklerin temaları savaş, macera ve şövalyelik gibi temalardır ve bu temalar değerler, ahlak, savaş ve barış üzerine söylemi bir veya daha fazla kahraman aracılığıyla işlenir

ve yeniden üretilirler. Epikler geleneksel olarak savaş konseptini haklı savaş, savaş ahlakı ve namus gibi temalarla, barış konseptini ise savaşın yokluğu üzerinden kurgular. Bu çalışmada Taht Oyunları, Tematik Analiz yoluyla savaş ve barış temaları açısından incelenmiştir. Sonuçlar Taht Oyunları'nın geleneksel epik anlatılardan biraz farklı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Dizinin anlatısında "haklı savaş söylemi" gibi klasik temalar zaman zaman kendini gösterse de geleneksel yaklaşımdan farklı olarak savaşın şanlı bir eylem olmadığı da vurgulanmaktadır. Savaşın tarafların çelişkili bakış açılarını gösteren dizinin anlatımı, savaşı meşrulaştıran pek çok anlatıyı çürütmektedir. Üstelik Taht Oyunları evreninde barış, savaşın yokluğu üzerine kurulmamakta; anlatı, barış için çatışmasızlığın yeterli olmadığını, adil bir yönetimin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Taht Oyunları'nda barış inşası Galtung'un barış kavramsallaştırmasına yakınsayan bir şekilde tezahür etmektedir.

Anahtar kelimeler: Taht Oyunları, Epik, Tematik Analiz, Savaş, Barış

1. Introduction

Game of Thrones series, which made a big splash in popular culture in the years it was published, was deemed worth researching in different fields such as feminist media criticism (Ferraday, 2015; Frankel, 2014; Marques, 2019; Rohr & Benz, 2020), psychology (see. Cole, 2012), philosophy (Jacoby, 2012), ethics (Amjad & Ashrafi, 2022), politics (Olesker, 2020), international relations (Clapton & Shepher, 2016), and even tourism (Tkalec, Zehir & Recher, 2017) and disability (Ellis, 2014). Upon watching the show, I was impressed by it as a researcher, who studied war and peace, to see a show, an epic nonetheless, showing signs of positive peace; and therefore, intrigued to study this show in a systematical way. With this perspective, and marking the fifth anniversary of the final episode airing on TV, this study has focused on the themes of war and peace in Game of Thrones which is a popular culture product, that can be taken as an epic narrative.

Epic narrative consists of texts describing events and heroism that have historical significance for a culture. While the debate on what is epic in cinema continues (Do Rosário Leitão Lupi Bello, 2012), the narrative itself can be described as epic as long as it meets the criteria of epic in terms of content. Modern examples are built on similar themes of the traditional ones and therefore reproduces discourses about war and peace over and over. This study categorizes epic narrative based on its content, rather than its visuality or cinematic categorization. Traces of imperial and nationalist discourses can be spotted in epic narratives since they are a form of historiography (Heinrich, 1996). This genre usually talks about values like honor and bravery through a protagonist: the heart of an epic narrative is stories and heroes of wars (Oirik, 1994). However, epic narratives are usually built upon the narratives of spectators, rather than the characters themselves (Lovatt, 2013). This is how an epic narrative realizes its aim of reproducing certain meanings for the reader. Epic narratives, which carry great importance to build history for societies, are also a cultural space in which discourses regarding social realities are reproduced over and over again.

Epic narratives, which are traditionally shaped by poetry and sagas, undoubtedly found itself a place in TV and cinema and although its transition to screen resulted in deviations from folkloric epic in terms of its form, it didn't take away its basic characteristics. Since the structure of societies changed, so did these narratives: perhaps they are no longer told on a circle beside a fire, but through TV and cinema as modern world requires; yet still, the tradition of reproducing important values of a certain community conserve its power.

Modern epic narratives, which can be seen on numerous examples in different genres such as fantasy (Lord of the Rings, Game of Thrones), science fiction (Matrix, Battlestar Galactica) and historical narratives (Vikings, Rome), are constructed on themes of war, conflict, adventure, and bravery; and through these themes, reproduce discourses regarding values, morality, sanctity, war, and peace. Although these modern examples of epic narratives which find a place for themselves on TV and cinema differ in their subject matter and heroes, they are still constructed upon themes such as war, conflict, and heroism; moreover, it reproduces cultural discourses through one or more heroes, just like it was in epic narratives such as Iliad, Odyssey, and Gilgamesh.

Game of Thrones can be considered as a narrative that sets the stage for a discussion on what is just war on the silver screen. When the general framework of series' story is considered, it is apparent that while the show is about the power struggles between different parties, at the hearth of it lies the characters: the show presents the reasons behind the thoughts and behaviors of the characters in various ways, so that the audience can form an idea about them and decide which side is right. While there are many battles of many characters, large and small, the narrative basically progresses towards the conclusion through three major battles: Daenerys and Tyrion's battle with Cersei, Cersei's battle with the rest of Westeros, and Jon's battle with the Ice King. All these characters have a reason to fight. This is where epic narrative's function of producing and reproducing discourses come in. In this study by analyzing the narrative, this modern epic's stance on war and peace would be investigated. At first glance, Game of Thrones seems to explore a different path to the idea of war and peace in comparison to traditional epic narratives. This claim, however, is nothing more than an educated guess. Yes, the show clearly leaves a taste in the palate of audience of freedom and equality by showing inequalities for example; however, is it just an illusion, or is Game of Thrones' approach to war and peace truly different as compared to traditional epics? This study aims to find an answer to this question by systematically examining war and peace themes manifested in the show.

2. Method

2.1. Sample

This study aims to analyze the portrayal of war and peace in the popular television series Game of Thrones and discuss the themes in comparison to traditional epics. Since there is important differentiation in the

subjects and stories between the series and the book (Martin, 2011), the narrative of the series (Benioff, and Weiss, 2011-2019) alone will be analyzed in this study.

According to Potter and Wetherell (1987), language's sole function isn't to transfer experiences, but also to construct experiences and subjective psychological reality. In other words, language construct a reality for those who see through them; and they are sources we use to explain the world we live in. We aim to examine specifically these sources. Vocabulary people choose to use, speech, correspondences, screenplays, posters, movies, TV series etc. may very well be examined as texts (Arkonaç, 2014; also see. Coşkun & Tekdemir, 2020; Çoker, 2007; Tekdemir & Alparslan, 2019). Accordingly, to achieve an understanding of war and peace constructs in Game of Thrones, the entirety of the show's nine seasons, comprising a total of 73 episodes were analyzed. Utilized analysis aims to detect how war and peace were constructed, and through which linguistic and visual resources they were constructed. Thematic analysis was employed as the primary research method to identify and categorize themes related to war and peace.

2.2. Procedure

The thematic analysis process involved several stages. Firstly, each episode was watched multiple times to ensure a thorough understanding of the content. Secondly, notes were taken during each viewing, focusing on any instances that related to war or peace. Thirdly, during monitoring, speeches and images about war and peace were scanned and coded. These codes were reviewed and organized into potential themes. Fourthly, these themes were refined and consolidated into a final set of themes related to war and peace.

2.3. Analysis

This study relies on thematic analysis as its method. Utilized analysis aims to detect the themes regarding war and peace, and through which linguistic and visual resources they were constructed. By identifying existing themes regarding war and peace, a discussion could be utilized in comparison to traditional epic.

To ensure consistency and accuracy in coding, closed coding based on Galtung's peace conception (1969) was used. This approach involves assigning predetermined codes to specific themes or concepts, rather than allowing for more open-ended interpretation. This method was chosen to ensure that all instances of war and peace were accurately categorized and analyzed.

Identifying patterns and relationships within the data manifests a deeper understanding of the themes related to war and peace in Game of Thrones, as well as any insights into how these themes are portrayed and developed throughout the series.

3. Results

When it comes to war and peace, certain themes are found to be reappearing consistently about war and peace. A theme map is constructed based on the themes that were reached through the analysis (Figure 1).

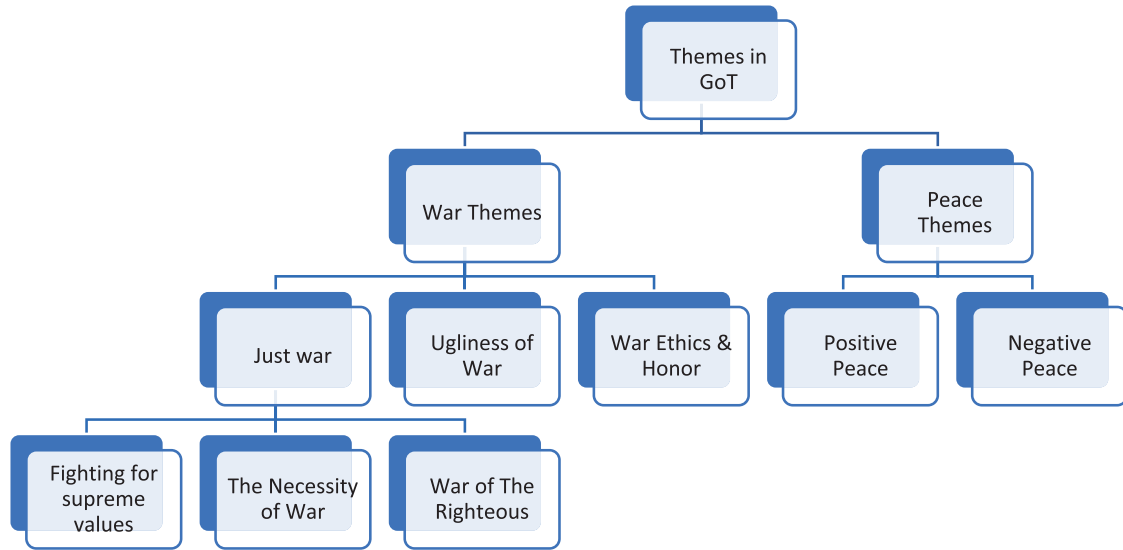

Figure 1: War and Peace themes found in Game of Thrones

3.1. War Themes in Game of Thrones

Analysis showed that Game of Thrones provides three main recurring themes regarding war which are “just war”, “ugliness of war”, and “war ethics and honor”. “Just war” theme is consisted of subthemes called “fighting for supreme values”, “the necessity of war”, and “war of the righteous.” These subthemes signals what is necessary for a war to be just and supported.

3.1.1. Just War

Just war themes can be identified as stories or set pieces that signals whether a war, battle or fight that includes violence is presented as just. There were repeated instances in the show that make audience to question the justness of a certain war or battle. For instance, main wars (Daenerys and Tyrion’s war against Queen Cersei, Queen Cersei’s war against rebellious Westeros houses, and Jon’s war against the Ice King) presented in the show are portrayed differently in terms of their “justness”.

A good example of this theme can be found in Daenerys's storyline. Daenerys is the descendant of a dethroned king, whose entire family save for a cruel brother is slaughtered, and who had to escape her homeland and grow up in exile which brought her great hardship. This storyline gives some sort of "justness" to Daenerys's desire to go to war with Queen. Moreover, Daenerys's hand, Tyrion, who was excluded by his family because of his differences, on the other hand, believes Westeros deserves a leader such as Daenerys, who, he believes, is motivated by a desire to bring justice, as opposed to Queen Cersei, whose cruelty and disregard for others Tyrion has witnessed time and again. Therefore, by showing Queen Cersei's cruelties, Daenerys would seem right in comparison.

Together, Daenerys, who is motivated by taking back what is rightfully hers and going back home, and Tyrion, who grasped the importance of justice through his experiences, wage war against Queen Cersei and her allies in order to take the throne of Westeros. Here, while acknowledging the throne rightfully belongs to Daenerys, the audience sees that she also has an ambitious and cruel side. This is due to the fact that Daenerys dares to wage another war just to take back the throne she believes she deserved, even though she could have ruled as the leader of the people she freed in Essos, which she conquered through great losses. However, in a conversation she had with Tyrion, she emphasizes her main aim isn't to come to power, but to break the wheel of power itself and free the common people from its domination in the process:

Daenerys Targaryen: Lannister, Targaryen, Baratheon, Stark, Tyrell - they're all just spokes on a wheel. This one's on top, then that one's on top, and on and on it spins, crushing those on the ground.

Tyrion Lannister: It's a beautiful dream, stopping the wheel. You're not the first person who's ever dreamt it.

Daenerys Targaryen I'm not going to stop the wheel, I'm going to break the wheel. (Sapochnik, 2011).

Daenerys needs to move from revenge to justice in her character development, but it won't be easy for her as she has suffered great pains and betrayals. Tyrion acts as a compass showing the direction of justice in Daenerys' journey. Game of Thrones underlines that the greed for revenge is an easy trap even for the sincerest people, and wars that we see as justified may not be so justified if we look at it from an objective perspective. In fact, it is presented as a contradiction that Daenerys must declare war to destroy this unjust order and establish a peaceful world for the people, and that dozens of people will die for this cause.

3.1.1.1. Fighting for Supreme Values. Fighting in pursuit of supreme values in the epic narrative is among the explanatory repertoires that strengthen the just war discourse. This theme consists of narratives that gives some kind of justification for war. For example, fighting in the name of freedom is

presented as one of the justifications for war. Many city-states in Essos live on slavery. Daenerys, who is trying to form an army to go to Westeros, negotiates with the powerful city-states of Essos for this. Seeing the state of the slaves during these negotiations, Daenerys thinks that the slaves should be freed, as she had also experienced being bought and sold like goods, and she postpones her main goal of conquering Westeros to help them. She conquers the city-states of Slaver's Bay, Astapor, Yunkai, and Meereen, and frees the slaves present there. Daenerys talks to the slave owners at the head of the city-states that lived on slavery and tries to persuade them to abolish slavery. When the negotiations fails, she follows plans to minimize the conflict with strategic moves, avoids war and achieves success with the least conflict. In the narrative, the justification of these wars is emphasized both in terms of the show underlining she fights for an important value, freedom, and her using war as a last resort. Daenerys' taking freedom and justice to forefront in this way, is translated to the screen with epic, magnificent and glorious scenes, with wide shots and uplifting, mesmerizing musical score, as the slaves are liberated and throw their collars on the ground and walk over (Graves, 2013a). However, the sincerity of Daenerys justice, who sometimes stands closer to the latter on the fine line between justice and revenge, is also opened to question by the narrative. For example, Daenerys is criticized by her advisors because her actions such as crucifying slaveholders and leaving them to rot in the sun on the way to Meereen after the city's conquest and burning the heads of the families favoring the Sons of The Harpy, an opposing organization, with her dragons made them believe that she used disproportionate power and preauthorized revenge over justice. A good leader cannot fall into the trap of vengeance. Daenerys, on the other hand, does not accept this criticism and argues that her decisions provided nothing but justice itself. The narrative once again shows the audience that even just wars are ultimately waged by people with ambition and emphasizes that post-war injustice can cast a shadow over the justness of the struggle.

The antagonist of Daenerys's journey is Cersei Lannister who, at the beginning of the story seems like a one-dimensional evil character. As the plot of Cersei's arch thickens, the underlying reasons for her cruel decisions are associated with reasons such as her devotion to her children, her fondness for her freedom, her survival instinct, and her being pushed aside in favor of the men of the family. Thus, her terrible behavior might be understood if not legitimized by the audience. Queen Cersei acquired the throne "legitimately" by marriage following an uprising and she defends her position and her throne against those who oppose her rule. Cersei Lannister legitimizes her war before the councils of government officials by providing reasons such as the preservation of the current order and of the kingdom. Ultimately, however, his main goal is the well-being of herself and her family. Therefore, in the eyes of the audience, Cersei's war does not meet the criteria of a just war.

Cersei has a great desire to be acknowledged. Her will has never been acknowledged by either her father, who doesn't consider her an heir because she is a woman, or by her husband, whom she was forced to marry. Her children, whom she conceived with the only man she ever loved, her brother Jaime, wasn't acknowledged as they truly are by either law or religion. In this context, it is an indispensable goal for Cersei to finally be recognized as a leader and gain power. Cersei's cruel acts are always based

on her individual desire for revenge in the narrative. As compensation for her suffering since her childhood, Cersei sees her behavior as taking what she deserves. Her backstory allows the audience to gain information on Cersei's process of argumentation, and thus allows the audience to sympathize with her if not totally justifying her war. For example, when Cersei destroyed the temple in King's Landing along with dozens of people inside, the religious extremists' public shaming and sexual abuse of her paved the way for the audience to understand, if not approve, the mass murder she commits as an act of vengeance (Sapochnik, 2016a).

In the epic narrative tradition, defending one's homeland and country is presented as an explanatory repertoire that supports the just war discourse. Cersei is doing exactly that - on paper - as the queen of the land. Daenerys, on the other hand, wants to be a just queen and save Westeros from the cruel rulers, but before she can do that, she must win a war in which thousands die. Cersei's greed for power seems to come from a selfish place and Daenerys' from an altruistic one, but ultimately the two will meet in the same battle. As long as their intentions do not prevent the war and deaths it will bring, it does not matter what they are. Game of Thrones can be said to pose this question to the audience: Which one makes a *war jus ad bellum*? To wage it to defend a throne which one paid a great price for? Or to wage it to take back what one deserves?

In this context, the conflict between Daenerys and Cersei is one of justification and righteousness. The narrative shows how the two discourses collide and how slippery the ground of the just war discourse is. Righteousness, whether at the individual or national level, is perceptual. It can easily be thought that whichever character the audience identifies with the most is right. In other words, the narrative does not promote any of the two warring parties as justified, but by questioning which leader will be just at the end of the war, it emphasizes that what is crucial is ruling justly.

(To Daenerys, who questions his loyalty:) Varys: "Incompetence should not be rewarded with blind loyalty. As long as I have my eyes, I'll use them. I wasn't born into a great house. I came from nothing. I was sold as a slave, carved up as an offering. When I was a child, I lived in alleys, gutters, abandoned houses. Do you wish to know where my true loyalties lie? Not with any king or queen, but with the people. The people who suffer under despots and prosper under just rule. The people who's hearts you aim to win. If you demand blind allegiance, I respect your wishes. Grey Worm can behead me, or your dragons can devour me. But if you let me live, I will serve you well. I will dedicate myself to seeing you on the Iron Throne, because I choose you. Because I know that people have no better chance than you." (Mylod, 2017).

Of course, at the end of the narrative, the fact that Daenerys succumbed to her ambition and harmed the surrendered civilians and soldiers underlines that Daenerys' war is, actually, unfair. At the end of the series, the army led by Queen Daenerys, the Queen's Hand, Tyrion Lannister, and Jon Snow marches into Queen's Landing (the capital of the central kingdom under the leadership of Cersei Lannister). During the siege of the capital, Daenerys, despite having taken over the entire city, was

suddenly filled with vengeance and burned the whole city to the ground with her dragon. Jon Snow, who tried to talk to her about this terrible behavior, saw that Daenerys went insane like some of the rulers in her family before her and found the solution in killing her. Jon Snow's killing of Daenerys is also justified in this context.

3.1.1.2. The Necessity of War. This theme consists of narratives that signal the importance and inevitableness of war. Storyline is constructed in a way, characters opting out for war seems like the only way. For instance, a war that is inevitable is Jon's war against the Ice King. The Ice King rules the beyond the Wall and has an army of the dead. This king, who turns everything he touches into ice and recruits anyone who dies on the battlefield in his army with magic, is powerful enough to bring the world to an end. The Ice King, with his invincible army, is determined to take over first the free lands beyond the Wall that Wildlings inhabit, and then all of Westeros. Jon has organized a war effort to protect Westeros from this great danger from the North. Jon's war is described as a war that, if lost, would destroy the entirety of Westeros. His war is the most altruistic of all wars in the narrative. Because although Jon reluctantly accepts the title "King in the North" when the peoples of the North impose it on him, his main goal has never been to acquire power, but to prevent the destruction of Westeros, over which kings and queens fought to dominate. This war, along with Daenerys' wars for freedom, is one of the wars which is justified relentlessly by the narrative. Early in the narrative, both Daenerys and Jon tried to avoid war. However, it was emphasized that Jon's war was inevitable, and it was underlined further that Jon tried everything to avoid it first. As such, Game of Thrones emphasizes the relativity of just war discourses in wars unless war is necessary for survival.

3.1.1.3. War of the Righteous. One of the themes that appear and help the just war discourse in epic narrative is essentialist good/evil narratives. Justification of war is mainly due to its representation of the main war: the war of the good against the evil (Attebery, 1980). Therefore, which side of the good/evil dichotomy the characters stand on is important in terms of perceiving the war as just. The aim of the epic narrative is ultimately for the characters to become symbols (Lovatt, 2013). In order for the heroes to become symbols, what they symbolize must be understood by the audience, and the stance of these heroes must be exhibited in the narrative. Game of Thrones is no exception in this regard. In fact, it is rather successful in creating transparent and multi-dimensional characters which prevents the audience to identify them with only one of the sides on the good/evil dichotomy. The "good" and "evil", which are the basis of the epic narrative, are too embedded in the characters for them to represent as only one side. However, especially in the context of protagonists, the grayness of good and evil has decreased, and the characters' personalities have become closer to the symbolic expression targeted in the traditional epic narrative. In this context, although our understanding of traditional representations of the good and the evil characters are subverted by the middle of the narrative, by the end of the series, the main characters reproduce an essentialist narrative of goodness as they complete their development. The characters are shaped according to the "goodness" in them. Tyrion Lannister started the story on the side of what could traditionally be painted as the "evil" family and finished on the side of the good. While Tyrion Lannister was a character who was pushed to the side of evil due to his environment and life events, he was

able to choose the side of the good after meeting the oppressed people and witnessing their stories. Because from the very beginning, he carried a goodness in his essence.

With a similar plot twist, Daenerys Targaryen is painted as an innocent and righteous character at the beginning of the story, but at the end of the story her inner evil takes over her. It should not be overlooked that this seizure of evil happened very suddenly, and that Daenerys could not escape from the insanity inherited from her ancestors, paints insanity and evil as something inherent within a person, with an essentialist perspective.

On the other hand, Jon Snow is presented as a representation of human goodness, who never loses the goodness inside him even if he makes human mistakes, even having to sacrifice his love to achieve good ends. Jon Snow, who waives his claim to the throne at the end of the story, has been constructed as a “wholly good” character. Jon Snow’s representation of pure goodness is evident in his fictionalization in the persona of Jesus. There are several examples in the series that will strengthen this persona. For example, just like Jesus, he was killed by his own people and came back to life three days later. Another confirmation of this persona is in the threatening letter of the cruel Ramsay Snow to Jon Snow. In his letter, Ramsey dared Jon Snow four times to, “Come and see!” just as the Four Horsemen of the Apocalypse called out to Jesus. Moreover, being the only character who was punished at the end of the narrative with exile, became the character who paid the price for other people’s sins, just like Jesus. So, in that sense, even though Jon Snow’s war is portrayed as “righteous” he was the only living character that was punished for their actions in the war.

3.1.2. The Ugliness of War

Game of Thrones emphasized the ugly face of war many times. This theme consists of narratives that remind audience how terrifying, horrible and brutal war is regardless of whose war it is or how justified it is. So much so that the fact that Jon’s war is presented as necessary, and therefore justified, does not make his war any less ugly than the others. In fact, while both the victories and defeats of Daenerys and Cersei are conveyed to the audience in epic and magnificent scenes, Jon’s most famous battle, The Battle of the Bastards, which will not be forgotten for many years to come in television history, is transferred to the screen with a terrifying and claustrophobic visual narrative that creates a suffocating effect on the audience. It presents the ugly and harsh face of war to the viewer so brutally that the audience can easily view war as an abominable phenomenon even if it is justified. The director of the episode, Miguel Sapochnik, stated that this scene was shot to “make the audience feel what it is to be in a battle” (GameofThrones, 2016) and as a result of this aim, the episode is horrific, breath taking and hard to watch. Contrary to the epic narrative tradition, Game of Thrones does not convey the war as a grandiose act - for the most part. On the contrary, it highlights that war is full of violence, blood, pain and fear with scenes such as the corpses forming human-sized heaps, the soldiers escaping in fear crushing each other, Jon being caught in the stampede and unable to breathe. Jon emerged victorious from this war, but he does not seem satisfied with his victory as the mud of the war and the weakness

created by anger are all over him (Sapochnik, 2016b). Similar patterns repeat frequently throughout the series. The commanders who emerged victorious from the war are brought to the screen exhausted, dirty and unhappy.

3.1.3. War Ethics and Honor

War ethics and honor is one of the themes that supports the discourses of war. However, in terms of the reproduction of repertoires such as honor, valor and bravery, discourses in Game of Thrones get rather tricky. Honor is one of the most important values for the people of Westeros, and war won with honor by honorable warriors carries weight for them. In this context, not the narrative but people of Westeros reproduce the discourse of honor. This allows for a construction of an illusion regarding the concept of honor in real life within the narrative. However, the narrative itself emphasizes that the concept of honor is just a fairy tale, emphasizing the fact that even knights who are supposed to be honorable actually lack honor or that some people who are seen as dishonorable actually uphold high values in their own right. For example, knights and soldiers, who are symbols of honor in the traditional epic narrative, try to plunder and rape, take bribes, etc. in different scenes. It is emphasized that the acts of so-called honorable people such as kings, knights and heroes are simply not so honorable.

Sandor Clegane (to Sansa Stark): "Look at me! Stannis is a killer. The Lannisters are killers. Your father was a killer. Your brother is a killer. Your sons will be killers someday. The world is built by killers... so you better get used to looking at them" (Marshall, 2012).

Meanwhile, emphasis is made on honor being just a fiction in the game of war and honor has no impact on who is successful in war. In fact, the honorable ones are often defeated and/or failed in their endeavors. For example, Ned Stark of House Stark lost his head precisely because he acted honorably (Minahan, 2011a) and Rob Stark's inability to expect another to act dishonorable caused him to make mistakes that would cost him his own, his wife's, his unborn child's, and his mother's life (Nutter, 2013). In the Battle of the Bastards, his honor made Jon Snow fall into the trap of his adversary Ramsay Snow, and almost caused him to lose the battle. In another episode, Bronn wins a duel he entered as the champion of Tyrion. When the challenging party Lysa Arryn accused him of fighting dishonorably, Sir Bronn points to his dead opponent and remarked: "Yeah. He fought with honor." (Minahan, 2011b) and attributes his success to the very fact that he was dishonorable.

Jamie Lannister, who has earned himself the nickname "Kingslayer" with his infamous act of killing the king he swore to protect with a backstab, is viewed by the characters as the ultimate example of dishonor. However, from his perspective, he acted honorably because he ended the cruelty of a tyrant and saved thousands of people from suffering (Graves, 2013b). The characters in the show doesn't find this argumentation convincing, because as stated above, honor is still a worthy value for the people of Westeros. However, in the last episode of the show, we see Jon Snow, who is the symbol of honor and goodness mirror the Kingslayer's actions by killing Daenerys and becoming

the “Queenslayer”. This dishonorable act by the most honorable character on the show that brought Westeros peace, should not be taken as simply irony. This also shows that the narrative emphasizes the idea that the concept of honor is a fictionalized tale to support the just war discourse as an explanatory repertoire.

3.2. Peace Themes

On the contrary to the tradition of epic narrative, Game of Thrones doesn’t reproduce strictly negative peace discourses. In fact, one may even claim that it stands closer to Galtung’s positive peace conceptualization. When we define peace within the boundaries of negative peace, it would have been achieved with the end of the war (Galtung, 1969), but it is possible to encounter signs of positive peace in Game of Thrones as well as negative peace.

3.2.1. Negative Peace

This theme consists of narratives, storylines and set pieces that explain how negative peace is achieved or how negative peace feels like “peace”. Instances that show an end of or absence of fight or battle are good examples of negative peace. The people of Westeros usually view peace as the absence of conflict and often treat it as a political strategy, as a ceasefire or agreement by groups acting for common goals. As Petyr Baelish, one of the important characters in the show illustrates by saying: “We only make peace with our enemies, my lord. That is why it’s called ‘making peace’” (Minahan, 2011a), peace is viewed as ceasefire. The belief that peace can only come from the absence of war and competition is common in Westeros.

In another example, in an effort to persuade the Wildlings to fight against the Ice King, Jon Snow tries to establish peace between the Savages and the Northerners (Sapochnik, 2011). Of course, what Jon Snow means as peace here is when enemies temporarily stop fighting each other in order to unite against a greater danger. However, according to Galtung’s conceptualization, peace is more than that, and the narrative highlights this from time to time.

3.2.2. Positive Peace

Positive peace also requires the absence of conflict but that alone is not enough to establish peace (Galtung, 1969). Therefore, this theme includes instances where the show clearly exemplifies that a more structural change is needed for positive peace to achieve peace and the difference between absence of war and positive peace. For instance, when the mother of the Stark family, Cat, stares at the empty plain in front of the window of the castle where she grew up, her uncle Brynden Tully comes up to her and she tells her uncle about her childhood days, waiting for her father to return from the war. This is what Brynden replies Cat with: “It often comforts me to think that even in war’s darkest days, in most places in the world absolutely nothing is happening” (Benioff, 2013). This scene supports the positive discourse

of peace in that it emphasizes that non-conflict can create an illusion of peace, and that the absence of conflict in a region does not directly indicate peace, by giving the example of a lady who experienced the absence of conflict when her own father was at war.

On the other hand, the establishment of equality and justice is necessary for positive peace. For example, after the slaveholders' revolt in Mereen, Tryion offered to give them a 7-year habituation period to abolish slavery while negotiating with them, upon which the advisers of Daenerys who were formerly slaves, Grey worm and Missandei, strongly opposed him, pointing out that there can be no peace in a place where slavery exists (Sackheim, 2016). Thus, the narrative emphasizes that if equality and justice are not provided for the peoples, peace will not be achieved.

In the last episode, we see that not everything magically falls into place after Daenerys' death. In order to establish positive peace, justice must be served. Those who caused Daenerys' death stand trial. Tyrion is appointed as the hand of the king despite his wishes, and Jon Snow pays for Daenerys' murder by spending the rest of his life on exile beyond the Wall. The condemnation of a character like Jon Snow, who in a traditional epic narrative would be glorified because of his heroic acts, however violent they may be, to a sad and lonely life is perhaps a sign of positive peace. In a traditional epic narrative, violence is justified through the protagonist being rewarded at the end, even if they had to commit murder to achieve peace. Punishment of Jon Snow at the end of Game of Thrones, on the other hand, can be seen as an emphasis on the necessity of justice to build positive peace.

Moreover, the last episode also discusses how new leadership could be established and preserved. Those who survived the battles form a council and discuss who would be the best appropriate leader. In fact, even though it is found hilarious by the leaders, even the possibility of democracy is discussed. A ruling style that is not based on blood ties is determined in order to establish a more just order from then on. Through the emphasis on equality, another requirement for positive peace is established. Talking about the damaged buildings, the people with clean water problems and the danger of famine at the meeting of the new cabinet also supports the positive peace discourse by emphasizing that non-conflict is not enough for the establishment of peace and that efforts should be made for the people to live in prosperity.

4. Discussion

When it comes to idealization of war, we can talk about a long history. For example, Plato mentioned the criteria of just war in Republic (Syse, 2010). The texts of St. Augustine, one of the first to use the concept of just war in Western culture, date back to the first century (Mattox, 2006). Concepts such as just war (*Jus ad Bellum*) and war ethics (*Jus in Bello*), which nurture the war culture and ensure the legitimation of war in various ways, have found a place in our cultural life for centuries (Özerdem, 2013). In many cultures, war is constructed through various discourses as something that is sometimes inevitable and sometimes encouraged (Atalay, 2015; Baştırzi, 2015; Özerdem, 2013). In many religions, murder

is denounced and even prohibited in the scriptures, while war that will kill thousands of people is considered holy if it is done in the name of God. Moreover, the view that war, war discipline and military morality instill values that uplift people is also culturally widespread (James, 1995).

Establishing certain rules and principles about the conditions under which war can be justified is an important task for the political world, as war is an expensive business, and it is difficult for even the strictest governments to wage war without popular support (Özerdem, 2013). Thus, discourses about war and peace are important in terms of forming the reality of society. When it comes to a legitimate war, the people will do their best to protect their freedom or defend their homeland. In other words, the more justified the war, the more supporters it will have. Of course, this justification may vary according to the *zeitgeist*; it can be manipulated from time to time or lose its credibility through time because of variables such as how strongly the perception of righteousness is felt and whether or not the gains are superior to the losses. For example, the United States' war on Iraq after the attack on the Twin Towers was highly supported by the American people at first, but in the following years of the war, especially after the increased casualties, this rate dropped drastically. While the American people initially saw the war as legitimate, as time passed, they began to think that there was not enough reason to go to war (Coe, 2012). In other words, the discourse of righteousness in war can sanctify or legitimize war; discourses of purpose such as homeland defense and freedom can make war desirable, or discourses about the horrors of war can make war an avoidable phenomenon.

In traditional epic narratives, war discourse is built on just war repertoire and the audience support the hero or heroes of the story because their war is just, and their reasons are righteous. The justification of war actually emerges from the idea of the fundamental opposition between Good and Evil (Attebery, 1980). For example, the Lord of the Rings, which is one of the most important examples of epic narrative and which paved the way for the fantastic epic narrative in contemporary TV and cinema, tells the story of the conflict between good and evil in both the book and movie trilogy: the audience never questions the righteousness of war the fellowship of the ring, which represents the light, wages against darkness, and said war is translated to the big screen in the most glorious way possible (Tolkien, 1968/2001; Jackson, 2001, 2002, 2003). Almost every one of epic narratives that came after the Lord of the Rings followed this formula on screen (Bells, 1984).

Another repertoire that is used in epic narratives to support war discourse is war ethics which is a consensus about actions that can be considered fair in principle (Özerdem, 2013). Today, war ethics is determined by international war law. In epic narrative, war ethics (for example rules like proportionality, not torturing prisoners of war, not killing civilians, not backstabbing, etc.) determine a warrior's honor. Even though they are doubtful the opposition will follow the same rules, the honorable party risks defeat over dishonor. In the epic narrative, war is a glorious and lofty business as long as it is waged with dignity, the ethics of war is not strayed from, and it is carried out for a valuable virtue. The act of war itself is also conveyed in glorious forms. Heroes who are successful in the art of war are glorified, and features such as agility, alertness and strength in one-on-one combat are praised.

Moreover, the epic narrative presents war as a test one needs to pass in order to gain peace. The famous Latin saying *si vis pacem para bellum* (if you want peace, prepare for war) is a clear example of this approach. Thus, epic narrative justifies war through painting it as a tool to reach peace, which is a worthy value like honor and freedom.

The handling of war in this way, the judgement of whether or not it is waged for just reasons and within the framework of certain rules, systematic discourses about categorizing wars, determining and limiting war acts, has transformed war into a concept with limits, and has made it a *game* in which the powers are tested fairly.

However, in Game of Thrones, which is considered as an epic narrative in mass media, “just war” themes can be found from time to time, it also emphasizes that war is not a glorious act by utilizing “ugliness of war” themes. Compared to traditional epic narratives that praise ethics of war and honorable war, Game of Thrones presents a narrative that reveals ugly side of war. Moreover “war ethics and honor” and “war of righteous” subthemes shows that the moment we get involved in war, honor is no longer important; eventually, frustration, chaos, and unhappiness would be upon us.

Although peace is a very important value for humanity, it is handled differently in different cultures and its definitions are not universal (Galtung, 1981). Some cultures consider peace at the societal level, while others seek peace at the individual level (Galtung, 1981); while some disciplines examine peace in the context of international relations, some disciplines think that peace can be found in interpersonal relations (Barash & Webel, 2018); and while some religions believe that peace can be achieved by fighting for its sake, some religions believe that it can be achieved through inaction and calmness (Özerdem, 2013). The tradition of defining peace in terms of the absence of war (*absentia belli*) is deep-rooted in Western culture (Özerdem, 2013), and many studies have shown that people most commonly define peace as the absence of war (Gibson, 2012; Özerdem, 2013; Van der Linden and Licata, 2011; Van der Linden, Bizumic, Stubager, and Mellon, 2011). However, this approach can only illuminate one side of the coin in the definition of peace constructed by Galtung’s conceptualization. Galtung illuminates the two different understandings of peace through his categorization of peace: negative and positive peace. Negative peace refers to a social situation in which direct violence is not observed, while positive peace is a situation in which no type of violence (including cultural and structural violence) is observed and at the same time social justice and equality become the norm (Galtung, 1969). A similar diversity to the discourses of war also applies to discourses of peace. Peace can be desirable, a sign of weakness, or the ultimate goal. On the other hand, discourses about war and peace are not located at opposite ends on a straight line; positive (or negative) discourses about both peace and war can dominate at the same time (Van der Linden et al., 2011). In other words, while peace is a desirable goal, war can still be seen as inevitable. Such dilemmas can strengthen the discourse of achieving peace through war (*si vis pacem para bellum*).

As such, in many epic narratives, the discourse of peace is constructed through *absentia belli*, with Galtung’s conceptualization, negative peace. The end of the conflict between the parties is presented as

peace; it seems achieving negative peace is enough for katharsis. The happy endings in epic narratives are examples of this approach. In *The Lord of the Rings* (Tolkien, 1968/2001; Jackson, 2003), the narrative ends when Sauron dies, and Aragorn becomes King and the Fellowship of the Ring disbands after the ring is destroyed. Yes, peace has come to Middle Earth, but how the conflict and rivalry between the peoples is resolved is not explained, and no clue is given on how to establish post-war social justice. In this respect, peace appears to be a process established as the end of war. In another epic narrative, *The Matrix*, when the war between robots and humans ends, there is a conversation about peace between the Oracle and the Architect, who discuss how long the peace will last (Wachowski and Wachowski, 1999). Here, too, peace is defined in terms of the absence of war. This reproduces the negative discourse of peace that defines peace as the absence of war. When we look at the discourses on war and peace in epic narratives from a broad perspective, we can see that epic narratives reproduce discourses on war and peace with various explanatory repertoires. When it comes to *Game of Thrones* as a modern example of epic narrative, this study will explain where the discourses on war and peace differs from and where they meet the traditional epic narrative by exemplifying explanatory repertoire used to construct the discourses on war and peace.

Epic narratives in both the written and visual arts have been producing tales of justified war. At the end of these wars, the good prevailed, and the bad got punished. Many people lost their lives, but this fact was seen as an insignificant detail, the natural result of the war game: After all, the final victory belonged to the good ones. Since the good ones are always the ones that finally achieve peace and victory, the epic narrative in a sense feeds the theories of just war and reproduces the discourses about just war, because discourse, in a sense, allows us to re-establish the relations we have established with the world live in again and again.

Game of Thrones as an epic narrative slightly differs from traditional epic narratives in terms of peace. In *Game of Thrones*, peace is not only built on the absence of war; it is also emphasized that non-conflict is not sufficient for peace, but a just administration is necessary for peace. Both “Positive Peace” and “Negative Peace” discourses can be found in the narrative which is a nice diversion from traditional epic narratives.

5. Conclusion

In summary, *Game of Thrones* has made serious contributions to the context of popular culture in terms of war and peace and has taken a step that will transform the perspective of war and peace in the epic narrative. Although at some points the show tried to revive traditional epic narrative and did not hesitate to reproduce dominant discourses on war and peace, the narrative contains many explanatory repertoires that will oppose especially just war and negative peace discourses.

After the death of Daenerys, the leaders of the houses that were left without leadership gathered and chose a new leader among them. This chosen leader is Bran Stark, who acquired miraculous powers throughout the story and can see everything that happens at any moment, the past and the future. When characters are discussing who should be the new King in the last episode, Tyrion Lannister proposes Bran Stark and addresses the leaders:

What unites people. Armies? Gold? Flags? No. It's stories... There's nothing in the world more powerful than a good story. Nothing can stop it. No enemy can defeat it. And who has a better story than Bran the Broken? The boy who fell from a high tower and lived... He's our memory. The keeper of all our stories. The wars, weddings, births, massacres, famines, our triumphs, our defeats, our past. Who better to lead us into the future? (Benioff & Weiss, 2019).

There truly is nothing in the world more powerful than stories and as discourses on war and peace in our stories stays the same, so will our understanding of war and peace. Game of Thrones entered the field of popular culture as a narrative with the potential to bring a new perspective on discourses of war and peace, and while it may not have subverted epic narrative entirely, it, at least, paved the way for questioning some of the discourses on war and peace.

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Bu çalışmanın yazarı bu çalışma için Etik Kurul onayı gerekmediğini beyan etmiştir.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the "COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" the following statements are included:

The author of this study declared that the Ethics Committee approval is not required for this study.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazar herhangi bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan eder.

Declaration of Conflict of Interest

The author has no conflicts of interest to declare.

REFERENCES

- Amjad F. A. & Ashrafi H. (2022) The other in Game of Thrones: A Levinasian ethical reading, *Quarterly Review of Film and Video*, 39:6, 1360-1376, <https://doi.org/10.1080/10509208.2021.1932208>
- Arkonaç, S. (2014). *Psikolojide söz ve anlam analizi*. İstanbul: Ayrıntı
- Atalay, H. (2015). Uygarlığın yıkımla ve yapımla sınırı. In A. D. Başterzi & T. A. Akar (Ed.), *Barış Kitabı. Bireyden topluma savaşın ve barışın ruh hali* (ss. 65-82). Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Attebery B. (1980). *The fantasy tradition in American literature: From Irving to Le Guin*. Bloomington: Indiana University Press.
- Barash, D. P., & Webel, C. (2018). *Peace and conflict studies* (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE.
- Başterzi, A. D. (2015). Bellek ve ötesi: Hatırlama, unutma ve hesaplaşma üzerine. In A. D. Başterzi and T. A. Akar (Ed.), *Barış kitabı. Bireyden topluma savaşın ve barışın ruh hali* (ss. 347-360). Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Bells A. (1984). The weak place in the cloth. In *Fantasists on fantasy: A collection of critical reflections by eighteen masters of the art*. (ss. 163-180). New York: Avon Books.
- Benioff, C.D. & Weiss, D.B. [Producers]. (2011-2019). *Game of Thrones* [TV series]. HBO; Television 360; Grok! Studios; Generator Entertainment; Bighead Littlehead.
- Benioff, C.D. & Weiss, D.B. [Directors]. (2019). *Game of Thrones* [TV series]. In *The iron throne*. ABD: HBO Home Entertainment.
- Benioff, D. [Director] (2013). *Game of Thrones* [TV series]. In *Walk of punishment*. ABD: HBO Home Entertainment.
- Clapton, W. & Shepherd, L. J. (2016). Lessons from Westeros: Gender and power in Game of Thrones. *Politics*, 37(1), 5-18. <https://doi.org/10.1177/0263395715612101>
- Coe, K. (2012). Television news, public opinion, and The Iraq War. *Communication Research*, 40(4), 486-505.
- Cole, M. (2012). Art imitates war: Post-traumatic stress disorder in a Song of Ice and Fire." In *Beyond the wall: Exploring George R.R. Martin's a song of fire and ice*, edited by James Lowder, 73-88. Dallas: BenBella.

- Coşkun, H. & Tekdemir, G. (2020). "Mesih annelik": Sosyal medyada inşa edilen annelik kimliğinin söylem analizi. *Journal for Womens Studies*, 21(1), 69-88.
- Çoker, Ç. (2007). *Bir sosyal fenomenin değerlendirilmesinde üniversite öğrencilerinin kullandığı söylemler ve kaynakları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Do Rosário Leitão Lupi Bello, M. (2012). Film at the crossroads of narrative and dramatic genre. *Panorâmica: Revista Eletrônica de Estudos Anglo-Americanos / An Electronic Journal of Anglo-American Studies*, 3(1), 175-186. <https://doi.org/10.33831/jws.v21i1.64>
- Ellis, K. M. (2014). Cripples, bastards and broken things: Disability in Game of Thrones. *M/C Journal*, 17(5). <https://doi.org/10.5204/mcj.895>
- Ferraday, D. (2015). "Game of Thrones, rape culture and feminist fandom." *Australian Feminist Studies* 30(83): 21–36. <https://doi.org/10.1080/08164649.2014.998453>
- Frankel, V. E. (2014). *Women in Game of Thrones: Power, conformity and resistance*. Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, Inc
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167-191. <https://doi.org/10.1177/002234336900600301>
- Galtung, J. (1981). Social cosmology and the concept of peace. *Journal of Peace Research*, 18(2), 183-199. <https://doi.org/10.1177/002234338101800207>
- GameofThrones. (2016). *Game of Thrones Season 6: Anatomy of A Scene: The Battle of Winterfell (HBO)*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=B93k4uhpf7g>
- Gibson, S. (2012). Social representations of peace and conflict: Introduction to the special issue. *Papers on Social Representation*, 21, 1-8.
- Graves, A. [Director] (2013a). *Game of Thrones* [TV series]. In *And now his watch is ended*. ABD: HBO Home Entertainment.
- Graves, A. [Director] (2013b). *Game of Thrones* [TV series]. In *Kissed by the fire*. ABD: HBO Home Entertainment.

- Heinrich, A. J. (1996). *Violence in narrative: Imperium and identity in Roman epic* (Unpublished Doctoral Thesis). Faculty of the Graduate School of State University of New York, New York.
- Jackson, P. [Director] (2001). *Lord of The Rings: Fellowship of The Ring* [Movie]. New Line Home Entertainment.
- Jackson, P. [Director] (2002). *Lord of The Rings: Two Towers* [Movie]. New Line Home Entertainment.
- Jackson, P. [Director] (2003). *Lord of The Rings: Return of The King* [Movie]. New Line Home Entertainment.
- Jacoby, H. (Ed.). 2012. *Game of Thrones and philosophy*. Malden: Blackwell
- James, W. (1995). The moral equivalent of war. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 1(1), 17-26. https://doi.org/10.1207/s15327949pac0101_4
- Lovatt, H. (2013). *The epic gaze: Vision, gender and narrative in ancient epic*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Marques, Diana (2019). Power and the denial of femininity in Game of Thrones. *Canadian Review of American Studies*, 49(1), 46–65. <https://doi.org/10.3138/cras.49.1.004>
- Marshall, N. [Director] (2012). *Game of Thrones* [TV series]. In *Blackwater*. ABD: HBO Home Entertainment.
- Martin, G. R. R. (2011). *A game of thrones: Book one of a song of ice and fire*. New York: Bantham Books.
- Mattox, J. M. (2006). Saint Augustine and the theory of just war. In *Continuum Studies in Philosophy*. London: Continuum.
- Minahan, D. [Director] (2011a). *Game of Thrones*. In *You win or you die* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.
- Minahan, D. [Director] (2011b). *Game of Thrones*. In *A golden crown* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment
- Mylod, M. [Director] (2017). *Game of Thrones*. In *Stormborn* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.
- Nutter, D. [Director] (2013). *Game of Thrones*. In *Rains of Castamere* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.

- Olesker, R. (2020). Chaos is a ladder: A study of identity, norms, and power transition in the Game of Thrones universe. *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(1), 47–64. <https://doi.org/10.1177/1369148119885065>
- Olrik, A. (1994). Halk anlatılarının epik kuralları. *Milli Folklor*, 23, 2-5.
- Özerdem, A. (2013). *Bariş inşası ve kuram ve uygulaması*. İstanbul: Nobel.
- Potter, J., and Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage Publications.
- Rohr, Z., & Benz, L. (2020). *Queenship and the women of Westeros: Female agency and advice in Game of Thrones and a Song of Ice and Fire*. Basingstoke: Macmillan.
- Sackheim, D. [Director] (2016). *Game of Thrones*. In *Book of the stranger*. ABD: HBO Home Entertainment.
- Sapochnik, M. [Director] (2011). *Game of Thrones*. In *Hardhome* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.
- Sapochnik, M. [Director] (2016a). *Game of Thrones*. In *The winds of winter* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.
- Sapochnik, M. [Director] (2016b). *Game of Thrones*. In *Battle of the bastards* [TV series]. ABD: HBO Home Entertainment.
- Syse, H. (2010). The platonic roots of just war doctrine: A reading of Plato's Republic. *Diametros*, 23, 104-123.
- Tekdemir-Yurtdaş, G., & Alparslan, B. (2019). Institutional identity practices on Twitter. *Muhakeme*, 2(2), 29-39.
- Tkalec, Marina; Zilic, Ivan; Recher, Vedran (2017). The effect of film industry on tourism: Game of Thrones and Dubrovnik. *International Journal of Tourism Research*, 19(6), 705-714. doi:10.1002/jtr.2142
- Tolkien, J. R. R. (1968/2001). *Yüzüklerin efendisi: (1-2-3 Cilt) Yüzük kardeşliği - İki kule - Kralın dönüşü* (Ç. E. İpek, Trans.). İstanbul:Metis
- Van der Linden, N., & Licata, L. (2011). Social representations of war and peace. In D. J. Christie (Ed.), *The encyclopedia of peace psychology*. <https://doi.org/10.1002/9780470672532.wbep263>

Van der Linden, N, Bizumic, B., Stubager, R., & Mellon, S. (2011). Social representational correlates of attitudes toward peace and war: A cross-cultural analysis in the United States and Denmark. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology, 17*(3), 217-242. <https://doi.org/10.1080/10781919.2011.587176>

Wachowski, L., & Wachowski, L. [Director] (1999). *The Matrix* [Movie]. Warner Bros.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

“DESIGN THINKER PROFILE – İNSAN ODAKLI TASARIM”
ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI*Ayça UĞUR¹

¹ İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, aycaugur85@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7572-4773

Kemal Özkan YILMAZ²

² İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İstanbul, kyilmaz95@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1185-4397

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 08.05.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 05.06.2024

Uğur, A. & Yılmaz, K. Ö. (2024). “Design thinker profile – insan odaklı tasarım” ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 39-62.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki çalışanların insan odaklı tasarıma yönelik yaklaşımlarını değerlendirmektir. Bu amaçla, Chesson (2017) tarafından geliştirilen “Design Thinker Profile – İnsan Odaklı Tasarım” ölçeği Türkçeye uyarlanmış ve geçerlilik ile güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Orijinal ölçek, İngilizce olup 27 maddeden ve üç boyuttan oluşan 6’lı aralıklı ölçektir. Ölçek, önce Türkçe ve İngilizce dillerine hâkim altı akademisyen tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra, yine bu dillere hâkim iki akademisyen tarafından geri çeviri yapılmış ve Türkçe maddeler bu çevirilere dayanarak belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce diline hâkim 30 katılımcıyla yapılan dilsel eşdeğerlik çalışmasında Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyon katsayısı 0,90’ın üzerinde bulunmuştur. 50 katılımcıyla yapılan pilot çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,70’in üzerinde, madde-toplam korelasyon katsayıları ise 0,30’un üzerinde çıkmıştır. 419 katılımcıyla gerçekleştirilen büyük örneklem uygulamasında Türkçe uyarlama ölçeğinin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayı değeri 0,97, kompozit güvenilirlik katsayısı değeri ise 0,98 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliliğini belirlemek için büyük örneklem kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyarlanan ölçeğin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tasarım Odaklı Düşünme, İnsan Odaklı Tasarım, Uyarlama, Yeni Ürün/Hizmet

* Bu çalışma; Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ danışmanlığında Ayça UĞUR tarafından hazırlanan İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde devam eden, “İnsan Odaklı Tasarım Yaklaşımı ve İş Modeli Yeniliği Arasındaki İlişkide Dijital Dönüşümün Aracı Rolünün İncelenmesi” adlı yayınlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

Adaptation of the “Design Thinker Profile” Scale into Turkish

Abstract

This study aims to evaluate the attitudes of employees in Turkey towards human-centered design. To achieve this, the “Design Thinker Profile” scale developed by Chesson (2017) was translated into Turkish, and its validity and reliability were assessed. The original scale, which is in English, consists of 27 items across three dimensions, rated on a 6-point interval scale. Six bilingual academicians translated the scale into Turkish, followed by a back-translation by two additional bilingual academicians to finalize the Turkish items. A linguistic equivalence study with 30 bilingual participants found a correlation coefficient exceeding 0.90 between the Turkish and English versions. In a pilot study with 50 participants, the Cronbach Alpha reliability coefficient was above 0.70, and item-total correlation coefficients were above 0.30. In a larger sample of 419 participants, the Cronbach Alpha reliability coefficient for the Turkish adaptation was 0.97, and the composite reliability coefficient was 0.98. Confirmatory factor analysis in the large sample indicated that the adapted scale had an acceptable fit for construct validity.

Keywords: Design Thinking, Human-Centered Design, Adaptation, New Product/Service

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki çalışanların insan odaklı tasarıma yönelik yaklaşımlarını değerlendirmek ve bu bağlamda Chesson (2017) tarafından geliştirilen ölçeği Türkçeye uyarlamaktır.

Tasarım odaklı düşünmenin ilk çıkış noktası, 1969’da Herbert Simon’un yazdığı “*The Sciences of the Artificial*” adlı kitabı; tasarım odaklı düşünmenin tasarım mühendisliği alanıyla ilgili temeli ise 1972’de Robert McKim’in yazdığı “*Experiences in Visual Thinking*” adlı kitabıdır (Thompson vd., 2017). Sonrasında Rolf Faste, Robert McKim’in çalışmalarını güncelleyerek tasarım odaklı düşünmeyi yaratıcı eylem yöntemi olarak sunmaktadır (Thompson vd., 2017). Diğer taraftan tasarım odaklı düşünmenin kavram olarak çıkış noktasını incelendiğinde, 1983’te Donald A. Schön’ün “*Reflective Practitioner*” adlı kitabını yayınlamasından sonra tasarım odaklı düşünme kavramının üzerinde durulduğu görülmektedir. Hassi ve Laakso (2011a) ve 1987’de Harvard Üniversitesi’nden Profesör Peter G. Rowe’un “*Design Thinking*” adlı kitabında tasarım odaklı düşünme kavramı tanımlanmaktadır (Aflatoony, 2015).

Tasarım odaklı düşünme konusuna, tasarım ve danışmanlık firması IDEO’nun kurucusu David Kelley’in ve IDEO’nun başkanı Tim Brown’un, özellikle tasarım odaklı düşünmenin tasarım konseptinden çıkarak yönetim alanını içerecek şekilde genişlemesi konusunda önemli katkıları vardır (Efeoğlu vd., 2013; Hassi ve Laakso, 2011b). Bu konuda ön plana çıkan firmalar arasında IDEO ile birlikte SAP firması da yer almaktadır; SAP firmasının ortağı olan Hasso Plattner’in, tasarım odaklı düşünmenin aktif olarak uygulanabilmesi için tasarım odaklı düşünme konusunda araştırma yapan Stanford Üniversitesi’ne ve Potsdam Üniversitesi’ne yatırımları bulunmaktadır (Efeoğlu vd., 2013).

Stanford Üniversitesi’ndeki d.school’un, diğer adıyla Hasso Plattner Tasarım Enstitüsü’nün, özellikle tasarım odaklı düşünme yaklaşımının bilinirliğinin artırılması konusunda fazlasıyla katkı sağladığı

belirtilmektedir (Dam ve Siang, 2024). Tasarım odaklı düşünmeye süreç içinde katkıları olan Herbert Simon, Robert McKim, Bryan Lawson, Donald Schön, Peter G. Rowe, Richard Buchanan, Rolf Faste, Nigel Cross, Tom Kelley ve Jonathan Littman, David Dunne ve Roger Martin, Tim Brown, David Kelley gibi çeşitli araştırmacılar bulunmaktadır (Aflatoony, 2015; Hassi ve Laakso, 2011a; Hassi ve Laakso, 2011b; Hassi ve Laakso, 2011c; Thompson vd., 2017). Tablo 1’de tasarım odaklı düşünmenin zaman içindeki gelişimine katkısı olan öne çıkan kişiler ve eserleri yer almaktadır.

Tablo 1: Tasarım Odaklı Düşünmenin Gelişimine Katkısı Olan Öne Çıkan Kişiler ve Eserleri

“TASARIM ODAKLI DÜŞÜNME” ÇALIŞMALARI (1960 – 2010)	
1960	• Herbert Simon’un 1969’da yayımlanan “ <i>The Sciences of the Artificial</i> ” adlı kitabı
1970	• Robert McKim’in 1972’de yayımlanan “ <i>Experiences in Visual Thinking</i> ” adlı kitabı
1980	• Bryan Lawson’un 1980’de yayımlanan “ <i>How Designers Think</i> ” adlı kitabı • Donald A. Schön’ün 1983’te yayımlanan “ <i>The Reflective Practitioner</i> ” adlı kitabı • Peter G. Rowe’un 1987’de yayımlanan “ <i>Design Thinking</i> ” adlı kitabı
1990	• Richard Buchanan’ın 1992’de yayımlanan “ <i>Wicked Problems in Design Thinking</i> ” adlı makalesi • Rolf Faste ve arkadaşlarının 1993’te yayımlanan “ <i>Integrating Creativity into the Mechanical Engineering Curriculum</i> ” adlı makalesi • Nigel Cross’un 1999’da yayımlanan “ <i>Design Research: a disciplined conversation</i> ” adlı makalesi
2000	• Nigel Cross’un 2001’de yayımlanan “ <i>Designerly ways of knowing: design discipline versus design science</i> ” adlı makalesi • Tom Kelley ve Jonathan Littman’ın 2001’de yayımlanan “ <i>The Art of Innovation</i> ” adlı kitabı • David Dunne ve Roger Martin’in 2006’da yayımlanan “ <i>Design Thinking and How It Will Change Management Education: An Interview and Discussion</i> ” adlı makalesi • Tim Brown’un 2008’de yayımlanan “ <i>Design Thinking</i> ” adlı makalesi ve 2009’da yayımlanan “ <i>Change by Design</i> ” adlı kitabı
2010	• Tom Kelley ve David Kelley’in 2013’te yayımlanan “ <i>Creative Confidence</i> ” adlı kitabı

1.1. Tasarım Odaklı Düşünme

Chesson (2017)’ye göre tasarım odaklı düşünme yaklaşımı, insan odaklı, sürekliliği gerektiren ve yeni fikirler ve çözümler için görselleştirmeden yararlanan bir yaklaşımdır. Tasarım odaklı yaklaşım ile tasarım konusu, estetik kavramının dışına çıkarak yeniliğin merkezine konulmaktadır (Kolko, 2015). Tasarım odaklı yaklaşım, elde olanı farklı bir şekilde nasıl kullanırız sorusunun cevabını vererek yeni bir çözüm ortaya koyarken, yenilik ile tasarım arasında bağlantı kurmaktadır (Aflatoony, 2015; Kimbell, 2009; Lund,

2014; Öztürk, 2016). Bu bağlamda tasarım odaklı yaklaşım, estetik açıdan güzel şeyler ortaya çıkarmanın ötesinde karar alırken, sorunlara çözüm üretirken ve değer yaratırken fayda sağlayan bir yaklaşım haline gelmektedir (Kimbell, 2009; Melles vd., 2012). Tasarım odaklı düşünme, gerçek sorunun ne olduğunu bulmaya yönelmektedir (Chasanidou vd., 2015). Gerçek sorun, üretilen ürün veya sunulan hizmeti alan kişilerin yerine kendini koyarak, diğer bir ifade ile gerçek soruna kullanıcıların gözünden bakarak tespit edilebilmektedir (Köppen ve Meinel, 2014). Bu noktadan hareketle, tasarım odaklı düşünme için değişik araştırmacılar tarafından belirlenen aşamalara bakmanın yerinde olacağı düşünülmektedir.

Brown ve Wyatt (2010), yaptıkları çalışmada tasarım odaklı düşünmenin ilham, fikir ve uygulama şeklinde üç aşamadan oluştuğunu belirtmektedir. İlham aşamasında, ortada bir sorun vardır ve bu soruna çözüm üretilmesi gerekmektedir ve bu aşama, gerçek sorunu bulmaya odaklanmaktadır; fikir safhası ise henüz hiç ortaya atılmamış yeni fikirlerin oluşturulduğu aşama olarak belirtilmektedir; uygulama aşamasında ise artık karar verilen yeni fikirler, ürüne veya hizmete dahil edilerek hayata geçirilmektedir. Tim Brown'un başkanı olduğu IDEO firması, tasarım odaklı düşünmeyi keşif, yorumlama, fikir üretme, deney ve geliştirme şeklinde beş aşamada ele almaktadır (Waidelich vd., 2018).

Keşif aşamasında, mevcut sorunları anlayarak bu konuda bilgiler toplanmaktadır; yorumlama aşaması, öğrenilen zorluklar ve sorunlar hakkında yorumların yapıldığı aşamadır; fikir üretme aşamasında ise beyin fırtınası şeklinde yöntemlerle ortada elverişli bir durumun olduğu görülebilirse bu duruma yönelik yeni fikirler üretilmektedir ve aralarından en uygun görülen fikirler seçilmektedir; deney aşaması, yeni fikirlere yönelik ilk versiyonların yapıldığı ve bunların test edilerek geri bildirimlerin alındığı aşamadır; geliştirme aşaması, yeni fikirlere yönelik alınan geri dönüşler sonrası öğrenilenleri sorgulama ve buna göre ekleme veya çıkarma yapma aşamasıdır (Gottlieb vd., 2017).

Hasso Plattner Enstitüsü diğer adıyla d.school'un yaptığı tasarım odaklı düşünmenin aşamaları empati, tanımlama, fikir üretme, prototip ve test aşamalarından oluşmaktadır (Waidelich vd., 2018). Empati aşaması hedef kitlenin yerine kendini koyarak, bu kitlenin düşündüklerini ve hissettiklerini anlama aşamasıdır; tanımlama aşamasında sorunların neler olduğu belirlenmektedir ve empati aşamasındaki çıktılar tanımlama aşamasında sorunun belirlenmesine katkı sağlamaktadır; fikir üretme aşaması bir önceki tanımlama aşamasında gerçek sorunların açıklanmasına istinaden bu sorunlara yönelik çözümlerin araştırıldığı ve yeni fikirlerin ortaya çıkarılması için farklı fikirlerin gözden geçirildiği aşamadır; prototip aşaması, fikir üretme aşamasında belirlenen çözümlerin hizmetlere veya ürünlere yansıtıldığı aşamadır, burada ilk örnekler ya da ilk versiyonlar belirlenen çözümler çerçevesinde oluşturulmaktadır; test aşaması, prototip aşamasında hazırlanan ilk örneklerin ya da ilk versiyonların ilgili kişiler tarafından test edildiği ve bu kişilerden ürün ve hizmet konusunda geri bildirim alındığı aşamadır (Parizi vd., 2022).

Dunne ve Martin'in 2006'da yayımlanan makalelerinde (Dunne & Martin, 2006), tasarım odaklı düşünmenin, fikir üretme, sonuç çıkarma, test ve genelleme şeklinde dört aşaması yer almaktadır; bu dört aşamanın yanı sıra yazarlara göre, tasarım odaklı düşünme süreci sürekli kendini yinelemektedir.

Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere aşamalar konusunda farklı kaynaklarda, farklı araştırmacılar tarafından farklı kavramlar kullanılsa da ve aşamaların adedi farklılık gösterse de içerik olarak tüm aşamaların aynı şekilde bir süreci ifade ettiği gözlenmektedir. Buna göre tüm bu aşamaların hedeflenen kitle bağlamında;

- İnsanların ihtiyaçlarını anlayarak ve gerçek sorunlarını belirleyerek yeni fikirleri bu doğrultuda belirlemek,
- Bunu ilk örneklere yansıttıktan sonra gerçek kullanıcılar tarafından test edilmesini sağlamak ve
- Alınan geri bildirimler doğrultusunda bu süreci tekrarlamak ve süreci güncellemek şeklinde ortak noktalara sahip olduğu ifade edilebilir.

Tasarım odaklı düşünme yaklaşımının kategori alanı içinde, özellikle insan odaklı tasarım yaklaşımı ön plana çıkmaktadır; bu noktada tasarım düşüncesinin, tespit edilen gerçek sorunlara insan odaklı çözümler üretmesinin rolü vardır (Brown, 2008). Tasarım düşüncesi sayesinde sorunlara yönelik ortaya çıkarılan çözüm fikirleri, ürüne veya hizmete yansıtılarak somut hale dönüştürülmektedir ve bu yolla kullanıcılara ilk örnekler aracılığıyla denemeler yaptırılarak sorunlara yönelik hızlı bir şekilde aksiyon alınabilmektedir (Mueller-Roterberg, 2018). Bu bağlamda, kullanıcılardan elde edilen geri bildirimlere yönelik çıktılar sonucunda öğrenme, en çabuk şekilde karar verme ve gerekli düzeltmeleri yapma şeklinde avantajlar elde edilebilmektedir (Gwangwava vd., 2021; Liedtka, 2017).

Tasarım odaklı düşünme, aşamalarında da değinildiği üzere, ilk olarak çözüme ihtiyaç duyan hedef kitlenin gerçek sorunlarını onların gözlerinden görmekle başlamaktadır ve üretilen çözümlere yönelik ilk örnekler hedef kitle tarafından test edilerek kullanıcılardan geri bildirim alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında merkezde insan odaklı bir yapıyı önermektedir (Dam ve Siang, 2024).

Tasarım odaklı düşünme;

- Bir problem çözme yaklaşımıdır ve probleme yönelik çözümü üretirken iş birliğini kullanmaktadır,
- İnsan odaklı bir yaklaşımdır ve
- Sosyal bilimler, mühendislik gibi çeşitli alanların bir arada kullanılmasına imkân veren çok disiplinli, bütünlendirici yapıya sahip bir yaklaşımdır (Guaman-Quintanilla vd., 2023; Lor, 2017; Luka, 2014; Morehen vd., 2013).

1.2. İnsan Odaklı Tasarım

Norman (2013), insan odaklı tasarım yaklaşımını, kullanıcıların gereksinimleri ve yetenekleri çerçevesinde ürünlerin ya da hizmetlerin geliştirildiği, odak noktasında insanın yer aldığı yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Standardizasyon Örgütü'nün (*International Organization for Standardization*; ISO), "9241 210:2019" standardı, insan odaklı tasarım yaklaşımını, odak noktasına

kullanıcıların ihtiyaçlarını koyarak ve ergonomiyi kullanarak sistemleri elverişli şekilde kullanmayı hedefleyen yaklaşım olarak tanımlamaktadır (ISO, 2023). Teknolojik makineler, genel anlamda bilgilere ulaşmamızı sağlamaktadır, insan odaklı tasarım yaklaşımı, bilgiyi teknolojik makinelerle genelleştirmek yerine insan odaklı sistemlerle genelleştirmeyi önermektedir; diğer bir deyişle teknoloji aracılığıyla insanların becerilerini ve yaratıcılıklarını destekleyecek araçların yapılmasını ve bu araçlarla bilgiyi genelleştirmeyi önermektedir, burada makinelerin önüne insanı koyabilmek için teknolojinin, kendisini bu yönde güncellemesine vurgu yapılmaktadır (Cooley, 1996).

İnsan odaklı tasarım yaklaşımında esas olan, sorunları çözmeye yönelmek yerine gerçek sorunları keşfederek insanlara yönelik hazırlanan ilk örneklerle gerçek kullanıcıların bunları test edebilmesini sağlamaktır ve bu şekilde insanların deneyimleri ile şekillenen ürünler ya da hizmetler ortaya çıkmaktadır (IDEO.org, 2015). İnsan odaklı tasarımda, empatinin önemine vurgu yapılmaktadır (Baran ve Alzoubi, 2020; Zhu ve Luo, 2023). İnsan odaklı tasarım yaklaşımında, empati sürecinde kullanıcıların bakış açısından gerçekten neye ihtiyaçları olduğu keşfedilerek bu durum, ürün ya da hizmet aşamasında somut bir hale dönüştürülmektedir (Van Doorn ve Klapwijk, 2013; Weeby, 2018).

İnsan odaklı tasarımın aşamalarına baktığımızda, IDEO'nun, tasarım odaklı düşünme metodolojisini, yaşanan gelişmeler çerçevesinde ve gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kullanabilmesi için, diğer bir ifade ile tüm dünya için uyumlu hale getirebilmek için insan odaklı tasarım yaklaşımıyla ilgili çalışması vardır (Brown ve Wyatt, 2010). IDEO.org'a göre, uygun çözümler sunabilmek için insan odaklı tasarım yaklaşımı çerçevesinde ilham, fikir ve uygulama şeklinde aşamaların izlenmesi gerekmektedir. İlham aşamasında, hedef kitlenin gerçek sorunları ve gereksinimleri incelenmektedir; fikir aşamasında, elde edilen bilgiler çerçevesinde çeşitli fikirler ortaya çıkarılmaktadır; uygulama aşaması, karar verilen uygun fikirlerin ilk örneklerle ürünlere ya da hizmetlere yansıtılarak somut hale getirilmesi ve kullanıcılar tarafından test edilmesi sürecini kapsamaktadır (IDEO.org, 2015). İlham, fikir ve uygulama aşamalarını hayata geçirebilmek için IDEO, insan odaklı tasarımcılara yönelik birtakım yöntemlerin uygulanması gerektiğinden bahsetmektedir (IDEO.org, 2015; Malaspina vd., 2018; Udoewa ve Maier, 2021).

Bu yöntemler;

- Yaratıcı güven yani sonucunun ne olduğuna bakmaksızın yeniliğe devam etmek,
- Hızlı bir şekilde prototip oluşturarak fikirleri somutlaştırmak,
- Başarısızlıktan ders almak yani somut hale getirilen fikirleri test etmek,
- Kullanıcılardan geri bildirim almak,
- Empati kurmak yani kullanıcıların gerçek gereksinimlerini ve bakış açılarını onların yerine kendimizi koyarak anlamaya çalışmak,
- Belirsizliği kucaklamak, yani bir sorunun farklı çözümleri olabileceğini kabullenerek soruna yönelik doğru çözüme ulaşana kadar anlaşılmaz bir sürecin olacağını kabul etmek,

- İyimserlik, yani karşılaşılabilecek tüm zorluklara rağmen iyimser tavra sahip olmak,
- Yinelemek, yani sürekli geri bildirim alarak fikirleri geliştirmek ve süreci yinelemek şeklinde belirtilen yöntemlerden oluşmaktadır (IDEO.org, 2015; Malaspina vd., 2018; Udoewa ve Maier, 2021). İnsan odaklı tasarım için IDEO, belirlediği aşamalar için ileri sürdüğü yöntemlerin uygulanması gerektiğini belirtmektedir (IDEO.org, 2015).

Uluslararası literatürde Chesson (2017) tarafından geliştirilmiş, "Design Thinker Profile" isimli, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek bulunmaktadır. Chesson (2017)'nin geliştirdiği ölçekte empati, iyimserlik, insan odaklılık, başarısızlığı kucaklama, belirsizlikle başa çıkma şeklinde maddeler bulunmaktadır ve IDEO'nun (IDEO.org, 2015) insan odaklı tasarımcılara yönelik belirledikleri yöntemler ile Chesson (2017)'nin geliştirdiği ölçekteki maddeler paralellik göstermektedir. Bu bağlamda gerek tasarım odaklı düşünme gerekse insan odaklı tasarım için Türkiye'de böyle bir ölçme aracına ihtiyaç olduğu düşünüldüğünden, bu çalışmada Chesson (2017) tarafından geliştirilmiş "Design Thinker Profile" ölçeğinin Türkçe dilinde uyarlama çalışması kapsamında geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılması hedeflenmiştir. Chesson (2017)'in geliştirdiği ölçekte empati, iyimserlik, insan odaklılık, başarısızlığı kucaklama, belirsizlikle başa çıkma haricinde görsel teknikler, görsellik, işbirlikçilik, risk alma, yansıtıcılık şeklinde maddelerde bulunmaktadır.

2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, "Design Thinker Profile" ölçeğini Türkçeye uyarlamak amacı ile yapılmış olan, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasının Türkiye'deki çalışanlar üzerinde uygulandığı metodolojik bir araştırmadır. Doktora tezi kapsamında yapılan bu araştırma için İstanbul Kültür Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 12.10.2023'te 2023/119 sayılı karar numarası ile "Etik Kurul" onayı alınmıştır. Bu makale çalışması ise doktora tezinin bir parçası olarak yapılmış ve sorumlu yazarın yayınlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Çalışma grubu Türkiye'de çalışan ve araştırmaya gönüllü katılım gerçekleştirmek isteyen kişilerden oluşmaktadır. Basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Dilsel eşdeğerlik uygulaması 18.10.2023-20.10.2023 tarihlerinde Türkçe ve İngilizce diline hâkim 30 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında Türkçe maddelerden oluşan ölçeğin yeterli korelasyon değerine ulaştığı görüldükten sonra Türkçe diline uyarlanan ölçeğin, 1-5 Kasım 2023 tarihlerinde 50 katılımcı ile pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının 0,70 ve üzerinde, madde-toplam korelasyon katsayısının ise 0,30'un üzerinde değerler alması gerekmektedir (Seçer, 2021). Pilot uygulama sonucunda elde edilen veriye yapılan analizler sonucunda bu kriterler karşılanmış ve maddelerin tamamının büyük örneklemde kullanılabileceği görülmüştür. 06-20 Kasım 2023 tarihlerinde büyük örneklem uygulaması gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, Türkiye'deki işletmelerin çalışanlarından, çevrim içi ankete dahil olan kişiler ise ulaşılması kolay, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen bireylerden oluşmaktadır. Elde edilen veri bağlamında geçerlilik ve güvenilirlik

analizleri gerçekleştirilmiştir. Büyük örneklem uygulaması 419 katılımcıdan oluşmaktadır. Büyük örneklem uygulamasındaki katılımcıların, demografik bilgilerine ilişkin verileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgileri Büyük Örneklem Uygulaması

Veri Kategorisi	Verilen Cevap	Kişi Sayısı	%
Cinsiyet	Kadın	202	48,21
	Erkek	217	51,79
Mesleki Deneyim	1 yıldan az	24	5,73
	1-5 yıl	98	23,39
	6-10 yıl	75	17,90
	11-15 yıl	43	10,26
	16-20 yıl	44	10,50
	21-25 yıl	34	8,11
	26-30 yıl	31	7,40
	31-35 yıl	34	8,11
	36-40 yıl	18	4,30
	41-45 yıl	11	2,63
	46-50 yıl	6	1,43
	51 yıl ve fazlası	1	0,24
Sektör	Sağlık	84	20,05
	Finans, Bankacılık, Sigortacılık ve Gümrükleme	46	10,98
	Ulaştırma ve Lojistik	40	9,55
	Eğitim	40	9,55
	Bilişim	37	8,83
	Tekstil, Aksesuar, Züccaciye ve Mücevherat	35	8,35
	Yapı, İnşaat ve Gayrimenkul	32	7,64
	Gıda ve Hızlı Tüketim Ürünleri	27	6,44
	Medya	24	5,73
	Sanayi ve Mühendislik	24	5,73
	Kamu	16	3,82
	Spor, Eğlence, Kültür ve Sanat	14	3,34
Toplam		419	100

Büyük örneklem uygulamasında, Tablo 2’ye göre, 419 katılımcının, 0,48’i kadın, 0,52’si erkektir. Katılımcıların mesleki deneyimlerinin yüzdelerinde, 1-5 yıllık deneyim sahibi katılımcılar (0,23) ve 6-10 yıllık deneyim sahibi katılımcılar (0,18) daha fazladır. Ayrıca katılımcıların buldukları sektörlerin

yüzdeleri incelendiğinde, sağlık sektöründe çalışan katılımcıların (0,20) en fazla yüzdeye sahip olduğu görülmektedir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Kuruluşlarda çalışanlar, yöneticiler, uygulayıcılar, eğitimciler ve liderler için yararlı olacağı belirtilen, Chesson (2017) tarafından geliştirilen "Design Thinker Profile" ölçeği İngilizcedir, çözüm iyimserliği, görsel anlatım ve işbirlikçi keşif şeklinde üç boyuttan ve toplam 27 maddeden oluşmaktadır. İşbirlikçi keşif boyutunun altında başkalarıyla etkileşim kurmak, fikir üretmek, insan odaklı ve sorunda gezinme şeklinde dört boyut mevcuttur. Orijinal ölçek 6'lı aralıklı ölçektir. Türkçe uyarlama çalışmasında tüm maddelere verilen yanıtlar, ülkemizde yaygın olarak kullanılan ve hedef kitlenin aşına olduğu 5'li Likert ölçeğinde verilmiştir ve veriler çevrim içi anket yoluyla toplanmıştır.

2.3. Uygulama

İlk olarak orijinal ölçeğin, Türkçe ve İngilizce diline hâkim altı akademisyen tarafından İngilizceden Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Türkçeye çevrilen ifadeler, Türkçeye ve İngilizceye hâkim bir akademisyen tarafından incelenmiştir ve nihai Türkçe ifadelerin kararı verilmiştir. Sonrasında Türkçe çevirilerin, her iki dile hâkim iki akademisyen tarafından İngilizceye geri çevirisi yapılmıştır. Geri çeviri sonrası orijinal ifadeler ve geri çevirisi yapılan son İngilizce ifadeler karşılaştırılmıştır ve tüm ifadelerin uyumlu olduğuna her iki dile hâkim bir akademisyen tarafından karar verilmiştir. Her iki dile hâkim bir akademisyenin onayıyla orijinal ölçeğin Türkçe formu hazırlanmıştır. Orijinal İngilizce ölçek ve Türkçe çevirisine yönelik formlar her iki dile hâkim 30 katılımcıya uygulanmak üzere 5'li Likert ölçeği ile çevrim içi anket şeklinde hazırlanmıştır. Uyarlanan ve orijinal ölçeğin dil geçerliliği uygulamasında, orijinal ölçeğe ait dile ve uyarlanan dile hâkim en az 30 katılımcıya ölçeğin uygulanması gerektiği belirtilmektedir (Seçer, 2021). İlk olarak orijinal İngilizce ölçeğin anket formu 30 katılımcı tarafından yanıtlanmıştır.

Sonrasında ölçeğin Türkçe çevirisi nezdinde hazırlanan form aynı 30 katılımcı tarafından yanıtlanmıştır. İngilizce ve Türkçe formlar peş peşe uygulanabilmektedir (Yalçın, 2021) ve bu şekilde uygulanmıştır.

Dil geçerlilik uygulamasında korelasyon katsayısı 0,90'nın üzerinde bulunmuştur, yüksek düzeyde korelasyon elde edilmiştir, anlamlılık değeri (p) 0,05'ten düşük çıkmıştır ve anlamlı olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu değerler nezdinde orijinal ölçek ile Türkçe çevirisi benzerlik gösterdiği için dilsel eşdeğerlik sağlanmıştır. Bir sonraki aşamada 50 katılımcı ile Türkçe çevirinin pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot çalışmada iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının 0,70 ve üzerinde, madde-toplam korelasyon katsayısının ise 0,30'un üzerinde değerler olarak maddelerin tamamının büyük örnekleme kullanılabileceğinin görülmesi gerekmektedir (Seçer, 2021) ve yapılan pilot çalışma bu koşulları sağlamıştır. Sonrasında Türkçe ölçeğin uyarlama çalışmasına yönelik geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılması için çevrim içi anket ile 419 katılımcıdan oluşan büyük örneklem grubundan veri toplanmıştır. Büyük örneklem grubundan gelen yanıtlar çerçevesinde güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yapılmıştır.

3. Araştırmanın Bulguları

Bulgular bölümünde dilsel eşdeğerlik, pilot uygulama ve büyük örneklem uygulaması verilerine yapılan doğrulayıcı faktör analizi, geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular paylaşılmaktadır.

3.1. Dilsel Eşdeğerlik

Hem Türkçe hem de İngilizce formlarından gelen veriler IBM SPSS Statistics 29 programı ile analiz edilmiştir. Türkçe uyarlama ve orijinal İngilizce formlara verilen yanıtlar Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyon katsayısı sonuçları Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 3'teki verilere göre Türkçe ve İngilizce formların arasındaki korelasyon katsayısı 0,90 üzerinde bulunmuştur, anlamlılık değeri (p) 0,05'den düşük çıkmıştır ve anlamlı olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu değerler nezdinde orijinal ölçek ile Türkçeye uyarlanan ölçek benzerlik gösterdiği için dilsel eşdeğerlik sağlanmıştır.

Tablo 3: Türkçe ve İngilizce Formlar Arasındaki Boyut/Ölçek Korelasyon Katsayısı.

Boyut/Ölçek	Alt Boyut	Madde	N	Dil	Değer	p-değeri
Çözüm İyimsenliği		3	30	Türkçe	,993**	<,001
				İngilizce		
Görsel Anlatım		3	30	Türkçe	,970**	<,001
				İngilizce		
İşbirlikçi Keşif		21	30	Türkçe	,960**	<,001
				İngilizce		
	Başkalarıyla Etkileşim Kurmak	4	30	Türkçe	,949**	<,001
				İngilizce		
	Fikir Üretmek	4	30	Türkçe	,965**	<,001
				İngilizce		
İnsan Odaklı	5	30	Türkçe	,966**	<,001	
			İngilizce			
	Sorunda Gezinme	8	30	Türkçe	,929**	<,001
			İngilizce			
Ölçek		27	30	Türkçe	,985**	<,001
				İngilizce		

** p<0,01

3.2. Pilot Uygulama

Dilsel eşdeğerlik sağlandıktan sonra çalışanlardan oluşan 50 katılımcı ile Türkçe çeviri çalışmasının pilot uygulaması yapılmıştır. Türkçe çeviri formlarından gelen veriler IBM SPSS Statistics 29 programı ile analiz edilmiştir. Pilot uygulama sonucunda yanıtlardan elde edilen verilerin, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ve madde-toplam korelasyon katsayısı incelenmiştir. Türkçe çevirinin pilot uygulaması kapsamında elde edilen Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı Tablo 4'te, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayıları Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Türkçe Uyarlama Ölçeğinin ve Boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları Pilot Uygulama

Boyut/Ölçek	Alt Boyut	Madde	N	Cronbach Alfa Katsayısı (α)
Çözüm İyimserliği		3	50	0,94
Görsel Anlatım		3	50	0,93
İşbirlikçi Keşif		21	50	0,96
	Başkalarıyla Etkileşim Kurmak	4	50	0,87
	Fikir Üretmek	4	50	0,85
	İnsan Odaklı	5	50	0,90
	Sorunda Gezinme	8	50	0,93
Ölçek		27	50	0,97

Türkçe uyarlanan formun büyük örnekleme uygulanabilmesi için pilot uygulamada iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının 0,70 ve üzerinde, madde-toplam korelasyon katsayısının ise 0,30'un üzerinde değerler alması beklenmektedir (Seçer, 2021). Tablo 4'te görüldüğü üzere pilot uygulamada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,70'in üzerinde değerler almıştır.

Tablo 5: Türkçe Uyarlama Ölçeğinin Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu Pilot Uygulama

Boyut	Madde	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Alt Boyut	Madde	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu
Çözüm İyimserliği	iotiy18	0,863			
	iotiy19	0,872			
	iotiy20	0,873			
Görsel Anlatım	iotgt9	0,852			
	iotgt10	0,843			
	iotgt11	0,909			
İşbirlikçi Keşif	iotyn22	0,801		iotyn22	0,719
	iotis23	0,635	Başkalarıyla Etkileşim Kurmak	iotis23	0,635
	iotis24	0,749		iotis24	0,762
	iotis25	0,759		iotis25	0,792
	iotra5	0,664		iotra5	0,634
	ioete14	0,773	Fikir Üretmek	ioete14	0,655
	iotgl17	0,776		iotgl17	0,695
	iotyn21	0,779		iotyn21	0,799
	ioete12	0,693		ioete12	0,551
	ioete13	0,688		ioete13	0,832
	ioete15	0,622	İnsan Odaklı	ioete15	0,744
	iotio26	0,821		iotio26	0,815
	iotio27	0,712		iotio27	0,787
	iotbk1	0,706		iotbk1	0,774
	iotbk2	0,784		iotbk2	0,789
	iotbk3	0,742		iotbk3	0,761
iotra4	0,598	Sorunda Gezinme	iotra4	0,624	
iotbb6	0,756		iotbb6	0,779	
iotbb7	0,888		iotbb7	0,900	
iotbb8	0,831		iotbb8	0,801	
iotgl16	0,846		iotgl16	0,790	

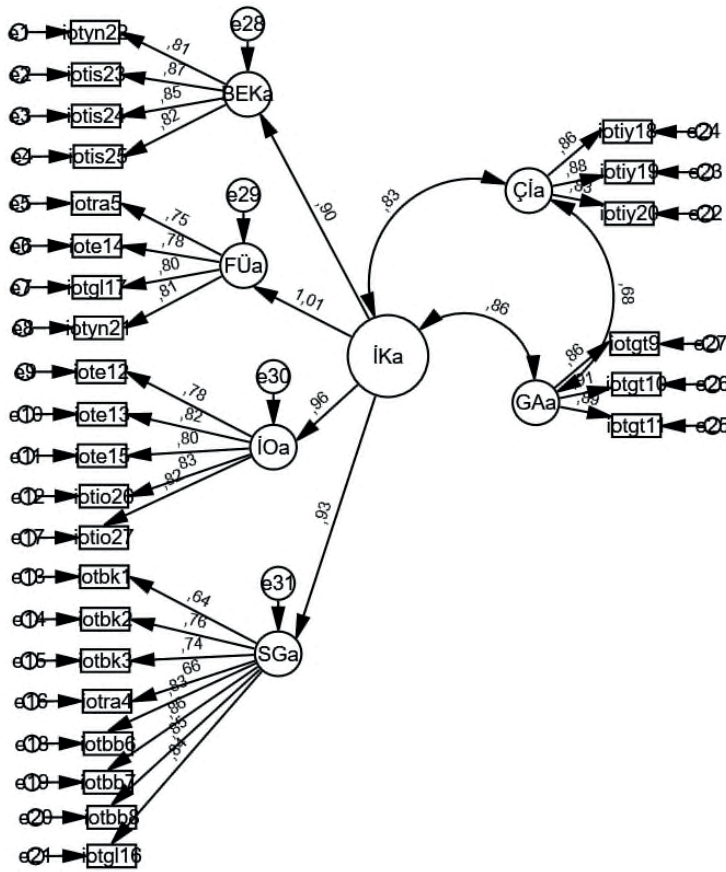
Tablo 5'te görüldüğü üzere madde-toplam korelasyon katsayıları 0,30'un üzerinde değerler almıştır. Pilot uygulamada, Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ve madde-toplam korelasyon katsayıları yeterli düzeyde değerler almıştır ve Türkçe uyarlama formunun büyük örnekleme kullanılabileceği görülmüştür.

3.3. Büyük Örneklem Uygulaması

Pilot uygulama sonrasında büyük örneklem uygulaması 419 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), ayrışma geçerliliği analizi, Cronbach Alfa ve kompozit güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir.

3.3.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Geçerlilik analizi için yapı geçerliliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Var olan bir modelin test edilebilmesi için ölçek uyarlamada doğrulayıcı faktör analizinin yapılması gerektiği belirtilmektedir (Seçer, 2021). DFA, IBM SPSS AMOS 26 programı ile yapılmıştır. DFA'da standardize regresyon değerlerinin 0,70'e yakın ya da daha yüksek değerler alması gerektiği belirtilmektedir (Kaynak, 2012). DFA'da korelasyon katsayısına da bakılmıştır. Korelasyon katsayısının aldığı değer, 0,70-1,00 arasında ise yüksek, 0,70-0,30 arasında ise orta, 0,30-0,00 arasında ise düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Güler ve Taşdelen Teker, 2015). Ölçeğin standartlaştırılmış değerleri çerçevesinde standardize regresyon değerleri ve korelasyon değerleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Ölçeğin Standartlaştırılmış Değerleri

Şekil 1’de görüldüğü üzere standardize regresyon değerlerinin hepsi 0,70’e yakın ya da daha yüksek değerler almıştır; korelasyon katsayıları, 0,70-1,00 arasında değerler olarak yüksek, 0,70-0,30 arasında değerler olarak orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Uyum indekslerinde CMIN(*Chi-square*)/DF(*degree of freedom*) diğer bir deyişle χ^2/df , olarak belirtilen ki kare/serbestlik derecesinin, GFI (*Goodness of Fit Index*) olarak belirtilen uyum iyiliği indeksinin, CFI (*Comparative Fit Index*) olarak belirtilen, karşılaştırmalı uyum indeksinin, NFI (*Normed Fit Index*) olarak belirtilen normlaştırılmış uyum indeksinin, RMSEA (*Root Mean Squared Error of Approximation*) olarak belirtilen yaklaşık hataların ortalama karekökünün kabul düzeylerine yönelik iyi uyum ve kabul edilebilir uyum değerleri Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6: DFA Uyum İndeks Değerleri, Uyum İndekslerinin Kabul Düzeyleri

Uyum İndeksleri	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Ölçekten Elde Edilen Uyum Değeri	Uyum Derecesi
CMIN/DF --> χ^2/df	$0 \leq \chi^2 / df \leq 2$	$2 \leq \chi^2 / df \leq 5$	4,97	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,80 \leq GFI \leq 0,95$	0,77	Zayıf Uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,80 \leq CFI \leq 0,95$	0,88	Kabul Edilebilir Uyum
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,80 \leq NFI \leq 0,95$	0,86	Kabul Edilebilir Uyum
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,098	Orta Düzeyde Uyum

Kaynak: Brown, 2015; Hair vd., 2010; Hu ve Bentler, 1999; İlhan ve Çetin, 2014; Karaman, 2023; Tabachnick ve Fidell, 2013; Westland, 2015.

Uyum indekslerinde CMIN(*Chi-square*)/DF(*degree of freedom*) diğer bir deyişle χ^2/df , olarak belirtilen ki kare/serbestlik derecesi 0 ile 2 arasında, GFI (*Goodness of Fit Index*) olarak belirtilen uyum iyiliği indeksi 0,95 ile 1 arasında, CFI (*Comparative Fit Index*) olarak belirtilen, karşılaştırmalı uyum indeksi 0,95 ile 1 arasında, NFI (*Normed Fit Index*) olarak belirtilen normlaştırılmış uyum indeksi 0,95 ile 1 arasında, RMSEA (*Root Mean Squared Error of Approximation*) olarak belirtilen yaklaşık hataların ortalama karekökü 0,00 ile 0,05 arasında değer alırsa modelin iyi uyuma sahip olduğu ifade edilmektedir (Brown, 2015; Hair vd., 2010; İlhan ve Çetin, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2013; Westland, 2015).

Uyum indekslerinde χ^2/df 'nin 2 ile 5 arasında, GFI'nın 0,90 ile 0,95, CFI'nın 0,90 ile 0,95 arasında, NFI'nın 0,90 ile 0,95 arasında, RMSEA'nın 0,05 ile 0,08 arasında değer alırsa modelin kabul edilebilir uyuma

sahip olduğu ifade edilmektedir (Brown, 2015; Hair vd., 2010; İlhan ve Çetin, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2013; Westland, 2015). CFI, GFI ve NFI'nın 0,80 ve üstü değerlere sahip olması da modelin kabul edilebilir uyumunun olduğunu göstermektedir (Hu ve Bentler, 1999; Karaman, 2023). RMSEA'nın 0,08 ile 0,1 arasında değerler alması orta düzeyde uyum olduğunu ifade etmektedir (Karaman, 2023). DFA ile elde edilen uyum indekslerinin gösterildiği Tablo 6 incelendiğinde, χ^2/df 'nin, CFI ve NFI'nın kabul edilebilir uyuma sahip olduğu, GFI'nın zayıf uyum gösterdiği, RMSEA'nın orta düzeyde uyuma sahip olduğu görülmektedir. Uyarlanan ölçekte, orijinal ölçekteki gibi üç boyutlu yapıda, orijinal ölçekteki tüm maddelerin uyarlama çalışmasında aslıyla aynı şekilde kalacağı haliyle çalışma yapılmıştır. Tablo 6'da görüldüğü üzere, ölçeğin, üç boyutlu ve 27 maddeli yapısının indeks değerleri birlikte düşünüldüğünde kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmüştür.

3.3.2. Ayrışma Geçerliliği

Ayrışma geçerliliği analizi, SmartPLS4 programı ile yapılmıştır. Ayrışma geçerliliği yöntemlerinden Heterotrait-monotrait oranı (HTMT) kullanılmıştır. HTMT, aynı yapıyı ölçen göstergelerin ortalama korelasyonlarının ortalamasına göre farklı yapıları ölçen yapılar arasındaki tüm korelasyonların ortalamasıdır ve HTMT değeri 0,90'dan yüksek çıkarsa ayırt edici geçerliliğin olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır (Henseler vd., 2015). İnsan odaklı tasarım ölçeğinin ayrışma geçerlilik analizi bulguları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: İnsan Odaklı Tasarım Ayrışma Geçerlilik Analizi Büyük Örneklem

Ölçek	Boyut	N	Heterotrait-monotrait ratio (HTMT)
İnsan Odaklı Tasarım	Çözüm İyimserliği <-> Görsel Anlatım	419	0,695
İnsan Odaklı Tasarım	İşbirlikçi Keşif <-> Görsel Anlatım	419	0,858
İnsan Odaklı Tasarım	İşbirlikçi Keşif <-> Çözüm İyimserliği	419	0.818

Tablo 7'ye göre boyutlar arasındaki HTMT oranlarını incelediğimizde, hepsi 0,90'dan düşük çıkmış ve boyutlar arasında ayrışma geçerliliği sağlanmıştır.

3.3.3. Güvenirlilik Analizi

Ölçeğe ve boyutlarına ait güvenirlilik katsayıları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Ölçeğin ve Boyutlarının Güvenirlilik Katsayıları Büyük Örneklem

Boyut/Ölçek	Alt Boyut	Madde	N	Cronbach Alfa Katsayısı (α)	Kompozit Güvenirlilik
Çözüm İyimserliği		3	419	0,89	0,90
Görsel Anlatım		3	419	0,92	0,92
İşbirlikçi Keşif		21	419	0,97	0,97
	Başkalarıyla Etkileşim Kurmak	4	419	0,90	0,91
	Fikir Üretmek	4	419	0,86	0,87
	İnsan Odaklı	5	419	0,90	0,91
	Sorunda Gezinme	8	419	0,92	0,92
Ölçek		27	419	0,97	0,98

Tablo 8'de görüldüğü gibi ölçeğin boyutlarının Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları 0,89 ile 0,97 arasında, kompozit güvenirlilik değerleri 0,90 ile 0,97 arasında değişmektedir ve ölçeğin tamamının Cronbach Alfa güvenirlilik katsayı değeri 0,97, kompozit güvenirlilik katsayısı değeri 0,98'dir. Ölçek uyarlamada yer alan boyutların iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa katsayısının 0,70 ve üzerinde olması beklenmektedir (Seçer, 2021), analiz sonuçları bu şartı karşılamaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Chesson (2017) tarafından geliştirilen "*Design Thinker Profile*" isimli ölçeğin, Türkçe uyarlaması ve uyarlanan ölçeğin geçerlilik ve güvenirlilik çalışması yapılmıştır. Chesson (2017) tarafından geliştirilen ölçek işbirlikçi keşif, görsel anlatım ve çözüm iyimserliği şeklinde üç boyuttan oluşmaktadır. İşbirlikçi keşif boyutunun altında başkalarıyla etkileşim kurmak, fikir üretmek, insan odaklı ve sorunda gezinme şeklinde dört alt boyut bulunmaktadır. Madde dağılımları, boyutları ve alt boyutları ise işbirlikçi keşif boyutu altında başkalarıyla etkileşim kurmak alt boyutu altında yansıtıcı bir madde, işbirlikçi üç madde; fikir üretmek alt boyutu altında risk alma bir madde, empatik bir madde, görsel bir madde, yansıtıcı bir madde; insan odaklı alt boyutu altında empatik üç madde, insan odaklı iki madde; sorunda gezinme alt boyutu altında başarısızlığı kucaklama üç madde, risk alma bir madde, belirsizlikle başa çıkma üç madde, görsel bir madde; görsel anlatım boyutu altında görsel teknikler üç madde; çözüm iyimserliği boyutu altında iyimserlik üç madde şeklinde toplam 27 maddedir.

Üç boyuttan oluşan orijinal yapı DFA ile test edilmiştir. DFA'dan elde edilen sonuçlarda, $\chi^2/sd = 4,97$ değerinin kabul edilebilir düzeyde bir değere sahip olduğu, RMSEA = 0,098 orta düzey değer aldığı, GFI = 0,77 değerinin zayıf değere sahip olduğu, CFI = 0,88 değerinin kabul edilebilir düzeyde uyum değerine sahip olduğu, NFI = 0,86 değerinin kabul edilebilir düzeyde değere sahip olduğu görülmüştür. Uyum iyiliği değerlerinin tamamı incelendiğinde, kabul edilebilir uyuma sahip oldukları görülmüştür. Buradan hareketle, aslına en yakın haliyle kurulan Türkçe uyarlama ölçeği modelinin, kabul edilebilir uyum gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Ölçeğe, Heterotrait-monotrait oranı (HTMT) ayırma geçerliliği analizi yapılmıştır ve HTMT değeri 0,90'dan düşük çıkarak üç boyut arasında ayırma geçerliliği sağlanmıştır. Ayrıca, Türkçe uyarlanan ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,97 olarak bulunmuştur ve bu değer, ölçeğin Türkçe uyarlamasının güvenilir olduğunu göstermiştir.

Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra, "*Design Thinker Profile*" ölçeğinin Türkçe uyarlaması olan İnsan Odaklı Tasarım Ölçeği'nin, çalışanların insan odaklı tasarıma yönelik yaklaşımlarını değerlendirmek amacıyla kullanılabileceği söylenebilir. Ölçeğin farklı örneklem gruplarıyla DFA çalışmasının yapılması farklı demografik dağılımlara göre ortaya çıkan sonuçları görebilmek adına önerilmektedir.

Bu çalışma, Türkiye'deki çalışanların insan odaklı tasarım yaklaşımlarını değerlendirmek için kullanılabileceği düşünülen ölçme aracı "*Design Thinker Profile*" ölçeğinin "İnsan Odaklı Tasarım Ölçeği" olarak uyarlanması anlamında özgün bir çalışmadır. Uyarlanan ölçek, yöneticilerin ve çalışanların, insan odaklı eğilimlerini geliştirmek üzere tasarlayacakları yönetim ve insan kaynakları alanındaki stratejik planlarında kullanılabilir. İşletmeler açısından bakıldığında, çalışanların insan odaklı tasarım yaklaşımlarını değerlendirirken kullanabilecekleri bir çalışma olarak görülebilir. İlaveten bu çalışmadan, işletmelerde değişim süreçlerinde yeni yapılar tasarlanırken, çalışanlar ve yöneticiler tarafından durumlara insan odaklı tasarım bakış açısıyla yeniden ve farklı bir düşünceyle bakabilmeleri kapsamında yararlanılabilir.

Einstein'in dediği gibi "Problemleri, onları yaratırken kullandığımız düşünce şekliyle çözemeyiz" (Dorst, 2018). Buradan hareketle, "İnsan Odaklı Tasarım" yaklaşımı çerçevesinde farklı bir pencereden durumlara bakmak için işletmelerde, problem çözme, yeni ürün/hizmet geliştirme ve yenilik süreçlerinde bu çalışmanın kullanılabileceği düşünülmektedir.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Araştırmacılar verilerin toplanması, analizi ve raporlanmasında tüm etik ilke ve kurallara dikkat ettiklerini beyan ederler. Doktora tezi kapsamında yapılan araştırma için İstanbul Kültür Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 12.10.2023'de 2023/119 sayılı karar numarası ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Bu makale çalışması doktora tezinin bir parçası olarak yapılmıştır ve sorumlu yazarın yayınlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the "COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" the following statements are included:

Researchers declare that they pay attention to all ethical principles and rules in the collection, analysis and reporting of data. For the research conducted within the scope of the doctoral thesis, Ethics Committee approval was received from Istanbul Kültür University Ethics Committee on 12.10.2023 with decision number 2023/119. This article was written as a part of the doctoral thesis and produced from the unpublished doctoral thesis of the corresponding author.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan ederler.

Declaration of Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflicts of interest.

Finansal Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Declaration of Financial Support

No support was received from any institution for this study.

Katkı Oranı Beyanı

1. Yazar (sorumlu yazar) çalışmaya %60, 2.Yazar çalışmaya %40 oranında katkı vermiştir.

Declaration of Contribution

Author 1 (responsible author) contributed 60% to the study, and Author 2 contributed 40% to the study.

KAYNAKÇA

- Aflatoony, L. (2015). *Development, implementation, and evaluation of an interaction design thinking course in the context of secondary education* (Doctoral dissertation, Simon Fraser University). Simon Fraser University. <https://summit.sfu.ca/item/16524>.
- Baran, E., & AlZoubi, D. (2020). Human-centered design as a frame for transition to remote teaching during the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 365-372.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Press.
- Brown, T., & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Development Outreach*, 12(1), 29-43. https://doi.org/10.1596/1020-797X_12_1_29
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard Business Review*.
- Buchanan, R. (1992). Wicked problems in design thinking. *Design Issues*, 8(2), 5-21. <https://doi.org/10.2307/1511637>
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirme kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32(32), 470-483.
- Chasanidou, D., Gasparini, A. A., & Lee, E. (2015, August 2–7). *Design thinking methods and tools for innovation. Design, user experience, and usability: Design discourse*. 4th International Conference, DUXU 2015, Held as Part of HCI International 2015. Los Angeles, CA, USA, Proceedings, Part I, 12-23. Springer International Publishing.
- Chesson, D. (2017). *Design thinker profile: Creating and validating a scale for measuring design thinking capabilities* (Doctoral dissertation, Antioch University). Antioch University Repository & Archive Open Access to Scholarly Research. <https://aura.antioch.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1398&context=etds>
- Cooley, M. (1996) On human-machine symbiosis. K.S. Gill. (Eds). *Human machine symbiosis: The foundations of human-centred systems design* (pp. 69-100), London: Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4471-3247-9_2
- Cross, N. (1999). Design research: A disciplined conversation. *Design Issues*, 15(2), 5-10. <https://doi.org/10.2307/1511837>

- Cross, N. (2001). Designerly ways of knowing: Design discipline versus design science. *Design Issues*, 17(3), 49-55.
- Dam, R., & Siang, T. (2024). *What is design thinking and why is it so popular?* Interaction Design Foundation. <https://www.interaction-design.org/literature/article/what-is-design-thinking-and-why-is-it-so-popular>
- Dorst, K. (2018). Mixing practices to create transdisciplinary innovation: A design-based approach. *Technology Innovation Management Review*, 8(8), 60-65.
- Dunne, D., & Martin, R. (2006). Design thinking and how it will change management education: An interview and discussion. *Academy of Management Learning & Education*, 5(4), 512-523.
- Efeoglu, A., Moller, C., Serie, M., & Boer, H. (2013). *Design thinking: characteristics and promises*. Proceedings 14th International CINet Conference on Business Development and Co-creation (pp. 241-256). Continuous Innovation Network. <http://www.continuous-innovation.net/>
- Faste, R. A., Roth, B., & Wilde, D. J. (1993). Integrating creativity into the mechanical engineering curriculum. *ASME Resource Guide to Innovation in Engineering Design*, American Society of Mechanical Engineers, New York.
- Gottlieb, M., Wagner, E., Wagner, A., & Chan, T. (2017). Applying design thinking principles to curricular development in medical education. *AEM Education and Training*, 1(1), 21-26.
- Guaman-Quintanilla, S., Everaert, P., Chiluiza, K., & Valcke, M. (2023). Impact of design thinking in higher education: A multi-actor perspective on problem solving and creativity. *International Journal of Technology and Design Education*, 33(1), 217-240.
- Güler, N., & Taşdelen Teker, G. (2015). Açık uçlu maddelerde farklı yaklaşımlarla elde edilen puanlayıcılar arası güvenilirliğin değerlendirilmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(1), 12-24.
- Gwangwava, N. (2021). Learning design thinking through a hands-on learning model. *International Journal of Innovative Teaching and Learning in Higher Education (IJITLHE)*, 2(1), 1-19.
- Hair, J., F., Black W. C., Babin, B. J., & Anderson R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education Limited.
- Hassi, L., & Laakso, M. (2011a). *Conceptions of design thinking in the design and management discourses*. Proceedings of IASDR2011, the 4th world conference on design research, Delft, (pp. 1-10).

- Hassi, L., & Laakso, M. (2011b). *Design thinking in the management discourse: Defining the elements of the concept*. 18th International Product Development Management Conference, IPDMC, (pp. 1-14).
- Hassi, L., & Laakso, M. (2011c). *Making sense of design thinking*. T.-M. Karjalainen, M. Korja, & M. Salimäki (Eds.), IDBM papers, 1, (pp. 50-63). Aalto University.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the academy of marketing science*, 43, 115-135.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- IDEO.org (2015). *The field guide to human-centered design*. Design Kit. <https://www.designkit.org/resources/1.html>
- ISO (2023). *ISO 9241-210:2019 (en) Ergonomics of human-system interaction — Part 210: Human-centred design for interactive systems*. ISO. <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso:9241:-210:ed-2:v1:en>
- İlhan, M., & Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42. <https://doi.org/10.21031/epod.31126>
- Karaman, M. (2023). Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizi: Kavramsal bir çalışma. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(1), 47-63. <https://doi.org/10.29131/uiibd.1279602>
- Kaynak, Z. N. (2012). *Yapısal eşitlik modelleri* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=O5PrWLDXF_jZj6gSRB2LBw&no=Be27ieGRTsC5IDqJF3CL0g
- Kelley, T., & Kelley, D. (2013). *Creative confidence: Unleashing the creative potential within us all*. Crown Currency.
- Kelley, T., & Littman, J. (2001). *The art of innovation: Lessons in creativity from IDEO, America's leading design firm*. Currency.
- Kimbell, L. (2009, September). *Beyond design thinking: Design-as-practice and designs-in-practice*. CRESC Conference, Manchester (pp. 1-15).

- Kolko, J. (2015). Design thinking comes of age. *Harvard Business Review*.
- Köppen, E., & Meinel, C. (2014). Empathy via design thinking: creation of sense and knowledge. H. Plattner, C. Meinel, & L. Leifer, (Eds.). *Design thinking research* (pp. 15-28). Cham: Springer International Publishing.
- Lawson, B. (1980). *How designers think*. Architectural Press.
- Liedtka, J. (2017). Exploring the impact of design thinking in action. *Darden Working Paper Series*.
- Lor, R. (2017). *Design thinking in education: A critical review of literature*. Conference Proceedings, International Academic Conference on Social Sciences and Management, Asian Conference on Education and Psychology, Bangkok, Thailand.
- Luka, I. (2014). Design thinking in pedagogy. *Journal of Education, Culture, and Society*, 5(2), 63-74.
- Lund, D. R. (2014). *Design thinking collaboration: Changing how companies solve problems* (Master's thesis, University of Minnesota). University of Minnesota Digital Conservancy. <https://hdl.handle.net/11299/168129>
- Malaspina, O., Malaspina, M., & Malaspina, U. (2018). *Developing an innovative mindset in future teachers through design thinking and game invention*. ICERI2018 Proceedings. IATED.
- McKim, R. H. (1972). *Experiences in Visual Thinking*. Brooks/Cole Publishing Company.
- Melles, G., Howard, Z., & Thompson-Whiteside, S. (2012). Teaching design thinking: Expanding horizons in design education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31, 162-166.
- Morehen, J., Wright, N., & Wrigley, C. (2013, December). Teaching design thinking and design led innovation to non-designers: A tertiary facilitator multidisciplinary study. *2013 IEEE Tsinghua International Design Management Symposium* (pp. 55-63). IEEE.
- Mueller-Roterberg, C. (2018). *Handbook of design thinking. Tips & Tools for how to design thinking*, Kindle Direct Publishing.
- Norman, D. (2013). *The design of everyday things: Revised and expanded edition*. Basic Books.
- Öztürk, A. (2016). Tasarım eğitiminde disiplinlerarası yaklaşımlar ve tasarımcı düşünüş modeli. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 1(1), 57-72.

- Parizi, R., Prestes, M., Marczak, S., & Conte, T. (2022). How has design thinking being used and integrated into software development activities? A systematic mapping. *Journal of Systems and Software*, 187, 111217.
- Rowe, P. G. (1987). *Design thinking*. The MIT Press.
- Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.
- Seçer, İ. (2021). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Anı Yayıncılık.
- Simon, H. A. (1969). *The sciences of the artificial*. The MIT Press.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson.
- Thompson, C. F., Goldwasser, E., Stanford, J., Syverson, B., & Haley, K. (2017). *Tweaking design thinking for strategic and tactical impact*. Proceedings of the 2017 CHI Conference Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems (pp. 1303-1306).
- Udoewa, V., & Maier, A. (2021). Agile corps - a public service-learning program part II: Pilot. *International Journal for Service Learning in Engineering, Humanitarian Engineering and Social Entrepreneurship*, 16(1), 58-89.
- Van Doorn, F., & Klapwijk, R. (2013, 14-16 May). *Human-centered design in primary schools: A method to develop empathy with and knowledge of the needs of elderly*. DRS // Cumulus: Design Learning for Tomorrow, Oslo, Norway.
- Waidelich, L., Richter, A., Kölmel, B., & Bulander, R. (2018). *Design thinking process model review*. 2018 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation (ICE/ITMC), Stuttgart, Germany, 1-9. IEEE.
- Weeby, J. (2018). Creating more effective, efficient, and equitable education policies with human-centered design. *Bellwether Education Partners*.
- Westland, J. C. (2015). *Structural equation models. From paths to networks* (1st ed., Vol. 22). Springer Cham. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-16507-3>
- Williams, B., Onsmann, A., & Brown, T. (2010). Exploratory factor analysis: A five-step guide for novices. *Journal of Emergency Primary Health Care*, 8(3), 1-13.

Yalçın, S. (2021). *Ölçek geliştirme ve uyarlama süreci bilgi notu*. Ankara Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü. <http://egitim.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/347/2021/06/Olcek-Gelistirme-ve-Uyarlama.Bilgi-notu.-Doc.-Dr.-Seher-Yalcin.pdf>

Zhu, Q., & Luo, J. (2023). *Toward artificial empathy for human-centered design: A framework*. International Design Engineering Technical Conferences and Computers and Information in Engineering Conference. American Society of Mechanical Engineers, Boston, Massachusetts, USA.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ORGANİK ULAŞIM YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE İSTANBUL'DA DENİZ YOLU
TOPLU TAŞIMACILIĞININ GELİŞTİRİLMESİCeyhun İLSEVER¹¹ Okan Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul,
ceyhunilsever@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0826-1873Ayşe Buse CILIZ²² Yüksek Şehir Plancısı, İstanbul,
buseciliz@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6600-7446

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 19.04.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 10.06.2024

İlsever, C., & Ciliz, A. B. (2024). Organik ulaşım yaklaşımı çerçevesinde İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 63-93.

Öz

Metropollerde kentsel hareketliliğin toplu taşıma türleri üzerinden geliştirilmesi, tartışılan ve incelenen bir konudur. Bu hususta, her kentin kendine has tarihsel gelişimi ve coğrafi koşulları da belirleyici önemdedir. Dünyanın önde gelen metropollerinden birisi olan İstanbul'da kentsel hareketliliğin toplu taşımaya dayanarak geliştirilmesi söz konusu olduğunda kentin kendine has nitelikleri ayrı bir önem kazanmaktadır. Dünyada başka hiçbir kentte bulunmayan uzunlukta bir kıyı şeridine sahip olması ve bu coğrafi altyapıya bağlı olarak yüzlerce yıldır ulaşımın belli bir ölçüde deniz üzerinden yapılmış olmasına rağmen günümüzde deniz yolu ulaşımı kısıtlı düzeyde kullanılmaktadır. Bu durum İstanbul'a özgü imkânlardan ne ölçüde faydalandığı sorusunu gündeme getirmektedir.

Bu çalışmada, ulaşım da entegrasyon, erişilebilirlik ve yönetim yaklaşımlarından birisi olarak geliştirilen organik ulaşımın ilkeleri ve ölçütleri doğrultusunda İstanbul'da kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için somut önerilerde bulunulacaktır.

Bu kapsamda, organik ulaşım yaklaşımı literatüre dayanarak incelenmekte, İstanbul'da deniz yolu ulaşımının tarihinden bahsedilmekte, bu ulaşım türünün kentin mevcut hareketliliğindeki yeri araştırılmakta ve deniz yolu ulaşımının mevcut altyapısı üzerinde durulmaktadır. Bu incelemeler sonucunda İstanbul'da deniz yolu ulaşımına olan talebi artırmak amaçlı belli başlıklar altında öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deniz Yolu Ulaşımı, Organik Ulaşım, Entegrasyon

Development of Maritime Public Transportation in Istanbul in the Framework of Organic Transportation Approach

Abstract

Developing urban mobility through public transportation modes in metropolises is a widely discussed and examined topic. In this regard, the historical development and geographical conditions unique to each city are of crucial importance. When it comes to developing urban mobility based on public transportation in Istanbul, one of the world's leading metropolises, the city's unique characteristics gain particular significance. Despite having an extensive coastline unlike any other city in the world and the historical precedent of utilizing maritime transportation for centuries, maritime transportation is currently underutilized. This situation raises the question of to what extent Istanbul's unique opportunities are being leveraged.

In this study, concrete suggestions for the development of urban maritime public transportation in Istanbul will be provided in line with the principles and criteria of organic transportation, which is developed as one of the approaches to integration, accessibility, and governance in transportation.

In this context, the organic transportation approach is examined based on the literature, the history of maritime transportation in Istanbul is discussed, the current role of this transportation mode in the city's mobility is investigated, and the existing infrastructure of maritime transportation is emphasized. As a result of these examinations, proposals have been developed under specific headings to increase the demand for maritime transportation in Istanbul.

Keywords: Maritime Public Transportation, Organic Transportation, Integration

1. Giriş

Şehirleşme, toplumsal pratiğin belli bir düzeyinde ortaya çıkmış tarihsel bir olgu olmakla birlikte, beşerî coğrafya alanı içindeki teorik çerçevesini zamanla edinmiştir. Bir yandan Batı modernleşmesi kentleşmenin pratiklerini de başka birçok disiplinde olduğu gibi bilimsel bir çerçeveye oturturken, diğer yandan nüfus hareketleri, gelişen teknoloji, artan ihtiyaçlar ve giderek çeşitlenen gündelik faaliyetler, mekânın tasarımı sorununu dar bir ölçekten kent ölçeğine taşımıştır. Bu temele oturan kentsel planlama, insan ve insan topluluklarının meydana getirdiği toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal ve kimi zaman da askeri ihtiyaçlarının en ileri düzeyde karşılanmasını amaçlar. Bir şehrin planlanmasındaki bu gibi nihai hedefler ile toplumsal gerçeklik arasındaki çelişki birçok sorunu beraberinde getirir. Kentsel topluluk içindeki sosyal ve iktisadi farklılıklar, planlamanın kimin için ve hangi önceliklerle yapılacağı sorusunu gündeme getirmektedir.

Ulaşım ise bir yandan toplumsal ilişkiler ve yeniden üretimin zorunlu ve sürekli bir eylemi olarak, diğer yandan ise özellikle metropollerde kent sakinlerinin gündelik yaşantısının zaman tüketen bir faaliyeti olması nedeniyle, şehir planlamasının merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla planlama yapılırken, ulaşım kararları soru ve sorunların fazla olduğu bir faaliyet alanı olarak karşımıza çıkar.

Bu makalede, kentleşme bağlamında ulaşım olgusu dünyanın önde gelen metropollerinden birisi olan İstanbul özelinde ele alınmaktadır. İmkânlar, eksiklikler ve öneriler ekseninde deniz yolu toplu taşımacılığı, salt zaman tasarrufuna dayalı (ekonomik) bir ulaşım biçimi olarak değil, aynı zamanda kentlilerin sosyal ve psikolojik edinimlerinin geliştirilebilmesinin bir yolu olarak sorgulanmaktadır. Bu çerçevedeki inceleme belli değerlendirmeleri de beraberinde getirmektedir. 19. yüzyıldaki olasıcılık tartışmalarından bugüne kadar süregelen “verili coğrafyanın sunduğu imkânların ne derece kullanılmakta olduğu” sorunu, İstanbul coğrafyasının ulaşım planlaması için sunduğu imkânlar ve bu imkânlardan ne ölçüde faydalandığı üzerinden ele alınmaktadır.

Bu noktada coğrafya felsefesindeki bir tartışma akıllara gelmektedir. Çevresel determinizm, toplumların doğal çevreye mutlak bağımlılığını ileri sürerken, olasıcılık (*probabilizm*) düşüncesi ise toplumların tercihlerine vurgu yaparak, doğal çevrenin sunduğu imkânlardan ne ölçüde yararlandığına bağlı olarak toplumsal mekânın şekillendiğini iddia etmektedir. Bu önermede, çevre toplumsal şekillenişin nesnel temelini oluşturmakla beraber, insanoğlunun öznel çabasıyla da bu biçimlenişin tamamlandığı görülmektedir. Dolayısıyla, coğrafi şartlara indirgenmiş bir kaderliliğin eleştirisi söz konusudur (Ernst & Philo, 2009; Berdoulay, 2009). Bu tartışma bağlamında deniz yolu ulaşımı incelendiğinde, kıyı kentlerinin birçoğunda dahi salt kıyı olmasından ötürü bu ulaşım türünün gelişmediği, ancak konuya ilişkin istek, hedefler ve stratejik planlamalar ile deniz yolu toplu taşımacılığının gelişebildiği gözlemlenmektedir. Farklı kıyı kentlerinde coğrafi potansiyeli hayata geçiren veya bundan uzak kalan örnekler bulunmasının sebebi budur.

Bireyi ekonomik ve sayısal bir nesne olarak ele alan geleneksel ulaşım politikalarına karşı kişileri tüm ihtiyaçlarıyla değerlendirerek alternatif bir yaklaşım geliştiren organik (insan merkezli) ulaşım, bu metinde deniz yolu ulaşımının geliştirilmesi için ele alınan konuların başında gelmektedir. İstanbul’da deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesinin, organik ulaşımın hedefleri açısından taşıdığı potansiyeller incelenmekte ve somut öneriler geliştirilmektedir. Bu doğrultuda makalenin ilk bölümünde öncelikle çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi üzerinde durulacaktır. Takip eden bölümde kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için temel alınan organik ulaşım yaklaşımının ilkeleri ve ölçütleri incelenecektir. Çalışmanın dördüncü bölümünde inceleme sahası olarak seçilen İstanbul’da deniz yolu ulaşımının tarihçesi, kentsel hareketlilikteki yeri ve mevcut ulaşım altyapısı açıklanacaktır. Son bölümde ise, İstanbul deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için organik ulaşımın ilkeleri ve başlıkları çerçevesinde çeşitli kaynakların incelenmesine dayanarak somut öneriler geliştirilmektedir.

2. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

2.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Sayısal verilere göre İstanbul, kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının en güçlü olduğu şehirlerden birisidir (Cheemakurthy vd., 2018). Buna rağmen, kentte bu ulaşım türünün toplu ulaşımındaki payı %3 ile kısıtlı düzeydedir (İBB Açık Veri Portalı, 2024). 1974 yılında %13,4 olan bu oranın %3’e düşmesi deniz

yolu ulaşımına olan talebin kademeli olarak zayıfladığını göstermektedir (Turak & Kutlu, 1974). Bu veriler çerçevesinde bu çalışmanın amacı, İstanbul'da kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için organik ulaşım çerçevesinde fiziksel, mekânsal, kurumsal, idari, zamansal ve bilinçlendirmeye yönelik öneriler geliştirmektir.

Amaç kapsamında alan yazına dayanarak, toplu ulaşım ve aktif hareketliliği geliştirme iddiasındaki insan merkezli ulaşım stratejileri incelenmekte, bu stratejilerin güncel örneklerinden birisi olan organik ulaşım yaklaşımının ilke ve ölçütleri değerlendirilmektedir. Deniz yolu ulaşımının geliştirilmesi sözkonusu olduğunda İstanbul'a ayrı bir yer açma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Kentin dünya ölçeğinde kıyı genişliği en fazla olan kent olması, Osmanlı Devleti'nden bugüne kadar iki yaka arasında ulaşımın deniz yoluyla sağlanması ve özellikle 19. yüzyıldaki teknolojiye dayanan modernleşme hamleleri sonucunda güçlü bir deniz yolu ulaşım altyapısına kavuşmuş olması, İstanbul'un konuya ilişkin öne çıkan başlıca avantajları olarak görülmektedir. Diğer taraftan, deniz yolu ulaşımının toplu ulaşımındaki payının %3 dolaylarına kadar düşmüş olması bu çalışmanın başlıca sorgulama konusu olmuştur. Bu doğrultuda, İstanbul'da deniz yolu ulaşımının tarihsel geçmişi kısaca incelenmekte, kentsel hareketlilikteki yeri araştırılmakta, mevcut deniz yolu ulaşım altyapısına ilişkin veriler sunulmaktadır. Bu yolla çalışmanın özgün alanı olan, "İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için organik ulaşım ilke ve ölçütleri doğrultusunda somut öneriler geliştirme" çalışması için kuramsal altyapı hazırlanmakta, veri setleri doğrultusunda sorunlar tespit edilmeye çalışılmaktadır.

2.2. Çalışmanın Yöntemi

İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesinin, insan merkezli ulaşım stratejilerine dayanarak mümkün olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, güncel bir insan merkezli ulaşım stratejisi olarak organik ulaşım yaklaşımının incelenmesi, temel ilkelerin baz alınması ve sınıflandırma yöntemi oluşturulmasına karar verilmiştir. Metin içerisinde de açıklandığı gibi, organik ulaşım yaklaşımının temel ilkeleri deniz yolu ulaşımının sunduğu avantajlar ile paralellik taşımaktadır. Diğer yandan, organik ulaşım yaklaşımı kapsamında herhangi bir deniz yolu ulaşımı çalışması gerçekleştirilmemiştir. Dolayısıyla bu makalede organik ulaşım yaklaşımı çerçevesinde kent içi deniz yolu ulaşımının geliştirilmesi hedefi, bir yandan alan yazına katkı sağlayabilmesi, diğer yandan ise akademik çalışmalarda fazlaca yer verilmeyen bu ulaşım türü ile ilgili kaynakları zenginleştirmesi olarak öngörülmektedir.

Bu makalede organik ulaşım yaklaşımının yönetim başlıkları olan "Fiziksel Düzenlemeler", "Mekânsal Düzenlemeler", "Kurumsal Düzenlemeler", "Zaman", "Eğitim" ve "İşletme ve Yönetim" başlıkları altında deniz yolu ulaşımına yönelik somut öneriler geliştirilmiş ve oluşturulan öneri seti görselleştirilmiştir.

3. Kavramsal Çerçeve: Entegre ve Erişilebilir Kentler İçin Organik Ulaşım

Kent içi hareketliliğin planlanmasında insan merkezli yaklaşımlar temelde iki hususu öne çıkarmaktadır. Bunlardan birincisi toplu ulaşımın geliştirilmesi, ikincisi ise hafif ulaşım türleri ile motorsuz modların iyileştirilmesidir. Bunlar, başta yaya hareketliliği olmak üzere, bisiklet ve skuter gibi araçlardır. Bu ulaşım

türlerinin bütününe aktif hareketlilik türleri denilmektedir. Toplu taşımanın geliştirilmesi ve aktif hareketliliğin iyileştirilmesi, belli çalışmalarda birlikte ele alınan ortak bir hedef olarak görülmektedir. Örneğin; Jamtrakul vd. (2021) ile Carl Funk (2012)'in çalışmaları, metro istasyonları çevresinde yürünebilirliğin geliştirilmesine yöneliktir. İnsan merkezli ulaşım yaklaşımlarında bu iki hedefin birbiriyle uyumluluğu sağlanmaya çalışılmaktadır. Bir yandan, toplu taşıtların güzergâh sayıları, sefer sayıları, sefer sıklıkları, seferler arasındaki zamansal ve mekânsal uyumluluk, erişilebilir ücretlendirme politikaları ve bu ulaşım türlerini destekleyen arazi kullanım kararları planlanırken, diğer yandan toplu ulaşım erişimi kolaylaştıracak ve teşvik edecek biçimde aktif hareketliliğin geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla raylı sistemler, lastik tekerlekli toplu taşıma türleri ve deniz yolu taşıtları arasında zamansal ve mekânsal entegrasyon sağlamanın yanı sıra, bu entegrasyona aktif hareketliliğin de dahil edilmesi amaçlanmaktadır.

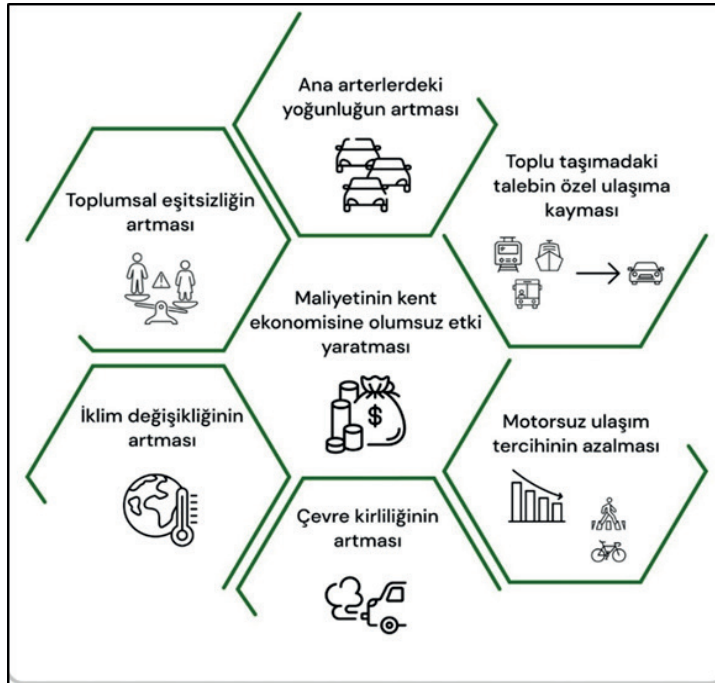
Özellikle nüfusu yüksek yerleşimlerde toplu ulaşımı geliştirmek ve toplu ulaşım türleri ile aktif hareketlilik arasındaki sürekliliği güçlendirmek adına çeşitli stratejiler geliştirilmiştir. "Toplu Ulaşım Odaklı Gelişim (TOG)" bunlardan birisidir. Bu yaklaşım, Amerikalı şehir plancısı ve mimar Peter Caltrope'un 1993 tarihli "*The Next American Metropolis: Ecology, Community, and the American Dream*" başlıklı kitabıyla önerilmiştir (Caltrope, 1993). TOG'a göre aktarma merkezleri ve özellikle metro istasyonları çevresinde çok sayıda toplu taşıma türünün bulundurulması, aktif hareketliliğin güçlendirilmesi, aktivite çeşitliğinin artırılması amaçlanmaktadır (Transit Oriented Development Institute, 2024). Böylece yapıların değil insan topluluklarının hareketliliğinin tasarlanması amaçlanmaktadır (Still, 2002). TOG'da merkezi istasyon çevresindeki erişilebilirliğin geliştirilmesi özellikle vurgulandığı için, bu yaklaşımın yürünebilirliğin gelişmesini teşvik ettiği de ileri sürülmektedir (Çörek Öztaş, 2014). Toplu ulaşım ve aktif hareketliliği geliştirmeye yönelik diğer bir öneri yeni şehircilik akımının uzantılarından birisi olan "İlk ve Son Mil" yaklaşımıdır (First and Last Mile Strategic Plan, 2014). Bu yaklaşımda, vakit kaybı ve maliyetin en yüksek olduğu yolculuk dilimi olarak görülen başlangıç noktası ile metro istasyonları ve metro istasyonları ile bitiş noktaları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda, metro istasyonları çevresinde 400 ve 800 metre yarıçapındaki alanlarda aktivite çeşitliği yüksek aktarma merkezlerinin oluşturulması, yolların ana arter, toplayıcı yol ve yayalaştırılmış yollar olarak kademelendirilmesi, yolların türüne göre toplu taşımanın ya da aktif hareketliliğin önceliklendirilmesi, "park et - devam et" noktalarının oluşturulması, bisiklet yollarının kesintisiz olarak oluşturulması, bisiklet park yerleri ve kiralama yerlerinin belirlenmesi gibi bir dizi tedbir önerilmektedir (First and Last Mile Strategic Plan, 2014; Eagle County First/Last Mile Strategy Study, 2019).

Yaya hareketliliğini iyileştirmek için özel olarak yürünebilirlik çalışmaları da yapılmaktadır. Günümüzde artan bir ilgiyle araştırma konusu yapılan yürünebilirlik, kentsel kalitenin ölçülmesinin başlıca parametreleri arasında görülmektedir (Talen, 2002). Konuya ilişkin, 1995-1999 yılları arasında 229, 2015-2020 yıllarında ise 3.928 adet çalışma yapılması artan akademik ilgiyi göstermektedir. Aynı zamanda yürünebilirlik, saha çalışmalarına dayanan bir inceleme konusu olarak görülmektedir. Stuttgart (Reyer vd., 2014), Tahran (Taleaia & Amirib, 2017) ve Seul (Lee, 2013) gibi kentlerde belirli ölçütlere dayanarak yürünebilirlik çalışmaları yapılmaktadır. Türkiye'de de Tekirdağ (Gündoğdu & Dinçer, 2020) ve Ordu (Alkan & Yeşil, 2022) yürünebilirlik çalışmalarının yapıldığı örnekler arasındadır. Ayrıca bu konuya ilişkin

hazırlanmış doktora tezi de bulunmaktadır. Yürünebilirlik çalışmaları için geliştirilen ölçütlerin çerçevesini belirlemek için Michael Soutworth'un yaptığı tanım dikkate alınabilir. Onun tanımına göre yürünebilirlik, güvenlik ve konforun yanı sıra, uygun zaman ve mesafelerde erişim olanaklarının geliştirilmesini, ayrıca sokak dokusunda görsel bir çekiciliğin bulunmasını gerektirmektedir (Southworth, 2005).

TOG, İSM ve yürünebilirlik çalışmalarında aktarma merkezlerinin çok işlevli şekilde yeniden düzenlenmesi, toplu ulaşıma olan talebin artırılması ve aktif hareketliliğin geliştirilerek kentsel ulaşıma entegre edilmesi yönünde çok sayıda kuramsal ve ampirik çalışmanın yanı sıra yöntem önerileri de geliştirilmiştir. Fakat literatürde bu yaklaşım ve araştırma konularından hareketle kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi ekseninde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Kent içi hareketliliğinin insan merkezli bir bakış açısıyla düzenlenmesi yönündeki diğer bir yaklaşım ise organik ulaşımdır. Organik ulaşım düşüncesi, diğer insan merkezli ulaşım stratejileriyle beraber gelişmiştir. Organik ulaşıma göre, özel otomobil kullanımını azaltmak kent içi ulaşım politikalarının öncelikli görevi olmalıdır (Üstündağ, 2012). Sürdürülebilir kalkınma stratejilerine bağlı olarak hazırlanan Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planlarında, özel otomobil kullanımının yaygınlaşmasının makro ölçekteki zararları; çevre kirliliği, ana arterlerdeki yoğunluğun artması, toplu taşımadaki talebin özel otomobillere kayması, toplumsal eşitsizliğin derinleşmesi, motorsuz ulaşım tercihinin azalması ve hem kent ekonomisi hem de ulusal ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen maliyetlerin ortaya çıkması olarak değerlendirilmektedir (Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı Hazırlama ve Uygulama Rehberi, 2019).

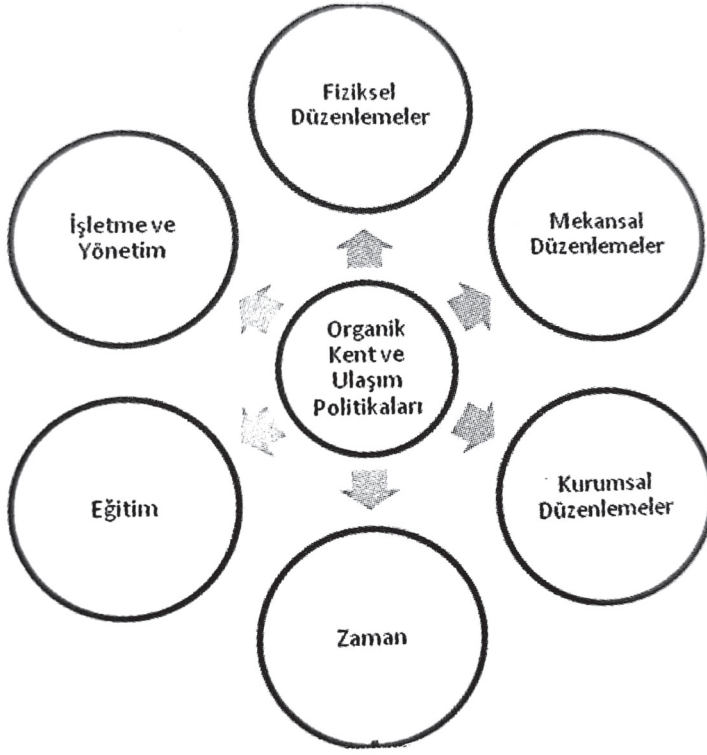
Şekil 1: Kara yolu Ulaşımı Ağırlıklı Bir Kent Olmanın Sonuçları

Organik ulaşımın çıkış noktası, tüm kentsel akışların birbirlerini etkilemesidir. Bu akışlar, kentsel hareketlilik, sosyal etkileşim, kültürel aktarım gibi birçok unsurun toplamıdır. Bu durumda kısmi bir ölçeğin çözüme ulaştırılması veya çözümün az sayıda parametre üzerinden geliştirilmesi bütün içinde sorunlar yaratabilecektir (Galychyn vd., 2019). Başka bir deyişle, kentsel ulaşım ağının yapısı ve işlevi daha geniş düzeydeki sosyoekonomik bağlamdan gelen dışsal etkiler ve bu etkileşimin sonuçlarına göre şekillenmektedir (McGinnis & Ostrom, 2014). Dolayısıyla kentsel çözümlerin ve buna bağlı olarak ulaşım planlamasının bütüncül bir perspektif ve disiplinler arası bir çalışmayla yapılması gerekmektedir.

Organik ulaşımında, aktarma merkezlerinin planlanması önemli bir mesele olarak ele alınmaktadır. TOG'un kabul ettiği şekilde metro istasyonları veya diğer toplu ulaşım türlerine ait durakların çevresi çeşitli biçimlerde değerlendirilmektedir. Bu alanlarda erişilebilir bir nüfus oluşturmak için emlak piyasasının regülasyonu, mülkiyet yapısının gözden geçirilmesi, entegre bilet sistemleri, yaya hareketliliğinin geliştirilmesi, ayrılmış bisiklet yolları yapılması gibi öneriler sunulmaktadır. Böylece aktarma merkezlerinin çevresinde sağlıklı mekânlar oluşturmak mümkün olacaktır (Galychyn vd., 2019).

Bu anlamda organik ulaşım, insan hareketliliğini merkeze alarak yaya, bisiklet, toplu ulaşım ve özel otomobillerin uyumlu bir şekilde yönetilmesini savunmaktadır. Bu uyumluluğun sağlanması, toplu ulaşımın güçlendirilmesi, aktif hareketliliğin kent içi ulaşımına entegre edilmesi gibi başlıca hedeflere ulaşabilmek için entegrasyon ve erişilebilirliğin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada erişilebilirlik ve entegrasyon, geniş bir biçimde tanımlanmaktadır. Fiziksel erişim imkânlarının artırılması (kaldırım, sokak, durak gibi kentsel öğelerin güvenli ve konforlu olması gibi), mekânsal erişimin teşvik edilmesi (iskele, istasyon ve durak çevrelerinde aktivite çeşitliliğinin sağlanması gibi), işletme ve yönetimin kamusal faydayı esas alması, kurumsal düzenlemelerde bütünlük bir yol izlenmesi, sefer sayısı, süresi, sefer saat uyumluluğu gibi hususlarda optimum hat ağı düzenlemelerinin yapılarak zamansal entegrasyonun sağlanması, bilgilendirme ve tanıtımın geniş bir bakış açısıyla ele alınarak toplumsal bilinçlendirmenin sağlanması, bir bütün olarak türler arası entegrasyon ve erişilebilirliğin sağlanması için gerekli görülmektedir (Üstündağ, 2012).

Organik ulaşım, kentsel dokunun sosyal, fiziksel ve kültürel dokularına uygun bir ulaşım planlamasını savunmaktadır. Ulaşım planlamasının çevre dostu, sağlıklı, kentsel dokuya uygun, ekonomik, sosyal adaleti besleyen, bütünlük bir çerçevede oluşturulmasını önermektedir. Özel otomobilleri ve kara yolunu öne çıkaran ulaşım sistemlerinin bu çerçevenin dışına çıkarak, ekolojik dengeyi bozan, sağlıksız yurttaşlar yetiştiren, ekonomik sürdürülebilirliği düşük olan, tarihsel, sosyal ve kültürel altyapı ile çelişen bir karakteri olduğu eleştirisini getirmektedir. Bu anlamda, özellikle büyük yerleşimlerde insan merkezli ulaşımın geliştirilebilmesi için Şekil 2'deki dairelerin içinde gösterilen 6 temel politikanın hayata geçirilmesini savunmaktadır (Üstündağ, 2012).

Şekil 2: Organik Ulaşımın Temel Politikaları (Üstündağ, 2012)

Organik ulaşım yaklaşımında yaya ve bisiklet başta olmak üzere aktif hareketliliğe özel bir yer ayrılmaktadır. Yürünebilirlik kalitesinin artırılması, bisiklet ve skuter gibi hafif motorlu veya motorsuz taşıtların kentsel hareketliliğe entegrasyonunun sağlanması için yeni bir mekânsal ve fiziksel düzenleme perspektifine ihtiyaç vardır. Ana arterlerde araçların bulunmasına karşılık toplayıcı yolların yayalaştırılması, araç yolları ile yaşam alanları arasında net ayrımlara gidilmesi, hava ve gürültü kirliliğinin sorun olarak tespit edildiği alanlarda yayalaştırma tedbirlerinin yükseltilmesi, özellikle aktarma merkezlerinde aktif ve mikro hareketliliğin güçlendirilmesi, toplu taşıt duraklarında veya içlerinde hafif araçlar için park yerlerinin ayrılması, aktif hareketlilik aksarındaki aktivite çeşitliliğinin talebi artırmaya yönelik olarak yeniden düzenlenmesi gibi tedbirler ulaşımın entegrasyon ve süreklilik meselesini yurttaş alanları yaratma perspektifiyle ele alma önerileridir (Galychyn & Üstündağ, 2017).

Özetle, organik ulaşım yaklaşımında; ulaşım, kentteki akışların bütünü içerisinde bir parçadır. Ulaşım planlaması kentteki akışa konu olan sosyal, kültürel, fiziksel, mekânsal tüm akışlar ile bütünlük olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla ulaşım politikaları sosyal, kültürel ve fiziksel çevreye saygılı olarak yürütülmelidir. Bu planlama disiplinleri arası bir çalışmaya ihtiyaç duyar. Ulaşım politikaları toplumsal, ekonomik ve ekolojik boyutlarıyla ele alınarak mekâna yansıtılmalıdır. Ulaşım politikalarının öncelikli

hedeflerinden birisi de toplu ulaşım erişiminin kolaylaştırılması ve talebin güçlendirilmesidir. Toplu ulaşım ile aktif hareketlilik arasındaki bağlantıyı güçlendirmek için durak çevrelerinde gerekli mekânsal tedbirler alınmalıdır.

Organik ulaşım göre, eğitim politikaları altında toplumsal bir bilgilendirme ve tanıtım ağı kurulmalıdır. Kurumsal ve sivil paydaşların katılım ve uyumluluğu önemsenmelidir. İşletme ve yönetim politikaları çerçevesinde gündelik ekonomik çıkarlarla değil uzun vadeli hedefler ve kamusal fayda esas alınarak çalışmalar yürütülmelidir. Tüm ulaşım türleri arasında zamansal ve mekânsal entegrasyon sağlanmalıdır. Ulaşım türleri arasındaki geçiş kolaylaştırılmalı, güvenli olmalı ve aktivite çeşitliliği sağlamalıdır. Dezavantajlı grupların mekânsal erişimini artıracak düzenlemeler yapılmalıdır. Araç yollarını genişletilmesi yerine, yaya ve bisiklet yollarının artırılması ve iyileştirilmesi gerekmektedir.

Diğer insan merkezli ulaşım yaklaşımlarında olduğu gibi, organik ulaşım için de kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının konu edilmediği görülmektedir. Aslında bu yaklaşımın kuramsal temelleri esnasında bu sorun daha geniş bir çerçevede eleştiri konusu yapılmıştır. Galychyn vd. (2019) ulaşım çalışmaları söz konusu olduğunda özel otomobiller ve raylı sistemleri merkeze alan çalışmaların kapladığı geniş alanın eleştirisini yapmaktadır.

4. İstanbul'da Deniz Yolu Ulaşımının Yeri

Dünya ölçeğinde en geniş kıyı uzunluğuna sahip olan ve kent içi deniz yolu ulaşımının en gelişmiş olduğu kentlerden birisi İstanbul'dur. Osmanlı'dan bugüne kadar yüzlerce yıldır Avrupa yakasında Tarihi Yarımada, Sur İçi ve Galata'da, Anadolu yakasında ise Üsküdar ve Kadıköy'de yerleşimler gözlemlenmektedir. Kentin bu özellikleri, doğal olarak köklü bir deniz yolu ulaşımı pratiğini geçmişten bugüne kadar var etmiştir. Bu bölümde, İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının tarihinden kısaca bahsedilecek, günümüzdeki kentsel hareketlilikte deniz yolu ulaşımının yeri incelenecek ve bu ulaşım türünün mevcut altyapısı değerlendirilecektir. Böylece, kentteki mevcut sorunlar ve imkânlar tespit edilmeye çalışılarak somut önerilere yer verilecek olan bir sonraki bölüm için veri seti oluşturulacaktır.

4.1. Deniz Yolu Ulaşımının Kısa Tarihçesi

İstanbul kent içi deniz yolu ulaşımı köklü bir tarihe uzanmakta ve dünya genelinde öncü bir nitelik taşımaktadır. 19. yüzyıldaki modernleşme hareketleri sayfiye yerlerinin genişlemesini beraberinde getirmiştir. Özellikle Adalar, Üsküdar, Boğaziçi gibi kent merkezinin dışındaki yerlerde yaşam alanlarının artmasıyla birlikte deniz ulaşımında kayık, pervane, mavna gibi araçların kullanımı artmıştır (Orhonlu, 1966). Deniz yolu taşımacılığının giderek artan bir ihtiyaca dönüşmesi ve mevcut taşıtların yolcu taşıma kapasitesindeki yetersizliği nedeniyle Padişah Abdülmecid'in talimatıyla Hazine-i Hassa Vapurları İdaresi kurulmuştur (Koraltürk, 2010). Şirket, 1843 yılında Fevaid-i Osmaniye adını, 1851 yılında ise Şirket-i Hayriye ismini almıştır. Uzun yıllar varlığını bu isimle sürdürmüştür (Tutel, 1994).

Şirketin kuruluş amacı, Boğaziçi'ni İstanbul'a bağlamak, halkı gemiciliğe ve deniz ticaretine özendirerek farklı denizcilik şirketlerinin kurulmasına ve böylece Türk denizciliğinin gelişmesine katkıda bulunmaktır. İstanbul'da tarifeli vapur seferleri, Şirket-i Hayriye'ye ait vapurlarla başlamıştır (Doğan, 2013). 1867-1872 yılları arasında Üsküdar-Kabataş arasında sefere konulan Suhulet (kolaylık, rahatlık anlamındadır) ve Sahilbent (iki yakayı birleştiren, mekik dokuyan anlamındadır) vapurları İstanbul kent içi deniz ulaşım tarihinde önemli yer tutmaktadırlar. Şirket-i Hayriye döneminde birçok yeni hat açılmış, yüksek taşıma kapasitesine sahip çok sayıda vapur faaliyete geçmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Şirket-i Hayriye kurumsal olarak birçok kez yeniden düzenlenmiştir. Farklı müdürlüklere bağlı farklı iştiraklerle 1951 yılına kadar varlığı süren şirket 1952 yılından itibaren yerini Şehir Hatları İşletmesine bırakmıştır. 1980 yılına gelindiğinde Şehir Hatları İşletmesine bağlı 74 vapur bulunmaktadır. Bunlardan 59'u yolcu vapuru, 15'i de araba vapurudur (Tutel, 1994).

2005 yılında şirketin Marmara Denizi ve İstanbul Boğazi'nda çalışan gemileri ile iskele ve terminalleri, Özelleştirme İdaresi tarafından İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne satılmış, işletmesi ise İstanbul Deniz Otobüsleri San. ve Tic. A.Ş. tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

4.2. Deniz Yolu Ulaşımının Kent İçi Hareketlilikteki Yeri

İstanbul jeostratejik ve tarihsel öneminin yanı sıra, 16 milyonu bulan nüfusu, kozmopolit toplumsal çeşitliliği ve sürekli gelişmesi nedeniyle dünyanın sayılı büyük kentleri arasındadır. 614,8 km ile dünyanın en uzun kıyı şeridine sahip kenti olması, nüfusunun %15'inin kıyıya yürüme mesafesinde, çok geniş bir kesiminin ise deniz kenarından toplu taşıt araçlarıyla kısa sürede hedefine erişebilmesi sebepleriyle de kendine özgü bir coğrafi nitelik ve yerleşim özelliğine sahiptir (Kılıç vd., 2014). Yerleşimlerin bulunduğu kentsel kıyı genişliği ise 205 km'dir (İBB, 2017). Kentsel kıyılar, Boğaz'ın ve Marmara Denizi'nin Avrupa ve Anadolu yakası kıyıları, Haliç kıyıları ve Prens Adaları kıyılarından oluşturmaktadır. Kentin potansiyeli ve taşıdığı sorunlar düşünüldüğünde, ulaşım politikaları belirlenirken deniz yolu toplu taşımacılığının dikkate alınması zorunlu gözükmektedir. Yüksek nüfus ve gelişkin iş hacminin dayattığı yoğun yolculuk faaliyetlerinin karşılanması için hâlihazırda geliştirilen ulaşım politikalarının ne kadar rasyonel olduğu tartışma konusudur.

İstanbul İstatistik Ofisi, 2020-2021 yılları arasında aylık periyotlar halinde ulaşım raporları yayınlamıştır. Bu raporlarda İstanbul'daki ulaşım modlarının türel dağılımı gözükmektedir. Bu raporlar, İstanbul'daki ulaşım modları türel dağılımını gösteren en güncel resmi kaynaklar olarak gözükmektedir. Aynı zamanda bu dönem pandemi öncesi, pandeminin etkisinin en yüksek düzeyde görüldüğü zaman aralığı ve pandemi sonrasını göstermesi açısından önemlidir. Bütün aylık ulaşım bültenlerinin verileri, bu çalışma kapsamında Tablo 1'de gösterilmektedir.

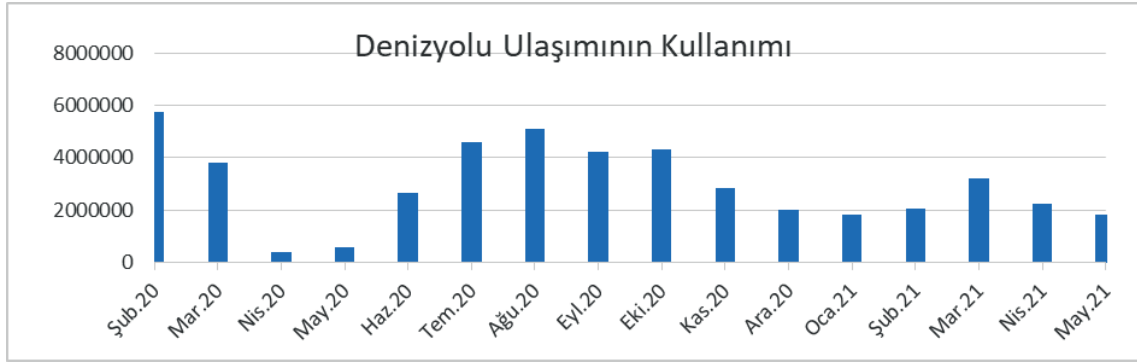
Tablo 1: Günlük Yolculukların Ulaşım Türlerine Göre Dağılımı (İlsever, 2024)

	SAYI	YÜZDE	ÖNCEKİ AYA GÖRE DEĞİŞİM ORANI	SAYI	YÜZDE	ÖNCEKİ AYA GÖRE DEĞİŞİM ORANI	SAYI	YÜZDE	ÖNCEKİ AYA GÖRE DEĞİŞİM ORANI
	Şub.20			Mar.20			Nis.20		
DENİZ YOLU	5.769.773	2,99%		3.789.784	3,08%	102,70%	405.399	1,85%	60,06%
MARMARAY	12.318.223	6,39%		7.586.214	6,16%	96,30%	1.223.373	5,57%	90,55%
METROBÜS	24.487.078	12,71%		15.792.992	12,82%	100,85%	2.710.667	12,35%	96,38%
METRO-TRAMVAY	57.560.079	29,87%		35.499.609	28,81%	96,43%	5.347.396	24,37%	84,58%
OTOBÜS	92.536.434	48,03%		60.553.291	49,14%	102,32%	12.257.750	55,86%	113,67%
TOPLAM	192.670.587	100,00%		123.221.890	100,00%		21.944.525	100,00%	
	May.20			Haz.20			Tem.20		
DENİZ YOLU	579.889	2,10%	113,72%	2.643.921	3,22%	153,20%	4.574.320	4,21%	130,81%
MARMARAY	1.624.104	5,88%	105,53%	5.424.082	6,60%	112,22%	7.412.665	6,82%	108,32%
METROBÜS	3.683.836	13,34%	108,03%	10.851.567	13,21%	98,98%	13.906.745	12,80%	96,89%
METRO-TRAMVAY	7.103.310	25,73%	105,59%	22.843.258	27,80%	108,08%	30.061.594	27,66%	99,50%
OTOBÜS	14.615.702	52,94%	94,78%	40.397.063	49,17%	92,87%	52.714.699	48,51%	98,66%
TOPLAM	27.606.841	100,00%		82.199.901	100,00%		108.670.023	100,00%	
	Ağu.20			Eyl.20			Eki.20		
DENİZ YOLU	5.084.723	4,43%	105,14%	4.219.771	3,61%	81,61%	4.333.789	3,43%	94,87%
MARMARAY	8.068.967	7,02%	102,97%	8.017.296	6,86%	97,71%	8.652.099	6,84%	99,68%
METROBÜS	14.361.348	12,50%	97,68%	15.011.564	12,85%	102,79%	16.137.149	12,76%	99,30%
METRO-TRAMVAY	32.065.689	27,91%	100,30%	33.035.634	28,29%	101,31%	36.193.147	28,62%	101,20%
OTOBÜS	55.304.296	48,14%	99,24%	56.540.586	48,40%	100,54%	61.157.194	48,38%	99,91%
TOPLAM	114.885.023	100,00%		116.824.851	100,00%		126.473.358	100,00%	
	Kas.20			Ara.20			Oca.21		
DENİZ YOLU	2.836.634	2,74%	80,06%	2.013.599	2,46%	89,61%	1.833.366	2,36%	96,19%
MARMARAY	6.756.465	6,54%	95,55%	5.144.596	6,28%	96,09%	4.964.144	6,40%	101,94%
METROBÜS	13.428.001	12,99%	101,82%	11.375.959	13,89%	106,91%	10.808.818	13,94%	100,38%
METRO-TRAMVAY	29.944.916	28,97%	101,24%	25.002.705	30,53%	105,37%	23.759.565	30,65%	100,39%
OTOBÜS	50.393.545	48,76%	100,83%	38.368.316	46,84%	96,08%	36.164.199	46,65%	99,57%
TOPLAM	103.358.561	100,00%		81.905.175	100,00%		77.530.092	100,00%	
	Şub.21			Mar.21			Nis.21		
DENİZ YOLU	2.072.710	2,43%	102,91%	3.193.418	2,59%	106,42%	2.260.041	2,47%	96,25%
MARMARAY	5.536.900	6,57%	102,61%	8.192.704	6,64%	101,12%	5.891.085	6,43%	96,78%
METROBÜS	11.643.936	13,67%	98,06%	16.100.264	13,06%	95,51%	12.385.274	13,52%	103,53%
METRO-TRAMVAY	26.119.585	30,67%	100,07%	37.921.501	30,75%	100,28%	27.462.902	29,97%	97,47%
OTOBÜS	39.741.773	46,66%	100,03%	57.904.632	46,96%	100,64%	43.622.434	47,61%	101,39%
TOPLAM	85.173.904	100,00%		123.312.519	100,00%		91.621.736	100,00%	
	May.21								
DENİZ YOLU	1.842.310	2,68%	108,77%						
MARMARAY	4.347.062	6,33%	98,46%						
METROBÜS	9.353.739	13,62%	100,77%						
METRO-TRAMVAY	19.332.018	28,15%	93,93%						
OTOBÜS	33.789.378	49,21%	103,36%						
TOPLAM	68.664.507	100,00%							

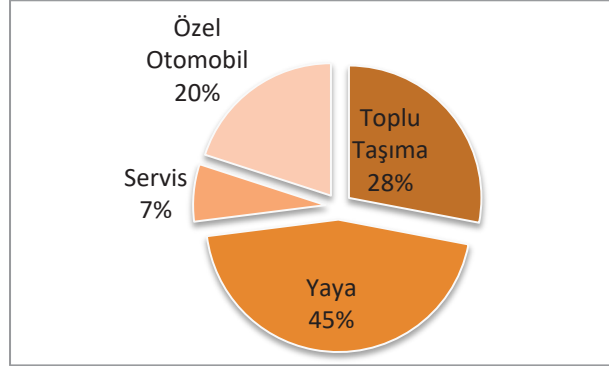
Tablodan görülebileceği gibi, pandemi öncesi ve pandemi sonrası dönemde deniz yolu ulaşımının toplam toplu ulaşım içindeki payı %2,5-3 dolaylarındadır. Bu oran normal şartlar altında, deniz yolu ulaşımının payını görebilmek adına anlamlıdır. Pandemi döneminde ise, bütün ulaşım türlerinde radikal değişimler gerçekleşmiştir. Salgından önce Şubat 2020'de deniz üzerinden aylık

seyahat sayısı 5.769.773 iken, pandemiyle birlikte Mayıs ayında bu sayı 579.889'a düşmüştür. Aynı dönemde diğer toplu taşıtlarda da düşüş gerçekleşmiştir. Marmaray'da 12.318.223'ten 1.624.104'e, metrobüste 24.487.078'den 3.683.836'ya, metro ve tramvaylarda 57.560.079'dan 7.103.310'a, otobüslerde ise 92.535.434'den 14.615.702 kişiye düşen radikal azalmalar yaşanmıştır. Ayrıca bu dönemde, ulaşımda hizmet parametreleri arasında yer alan "fiyatlandırma" politikalarının, deniz yolu toplu ulaşımı talebine etkisini görmek mümkündür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, deniz yolu ulaşımındaki doğal havalandırma avantajından faydalanarak pandemiyi yayılmasını düşürmek amacıyla, 2020 yılı Temmuz ve Ağustos aylarında bu ulaşım türünün bilet fiyatlarını 3,5 TL'den 5 kuruşa (0,05 TL) indirmiştir. Bu dönemde deniz yolu toplu taşımacılığı Temmuz ayında 4,5 milyondan, Ağustos ayında ise 5 milyondan fazla kez tercih edilmiştir. Rutin dönemlerde İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının toplam toplu taşıma içindeki payı % 2,5-3 dolaylarında iken, Temmuz ayında % 4,21, Ağustos'ta % 4,43 olmuştur. İndirimli hizmet uygulamasının bitmesiyle eski oranlara geri dönmüştür (İlsever, 2024). Bu veriler ücretlendirmenin talebe etkisini göstermekle beraber, kamusal fayda ve sosyal adalet gibi konuların deniz yolu ulaşımının yönetimi ile ilgisini göstermektedir. Ayrıca, aynı dönemle ilgili olarak Tablo 2'de deniz yolu ulaşımı ile yapılan yolculuk sayıları görülmektedir (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2: Deniz Yolu Üzerinden Yapılan Aylık Yolculuk Sayıları (İstanbul İstatistik Ofisi verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır)

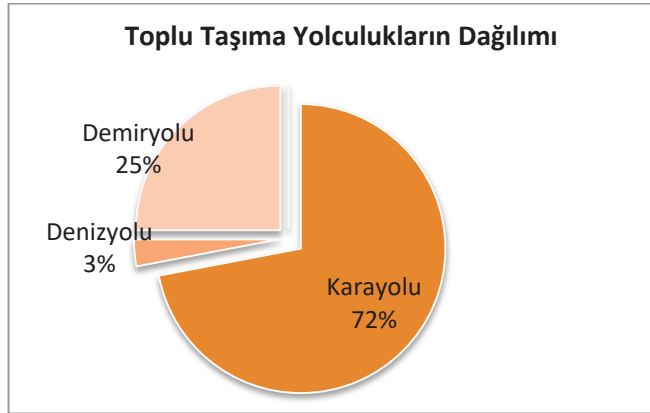

İBB'nin, yakın tarihli sayılabilecek, farklı raporlarında da türel dağılıma ilişkin benzer sonuçlar görmek mümkündür. Kurumun 2017 yılında yayınladığı, "İstanbul Yıllık Ulaşım Raporu 2016" başlıklı rapora göre, İstanbul'da günlük ortalama 31 milyon yolculuk yapılmaktadır (İBB, 2017). Bu raporda, toplu ulaşımın bütün ulaşım biçimlerindeki payı %28 iken, özel otomobiller %20, servisler %7 oranında pay almaktadır. Yaya hareketliliği ise, gündelik rutinin bir parçası ve zorunlu davranış biçimi olarak %45 oranında pay almaktadır (Bkz. Şekil 3).

Şekil 3: İstanbul'da Günlük Toplam Yolculuk Dağılımı (İBB 2017 verisinden faydalanılarak hazırlanmıştır.)

Toplu taşımaya dayalı kent içi hareketliliğin %3'ü deniz yolu, %72'si kara yolu, %25'i raylı sistemler üzerinden gerçekleşmektedir (Şekil 4).

Şekil 4: İstanbul'da Toplu Taşıma Yolculuklarının Dağılımı (İBB 2017 verisinden faydalanılarak hazırlanmıştır.)

Bu tablolar yaya hareketliliği dışındaki ulaşım faaliyetlerinin büyük oranda kara yoluna bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Raylı sistemler ve deniz yolu ulaşım sistemlerinin yetersiz kaldığı da böylece görülmektedir. Özellikle İstanbul'un deniz ile kuvvetli bağlantısı olan coğrafi özellikleri düşünüldüğünde sorunun önemi artmaktadır.

Bütün ulaşım türlerinin dağılımını gösteren bir çalışma da mevcuttur. Tablo 3'te gösterilen verilerde özel ve toplu ulaşım türlerinin hepsinin türel dağılımı gözükmemektedir (Bkz. Tablo 3).

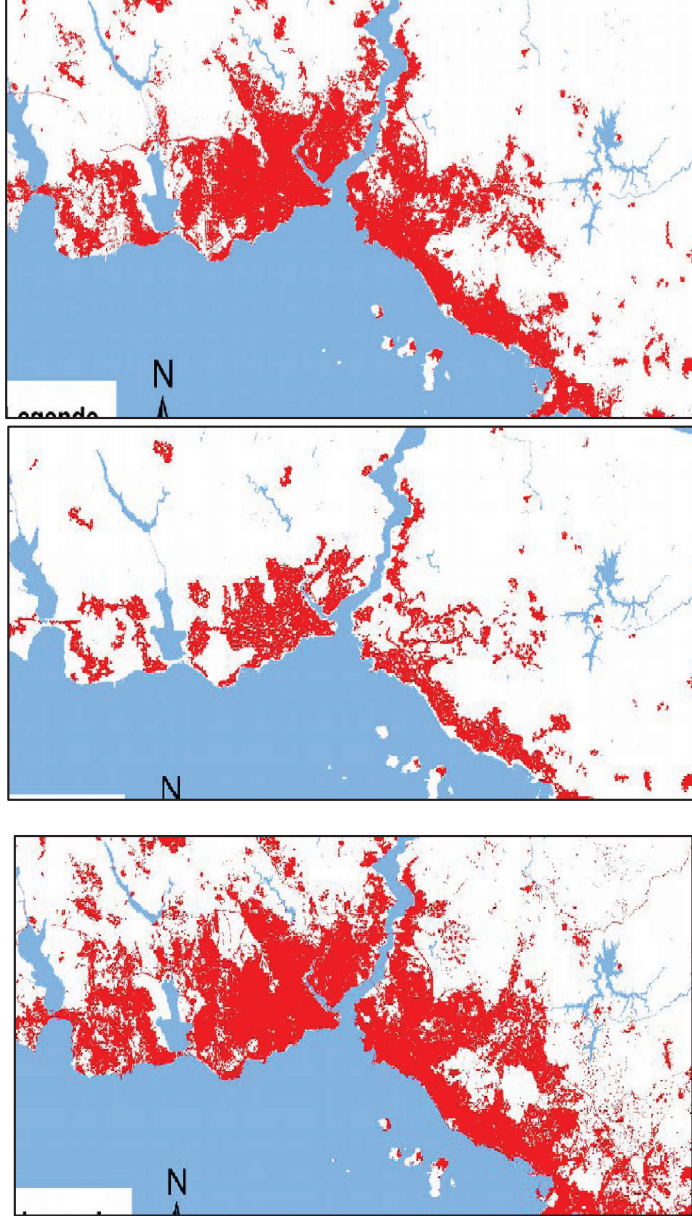
Tablo 3: Günlük Yolculukların Ulaşım Türlerine Göre Dağılımı (Algül, 2014)

İŞLETME	Araç Adedi	%	Yolculuk/gün	%	Özel	Kamu
İETT Metrobüs	334	0,02%	715.000	5,28%	LASTİK TEKERLEK	
İETT Otobüs	2.279	0,12%	1.324.837	9,79%	87,30%	
ÖHO	2.107	0,11%	1.475.274	10,90%	Özel: %72,23	
İstanbul Otobüs A.Ş.	240	0,01%	106.797	0,79%	Kamu: % 15,06	
Otomobil	1.821.694	96,79%	3.182.534	23,52%		
Dolmuş Taksi	572	0,03%	110.000	0,81%	OTOMOBİL VE	
Minibüs	6.361	0,34%	1.850.000	13,67%	TAKSİ HARİÇ	
Taksi	17.395	0,92%	1.100.000	8,13%	81,40%	
Servis Oto	30.159	1,60%	1.950.000	14,41%		
TCDD	58	0,00%	144.801	1,07%	RAYLI SİSTEM	
Hafif Metro	80	0,00%	289.470	2,14%	10,17%	
Metro	124	0,01%	268.659	1,99%	Özel: 0	
Cadde Tramvayı	155	0,01%	587.448	4,34%	Kamu: % 10,17	
İETT Tramvayı (nostaljik)	4	0,00%	5.000	0,04%		
Moda Tramvayı	8	0,00%	3.224	0,02%	OTOMOBİL VE	
İETT Finüküler	2	0,00%	14.000	0,10%	TAKSİ HARİÇ	
Kabataş Finüküler	4	0,00%	54.808	0,41%	14,88%	
Teleferik	8	0,00%	9.039	0,07%		
Şehir Hatları A.Ş.	34	0,00%	146.798	1,08%	DENİZ	
İDO	54	0,00%	94.806	0,70%	2,53%	
Deniz Motorları	393	0,02%	100.250	0,74%	Özel: %1,44	
					Kamu: % 1,08	
					OTOMOBİL VE	
					TAKSİ HARİÇ	
					3,70%	
TOPLAM	1.882.065	100,00%	13.532.745	100,00%		

Tabloya göre, 2014 yılında kara yolu %87,30, raylı sistem %10,17 ve deniz yolu ulaşımı %2,53 oranında tercih edilmektedir. Otomobil ve taksiler %31, servis araçları da dahil edildiğinde %45 oranında pay almıştır. Minibüs ve taksi dolmuş ile birlikte oran %60'a ulaşmaktadır. Başlıca toplu ulaşım türleri raylı sistem, deniz yolu ulaşımı ve otobüslerin %40'ta kalması bir zayıflık olarak görülebilir.

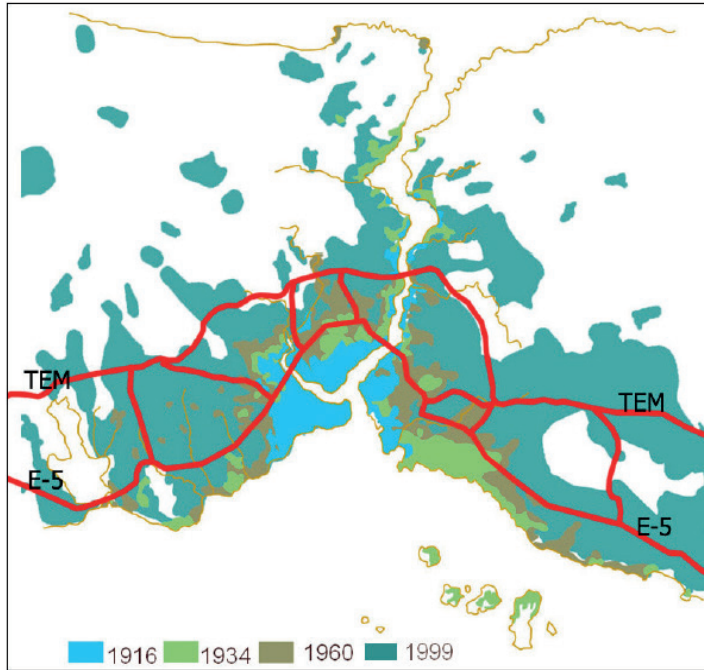
Özel otomobil eksenli olarak kara yolu yatırımları genişlerken toplu ulaşım zayıflamıştır. Yeni durum sorunları beraberinde getirmiştir. Trafik sıkışıklığı, ekonomik kayıplar, çevre sorunları, vakit kaybı, stres yükünün artması gibi problemlerde artış kaydedilmiştir. Toplu ulaşım yerine özel otomobillere öncelik verilmesi ve kara yolu yatırımlarının önce çıkması benimsenen ulaşım stratejileri ile doğru orantılıdır. 1970'lerden itibaren iç bölgelere doğru genişleme hız kazanmış, bu yönelim kara yolu altyapısının geliştirilmesini beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm kişi başına düşen otomobil sayılarına yansımıştır. Türkiye genelinde 2008 yılında 1000 kişiye düşen taşıt sayısı 192, otomobil sayısı 95 iken, 2013 yılında sırasıyla 234 ve 121, 2018 yılında yine sırasıyla 279 ve 151 seviyesine ulaşmıştır (Topçu & Çoruh, 2022). 2023 yılında ise İstanbul'da 1000 kişiye karşılık gelen otomobil sayısı 200, taşıt sayısı 312'dir (Anadolu Ajansı, 2023).

İstanbul'da son 50 yıldaki içe doğru genişleme bu sayılarla paralellik göstermektedir. Okan Üniversitesi bünyesinde yapılan bir araştırmada, İstanbul'daki yerleşimler 1975, 1990 ve 2010 yılları itibarıyla haritalandırılmıştır (Okan Üniversitesi, 2015). Son 50 yıl içinde doğu-batı ekseninde genişlemenin yanı sıra, asıl olarak kuzey-güney ekseninde gelişimin gerçekleştiği görülmektedir (Bkz. Şekil 5).

Şekil 5: İstanbul'daki Yerleşimlerin 1975, 1990 ve 2010 Yıllarındaki Genişlemesi (Okan Üniversitesi, 2015)

İstanbul yerleşimlerinin mekânsal gelişimi farklı bir kaynakta, daha uzun bir zaman dilimini kapsayacak şekilde görülmektedir. Şekil 4'teki haritaya göre, 1916 yılında, Tarihi Yarımada, Galata ve Beyoğlu, Üsküdar ve Kadıköy ile Boğaz'ın bir kısmında yerleşimlerin varlığından söz edilebilir. Bu alanların tamamı kıyıya bitişik veya çok yakındaki noktalardır. Dolayısıyla deniz yolu ulaşımının tercih edilen bir ulaşım türü olması doğal gözükmemektedir. 1934 yılında gelindiğinde, Boğaz kıyılarında, Avrupa ve Anadolu yakalarının Marmara Denizi'ne kıyısı olan alanlarında yerleşimin geliştiği, bu dönemde de denize bağlılığın kuvvetli olduğu anlaşılmaktadır. Haritada, 1960 yılı tarihli yerleşimlere bakıldığında, ilk kez iç bölgelere doğru yerleşimler oluştuğu; ve son olarak, 1999 yılında gelindiğinde kentin deniz ile bağlantısının büyük oranda koptuğu gözlemlenmektedir (Şekil 6).

Şekil 6: Yerleşim Alanının Yıllara Göre Değişimi (Kubat vd., 2005)

Kentin iç bölgelere doğru genişlemesi, özellikle son 50 yılın bir gerçekliği olmakla beraber, bu gelişimin ulaşım faaliyetleri açısından ne ölçüde planlandığı tartışma konusudur. Deniz yolu ulaşımının tarihsel kökeni ve hali hazırdaki vapur, motor, iskele yapıları gibi altyapı elemanlarının güçlü olmasına rağmen kent içe doğru genişlerken kıyı ile iç bölgeler arasında ulaşım bağlantısının ne şekilde kurulduğu tartışmalıdır. 1974'ten günümüze deniz yolu ulaşımının türel dağılımdaki payının %13,4'ten %3 dolaylarına düşmesi, çok sayıda vapur iskelesinin kullanılmamakta olması, birçok deniz taşıtının iskartaya çıkması gibi göstergeler deniz yolu ulaşımının kentsel hareketlilikle entegrasyonunun sorgulanmasına yol açmaktadır.

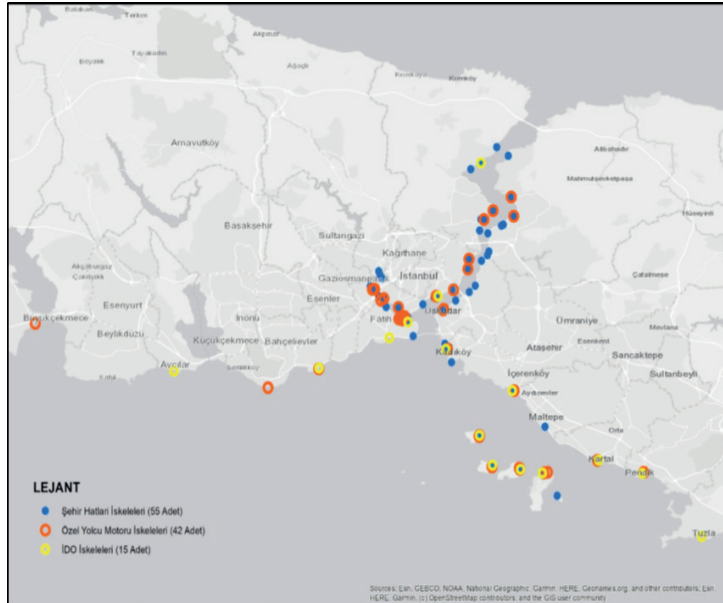
İstanbul'un toplam 39 ilçesinden önemli bir kısmının kıyı şeridinde olması ve tarihsel olarak kentsel gelişimin iskeleler merkeze alınarak gerçekleşiyor olmasına rağmen deniz yolunun bu kadar az tercih

ediliyor oluşu birçok tartışmayı beraberinde getirmektedir. Siyasi partilerin yerel politika hedefleri arasına deniz yolu ulaşımının toplamdaki payını artırmayı koyması, şehircilik ve ulaştırma üzerine düzenlenen etkinliklerde uzman ve akademisyenlerin deniz yolu taşımacılığının geliştirilmesini talep eden vurguları, yurttaşların gündelik hayattaki değerlendirmeleri mevcut durumun eleştirel yansımalarıdır.

4.3. Deniz Yolu Ulaşımının Mevcut Altyapısı

Günümüzde, deniz yolu ulaşımının tarihsel birikimini yansıtan önemli bir altyapıdan söz edilebilir. Geniş kıyı şeridiyle İstanbul, deniz yolu ulaşımı için coğrafi imkânları en gelişmiş olan kentler arasındadır. Çeşitlilik arz eden ve yoğun nüfus barındıran kentsel kıyıların yanı sıra, yerleşime büyük oranda kapalı olan Karadeniz kıyılarından da söz edilebilir.

2021 verilerine göre İstanbul'da 53 kıyı bölgesinde 112 iskele farklı şirketler bünyesinde deniz yolu hizmeti vermektedir (İBB, 2021). Boğaz'ın Avrupa yakasında Ortaköy, Arnavutköy, Bebek gibi semtlerde, Anadolu yakasında ise Kuzguncuk, Çengelköy, Beylerbeyi gibi kentsel kıyı alanlarında iskeleler bulunmaktadır. Marmara Denizi'nin Avrupa yakasında Bakırköy, Avcılar, Büyüçekmece gibi semtlerde, Anadolu yakasında Moda, Bostancı, Kartal gibi kıyı yerleşimlerinde iskeleler bulunmaktadır. Haliç'in her iki yakasında Eyüp, Söğütözü, Fener, Balat gibi iskeleler bulunmakta, bütün Prens Adaları'nda da iskeleler yer almaktadır. 53 kıyı mekânına karşılık 112 iskele bulunmasının sebebi, her bir iskele çevresinin kıyı mekânında farklı işletmelere sahip iskeleler bulunmasıdır. Örneğin; Eminönü'nde 12 farklı iskele, Kadıköy, Karaköy ve Beşiktaş'ta 4 farklı iskele bulunmaktadır. Şekil 7'de iskele çevresi aktarma mekânlarının konumları yaklaşık olarak görülmektedir.

Şekil 7: İstanbul'daki İskelelerin Konumları (İBB, 2021)

İstanbul'da en geniş hizmeti 47 kıyı mekânı ve 55 iskeleyle Şehir Hatları sunmaktadır. Dentur, Turyol, Mavi Marmara, Beyden, Prenstur, Embaktur ve Altınboynuz işletmeleriyle temsil edilen özel işletmeler kapsamında, 29 semt ve 42 iskelede hizmet sunulmaktadır. İDO kapsamında ise 15 semtte, 15 iskele vardır (İBB, 2021).

Şehir Hatları A.Ş.'nin hizmet alanı İstanbul'un bütününe yayılmaktadır. Kurum, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi, Haliç ve Adalar'da seferler düzenlemektedir. Hafta içi 600-2.100 yolcu kapasiteli vapurlar, kiralık motorlar ve arabalı vapurlarla 53 taşıt hizmet vermekte iken, cumartesi günü 37, pazar günü ise 35 taşıt aynı güzergâhlarda yolcu taşımaktadır. Şehir Hatları seferleri turistik geziler kapsamında da yapılmaktadır (İBB, 2021).

İstanbul'daki başlıca deniz yolu ulaşım şirketlerinin hizmet kapasitelerinin karşılaştırılması İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2021 yılındaki Deniz Yolu Ulaşımının Entegrasyona Dayalı Olarak Geliştirilmesi Yönündeki Raporu'nda ve 2017 yılı İBB Ulaşım Raporu'nda yapılmıştır. Bu raporlarda, önde gelen şirketlere bağlı iskele sayıları, güzergâh sayıları ve gemi sayılarının yanı sıra, şirketlerin yıllık yolcu taşıma sayılarına yer verilmiştir. O tarihten bugüne kadar belli değişiklikler olmakla beraber, çizelgelerden de görülebileceği gibi, Şehir Hatları A.Ş., hizmet kapasitesi en yüksek şirket olmaya devam etmektedir (Tablo 4 ve Tablo 5).

Tablo 4: Deniz Yolu Şirketlerinin Taşımacılık Verileri (İBB, 2021 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır)

İşletme Adı	Şehir Hatları A.Ş.	Dentur Avrasya	Turyol	İDO	Mavi Marmara	Prenstur	Beyden	Emtur	Embaktur	Yoltur
İskele Sayısı	110	2	6	35	6	4	2	4	4	2
Güzergâh Sayısı	22	2	2	15	2	4	2	4	4	2
Gemi Sayısı	28	41	60	53	32	6	27	3	14	21

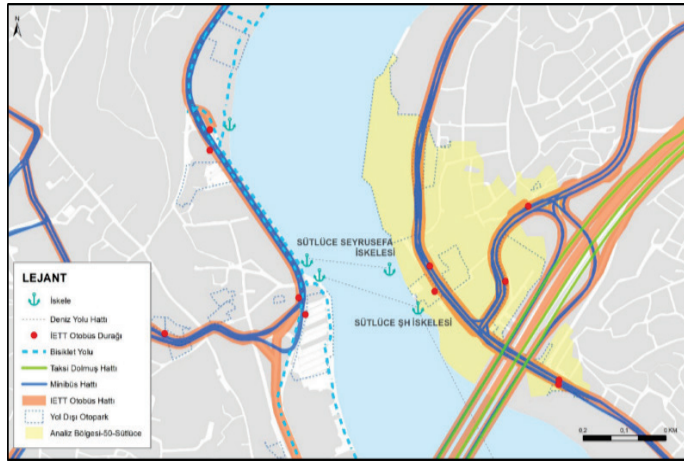
Tablo 5: Deniz Yolu Şirketlerinin 2017 Yılı Günlük Yolculuk Sayıları (İBB Ulaşım Raporu, 2017 verilerinden faydalanılarak hazırlanmıştır).

	Turyol	İDO	Şehir Hatları	Dentur Avrasya	Toplam
Günlük deniz yolculuk sayıları(2017)	42.800	12.900	100.500	54.800	211.000

Vapur iskelesi çevresi kıyı mekânları genellikle aktarma merkezi karakterindedir. Deniz yolu ulaşımının yanı sıra, raylı sistem, otobüs, minibüs, dolmuş hizmetleri de bulunmaktadır. Aynı zamanda bu mekânlar günlük yolcu geçişinin en yüksek düzeyde olduğu aktarma merkezleridir. Kadıköy'ün yanı sıra, Sütlüce ve Kuzguncuk'taki iskele çevresi alanlar sırasıyla Şekil 8, 9 ve 10'da gösterilmektedir (İBB, 2021).

Şekil 8: Kadıköy'de Vapur İskelesi Çevresi Aktarma Merkezi (İBB, 2021)

Şekil 9: Sütluçe'de Vapur İskelesi Çevresi Aktarma Alanı (İBB, 2021)

Şekil 10: Kuzguncuk'ta Vapur İskelesi Çevresi Analiz Alanı (İBB, 2021)

Bu mekânlar ulaşım türü çeşitliliği görece az olan, genellikle vapur ve otobüs arasındaki bağlantıdan ibaret bir aktarma mekânı niteliği taşıyan yerlerdir.

Fiziksel ve mekânsal entegrasyon başta olmak üzere, deniz yolu ulaşımının kent içi hareketliliğe bağlanması için bu iskele çevrelerinde yapılacak müdahaleler önem taşımaktadır. Bu alanlarda, diğer toplu ulaşım türleri ile vapur iskeleleri arasında en fazla 5 dakika yürüme süresine uygun olarak bağlantıların kurulması ve bu alanlarda farklı aktivitelerin teşvik edilmesi kıyı ile iç mekânlar arasındaki, diğer bir tabirle deniz yolu ulaşımı ile karadan ulaşım türleri arasındaki bağlantıyı güçlendirmek adına önemlidir.

Vapur iskelesi çevresi kıyı mekânları aktarma merkezi olarak üç genel biçimde sınıflandırılabilir. En yüksek nüfusun geçişine olanak veren Karaköy, Kadıköy, Eminönü, Üsküdar, Bostancı gibi aktarma merkezleri birinci grubu oluşturmaktadır. İskele çevresi merkezler bu kapsamdadır. İkinci grupta, hizmetin düşük yoğunluklu olarak bulunduğu, Bakırköy, Maltepe gibi iskele çevreleri yer almaktadır. Üçüncü grup ise, altyapının bulunduğu fakat deniz yolu ulaşımı hizmetinin bulunmadığı ya da çok az bulunduğu noktalar. Kuzguncuk, Sedef Adası gibi iskele çevreleri bu kapsamdadır.

5. Organik Ulaşım Yaklaşımı Çerçevesinde Deniz Yolu Toplu Taşımacılığının Geliştirilmesi İçin Öneriler

Organik ulaşım yaklaşımı kapsamında deniz yolu toplu taşımacılığının incelenmediğine daha önce değinilmiştir. Oysa ki, organik ulaşım yaklaşımının başlıca hedefleri arasında yer alan çevre dostu, sağlıklı, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel çevreye saygılı, erişilebilir ve entegre bir ulaşım planlaması ile deniz yolu ulaşımının kendine has özellikleri arasında uyumluluktan söz etmek mümkündür. Çevre açısından; deniz yolu ulaşımında her yolcu kilometresi başına 19 gram CO₂ salınmaktadır ve bu rakam bütün ulaşım türleri içerisinde elektrikli tren olan Eurostar'dan sonraki en düşük düzeydir (Ourworlddata, 2024). Halk sağlığı yönünden; deniz taşıtlarının doğal klima etkisi bilinmektedir. Bu nedenle pandemide deniz yolu ulaşım ücretleri çarpıcı düzeyde düşürülmüştür. Özellikle İstanbul'da vapurlar kentsel silüet tarihsel ve doğal bir parçası olarak değerlendirilmekte, sosyal, kültürel ve fiziksel çevreye duyarlı taşıtlar olarak algılanmaktadır (Güleryüz, 2023). Vapur iskelelerinin kıyılarda yer alması deniz yolu toplu taşımacılığını erişilebilirlik ve entegrasyon açısından avantajlı kılmaktadır. Kentsel kıyı mekânlarındaki aktivite çeşitliliği, kara ve su arasındaki ara yüz karakteri, tarihsel olarak kentlerin gelişim noktaları olmaları bu alanların kentsel hareketlilikteki önemini vurgulamaktadır (İlsever, 2024).

Organik ulaşım hedef ve başlıklarından birisi olan, aynı zamanda önemli bir ulaşım parametresi olarak görülen "zaman", deniz yolu toplu taşımacılığı açısından farklı bir anlam ifade etmektedir. Denizden ulaşım doğrusal olduğu ve trafik sıkışıklığı yaşanmadığı için süre yönünden avantajlı gözükmektedir. Dahası, alternatif ulaşım türlerine göre yolculuğun daha uzun sürdüğü durumlarda seyahat faydası kavramı devreye girmektedir. Cheemakurthy vd. (2018)'nin çalışmalarında "positive utility of travel" olarak ifade edilen bu kavrama göre, seyahat süresince farklı işlerle meşgul olabilme esnekliği ulaşımı zaman kaybı olmaktan çıkarmaktadır. Vapurların esnek ve konforlu yapısı sayesinde seyahat faydasının

yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Bu tespit, organik ulaşımın zaman bağlamındaki beklentileri ile deniz yolu ulaşımı arasındaki uyumluluğu göstermektedir.

İstanbul söz konusu olduğunda, deniz yolu toplu taşımacılığının diğer toplu ulaşım türleri ve aktif hareketliliği kapsayacak biçimde geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, İstanbul'da deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için organik ulaşımın Şekil 2'de resmedilen temel yaklaşımları ve sınıflandırma yönteminden faydalanılarak öneri setinin genel çerçevesi çizilmiştir. Organik ulaşım yaklaşımı ve alternatif stratejilerde ulaşımın düzenlenmesi için bütünleşik ve disiplinler arası bir planlama önerilmektedir. Bu çalışmada yapılan öneriler de mimarlık, şehir planlama, peyzaj mimarlığı, iktisat, kamu yönetimi, sosyoloji ve istatistik disiplinlerinin bir arada çalışmasını gerektirmektedir. Ayrıca, organik ulaşım yaklaşımı ile paralellikleri bulunan TOG ve İSM gibi diğer insan merkezli ulaşım yaklaşımlarının temel ilkeleri ile yürünebilirlik ölçütleri genel çerçeve ve somut öneriler geliştirilirken dikkate alınmıştır.

Organik ulaşım yaklaşımı genel çerçevesi ve başlıkları altında geliştirilen somut öneriler için farklı kaynaklardan faydalanılmıştır. Konuya ilişkin en kapsamlı çalışmalardan birisi olarak görülen "Kent İçi Deniz Yolu Toplu Taşımacılığının Geliştirilmesi İçin İskele Merkezli Entegrasyon Modeli Denemesi: İstanbul-Bostancı İskelesi Örneği" başlıklı doktora tez çalışmasında hibrit bir yöntemle dayanılarak analiz kriterleri geliştirilmiş, bu kriterler doğrultusunda memnuniyet, etki ve önem analizleri yapılmıştır (İlsever, 2024). Yapılan saha incelemesi, gözlemler ve anket sonuçlarına göre somut öneriler geliştirilmiştir. Ekonomi başlığı altında vapur ücretlerinde düşük fiyat uygulaması, entegrasyon durumunda deniz yolu ulaşım ücreti alınmaması gibi öneriler öne çıkmaktadır. Bilgilendirme açısından analog ve dijital bilgilendirme ile vapur iskeleleri çevresindeki yönlendirmeler etkili tedbirler olarak görünmektedir. Vapur iskelesi ile diğer toplu ulaşım türlerinin durakları arasında maksimum 5 dakika yürüme mesafesi öngörülmesi TOG'un da ilkeleri arasındadır ve bu çalışmada kullanıcı beklentisi yüksek bulunmuştur. Deniz taşıtları ile diğer ulaşım türlerinin seferleri arasında sefer saat uyumluluğu bulunması, vapur güzergâhlarının çeşitlendirilmesi ve sefer sayılarının artırılması da beklentiler arasında görülmektedir. Ayrıca, vapur iskeleleri çevresinde aktivite çeşitliliği sağlanması, vapur iskelelerinin birçok işlevi yerine getirecek şekilde işlevsel farklılığa sahip olması, iskele çevrelerinde aktif hareketliliğin geliştirilmesi, dezavantajlı gruplar için iskele çevreleri ve iskelelerde gerekli düzenlemelerin yapılması, iskele çevrelerinde olumsuz hava koşullarına karşı önlemler alınması gibi tedbirler de kullanıcı beklentileri arasında öne çıkmıştır (İlsever, 2024).

Politika geliştirme aşamasında faydalanılan diğer bir kaynak "Seeking Economic And Social Success With Sustainable Urbanferry Services" başlıklı derleme çalışmasıdır (Frost & Brooks, 2021). Bu çalışmada, ulaşımın planlamasına ilişkin öne çıkan kaynaklar incelenerek, kent içi deniz yolu toplu taşımacılığına olan talebin artırılması için öneriler geliştirilmiştir. Bu kapsamda; New York City Ekonomik Kalkınma Şirketi (New York City Economic Development Corporation - NYCEDC), Halifax İşbirliği (Halifax Corporation), Auckland Transport ve Baston Hurbor Now gibi kurumların raporlarının yanı sıra birçok akademik çalışma incelenmiştir. Yapılan incelemelere göre, deniz yolu toplu taşımacılığına olan talebi artırmak için; vapur iskeleleri çevresinde yürüme kolaylığının geliştirilmesi, Washington eyaletindeki Kitsap şehrinde vapur saatleriyle uyumlu kısa mesafe servislerinin hayata geçirilmesi, Yeni Zelanda'nın Auckland kentinde

araçların hızının değil toplam seyahat süresinin incelenmesine dayanarak kıyıya dik ve paralel yeni güzergâhlar belirlenmesi, bütün ulaşım türleri arasında sefer saat uyumluluğunun geliştirilmesi gibi öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç olarak; organik ulaşım yaklaşımının kuramsal çerçevesi doğrultusunda geliştirilen “İşletme ve Yönetim”, “Eğitim”, “Zaman”, “Kurumsal Düzenlemeler”, “Mekânsal Düzenlemeler” ve “Fiziksel Düzenlemeler” başlıkları altında, talep yönetimi için yapılan çalışmalardan faydalanılarak somut politikalar geliştirilmiştir.

“İşletme ve Yönetim” başlığı altında, fiyatlandırmada kamusal faydanın esas alınması, entegrasyon düzenlemeleri, düşük enerji tüketimi sağlanması, ekolojik faydanın artırılması ve etkin hareketliliğin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur (Şekil 11).

- İŞLETME VE YÖNETİM**
- 1 Kent içi deniz yolu ulaşımının kamusal fayda esas alınarak işletilmesi ve yönetilmesi
 - 2 Kişi/kilometre bazlı olarak düşük enerji tüketimi sağlayan deniz yolu ulaşımının yaygınlaştırılması ile çevreci bir ulaşım anlayışının güçlendirilmesi
 - 3 Yenilenebilir enerjiye dayalı yeni taşıtlar ile yakıt tasarrufu sağlanması ve düşük emisyon oranı ile çevre dostu taşımacılık yapılması
 - 4 Yüksek taşıma kapasiteli taşıtlar ile birim zamanda taşınan yolcu sayısının artırılması ile etkin hareketliliğin sağlanması
 - 5 Entegrasyon durumunda, deniz yolu ulaşımın ücretsiz olması
 - 6 Deniz yolu ulaşımının her kesim için erişilebilir şekilde fiyatlandırılması

Şekil 11: İşletme ve Yönetim Başlığı Altında Yapılan Öneriler

Deniz yolu ulaşımının geliştirilmesi için “eğitim” çatısı altında, bilgilendirme ve tanıtım çalışmalarından, bütünleşik telefon uygulamalarına geçilmesi, sokak yönlendirmelerinin geliştirilmesi ve Coğrafi Bilgi Sistemi’nin daha etkin kullanımına kadar çeşitli öneriler bulunmaktadır (Şekil 12).

- EĞİTİM**
- 1 Sektör çalışanlarına hizmet içi eğitimler verilmesi
 - 2 Diğer ulaşım türlerine göre deniz yolu ulaşımını kullanmanın kente ve kentliye faydaları ile ilgili atölye çalışmaları düzenlenerek yolculara bilgi verilmesi
 - 3 Vapur iskelesi çevrelerinde yönlendirme levhaları kullanılması
 - 4 Reklam ve panolar ile açılması planlanan hatların bilgilendirmesinin yapılması
 - 5 Belirli televizyon ve radyo kanalları ile sosyal medyada yayınlanacak kamu spotları hazırlanması
 - 6 Bütünleşik bir telefon uygulaması sistemi kurularak deniz yolu toplu taşımacılığı verilerinin bu yazılıma eklenmesi
 - 7 GIS sisteminin entegre hattın kalkış ve varış saatlerini de kapsayacak şekilde geliştirilmesi
 - 8 Hat bilgilerini içeren tarife kitapçıklarının her kesim için anlaşılabilir biçimde tasarlanarak yaygın olarak dağıtımının gerçekleştirilmesi

Şekil 12: Eğitim Başlığı Altında Yapılan Öneriler

“Organik ulaşımın zamansal yönetim ölçütü” kapsamında, farklı ulaşım türleri arasındaki geçişin zamansal uyumluluğuna yönelik önerilerin yanı sıra, güzergâh, sefer sayısı ve sefer saat uyumluluğu gibi düzenlemeler önerilmektedir (Şekil 13).

- ZAMAN
- 1 Vapur iskelelerinden en fazla 5 dakika yürüme süresinde diğer toplu ulaşım türlerinin istasyon ve duraklarının bulunması
 - 2 Deniz yolu ulaşımı ile diğer ulaşım türleri arasında sefer saat uyumluluğunun sağlanması
 - 3 Seyahat esnasında yolcuların vakit kaybı yaşamayacak şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilecek ortamların oluşturulması
 - 4 Güzergah ve sefer sayıları artırılarak atıl durumdaki iskelelerin kullanıma açılması

Şekil 13: Zaman Başlığı Altında Yapılan Öneriler

İstanbul’daki deniz yolu ulaşımı hizmeti sunan farklı işletmeler arasında rekabetten önce uyumluluğun öne çıkarılmasına yönelik tedbirler “kurumsal düzenlemeleri” ifade etmektedir (Şekil 14).

- KURUMSAL
DÜZENLEMELER
- 1 Farklı deniz yolu şirketleri arasındaki uyumluluğun artırılması
 - 2 Farklı deniz yolu şirketlerinin hizmetleri kapsamındaki güzergah, sefer sayısı ve sefer sıklığının birbirlerini destekleyecek şekilde merkezi bir yönetim ile planlanması

Şekil 14. Kurumsal Düzenlemeler Başlığı Altında Yapılan Öneriler

“Mekânsal düzenleme” önerileri arasında; aktif hareketlilik sistemlerinin deniz yolu ulaşımı ile entegrasyonunun geliştirilmesi, vapurlar ve vapur iskelesi çevresinde güvenlik, konfor ve erişilebilirliğin artırılması, vapur iskelesi çevresinde yaya hareketliliğinin kolaylaştırılması, arazi kullanım kararlarının aktivite çeşitliliğini artıracak şekilde gözden geçirilmesi, kentsel odaklar oluşturularak bu mekânlarda kullanım sıklığının geliştirilmesi gibi tespitler bulunmaktadır (Şekil 15).

MEKANSAL
DÜZENLEMELER

- 1 Vapur iskelelerinin çok amaçlı kentsel odaklar olarak tasarlanması
- 2 Vapur iskelesi çevresinde bisiklet yolları yapılması ve vapurların iç mekanında bisiklet park alanlarının düzenlenmesi
- 3 Vapur iskelesi yakın çevresindeki açık ve yeşil alanların miktarının artırılması
- 4 Vapur iskelesi çevresinde yaya hareketliliğinin güvenlik, konfor, erişilebilirlik açılarından geliştirilmesi
- 5 Vapur iskelesi çevresinde aktivite çeşitliliğini artıracak arazi kullanım kararlarının hayata geçirilmesi
- 6 Avrupa ve Anadolu Yakası kıyılarında kıyıya paralel hatlar yapılması
- 7 Vapur iskelelerinde olumsuz hava koşullarına karşı tedbirler alınması
- 8 Vapur iskelesi ile vapurlar arası geçişlerde konfor ve güvenliğin geliştirilmesi
- 9 Vapur iskelesi çevresinde akıllı otopark sistemlerinin kurulması

Şekil 15: Mekânsal Düzenlemeler Başlığı Altında Yapılan Öneriler

Son olarak; kentin kıyı mekânları ile iç bölgeler arasındaki bağlantıyı kolaylaştırmak için deniz yolu ulaşımı ile diğer toplu taşıma türleri arasında entegrasyona dayalı olarak sürekliliğin sağlanması, deniz taşıtlarının içinde aktivite çeşitliliğini artırmaya yönelik fiziksel mekân önerileri geliştirilmesi, kıyıya paralel hatlar ile deniz yolu ulaşımına olan talebin yükseltilmesi gibi tespitler, “fiziksel düzenlemeler” başlığı altındaki önerilerdir (Şekil 16).

FİZİKSEL
DÜZENLEMELER

- 1 Deniz yolu ulaşımı ile lastik tekerlekli toplu ulaşım, metro, marmaray ve tramvay hatlarının hat sayıları ve sefer saatleri uyumlandırılarak iskelelere ulaşımı kolaylaştırılması
- 2 İki kıta arasında personel taşımacılığı yapan firmaların, deniz araçlarını kullanmalarını arttırmak amacıyla iş alanlarından iskelelere düşük ücretli hatlarla köprü geçişlerinden servislerin azaltılması
- 3 İstanbul Boğazi’ndeki iskeleler için özellikle zirve saatlerde sefer arttırılması ile boğaz geçişlerinde ve kıyıya paralel yollarda özel araç ve servislerin payının azaltılması
- 4 Uzak mesafeler için çeşitli kapasitelerde deniz otobüslerinin yeniden hayata geçirilmesi
- 5 Vapurlarda seyahat esnasında, yolcuların sosyo-kültürel ve psikolojik ihtiyaçlarına uygun bir aktivite çeşitliliği geliştirilmesi (konser, resim sergisi, oyun alanı, okuma odaları, farklı müzik türlerinin çaldığı odalar, mini sınıflar vs.)
- 6 Daha hızlı ve yavaşma süresi düşük olan yeni filoların takviyesi
- 7 Hareket kısıtlılığı olan bireyler (hastalar, yaşlılar ve çocuklar) için iskelelerde ulaşım araçlarına erişim kolaylığı sağlanması

Şekil 16: Fiziksel Düzenlemeler Başlığı Altında Yapılan Öneriler

Yapılan bütün öneriler Tablo 6’da bir arada gösterilmektedir.

Tablo 6: Kent İçi Deniz Yolu Toplu Taşımacılığını Geliştirmek İçin Organik Ulaşım Yaklaşımı Çerçevesinde Geliştirilen Öneriler.

İŞLETME VE YÖNETİM	Kent içi deniz yolu ulaşımının kamusal fayda esas alınarak işletilmesi ve yönetilmesi
	Kişi/kilometre bazlı olarak düşük enerji tüketimi sağlayan deniz yolu ulaşımının yaygınlaştırılması ile çevreci bir ulaşım anlayışının güçlendirilmesi
	Yenilenebilir enerjiye dayalı yeni taşıtlar ile yakıt tasarrufu sağlanması ve düşük emisyon oranı ile çevre dostu taşımacılık yapılması
	Yüksek taşıma kapasiteli taşıtlar ile birim zamanda taşınan yolcu sayısının artırılması
	Entegrasyon durumunda deniz yolu ulaşımının ücretsiz olması
	Deniz yolu ulaşımının her kesim için erişilebilir şekilde fiyatlandırılması
EĞİTİM	Sektör çalışanlarına hizmet içi eğitimler verilmesi
	Diğer ulaşım türlerine göre deniz yolu ulaşımını kullanmanın kente ve kentliye faydaları ile ilgili atölye çalışmaları düzenlenerek yolculara bilgi verilmesi
	Vapur iskelesi çevrelerinde yönlendirme levhaları kullanılması
	Reklam ve panolar ile açılması planlanan hatların bilgilendirmesinin yapılması
	Belirli televizyon ve radyo kanalları ile sosyal medyada yayınlanacak kamu spotları hazırlanması
	Bütünleşik bir telefon uygulaması sistemi kurularak deniz yolu toplu taşımacılığı verilerinin bu yazılara eklenmesi
	GIS sisteminin entegre hattın kalkış ve varış saatlerini de kapsayacak şekilde geliştirilmesi
	Hat bilgilerini içeren tarife kitapçıklarının her kesim için anlaşılabilir biçimde tasarlanarak yaygın olarak dağıtımının gerçekleştirilmesi
ZAMAN	Vapur iskelelerinden en fazla 5 dakika yürüme süresinde diğer toplu ulaşım türlerinin istasyon ve duraklarının bulunması
	Deniz yolu ulaşımı ile diğer ulaşım türleri arasında sefer saat uyumluluğunun sağlanması
	Seyahat sırasında yolcuların vakit kaybı yaşamayacak şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilecek ortamların oluşturulması
	Güzergâh ve sefer sayıları artırılarak atıl durumdaki iskelelerin kullanıma açılması

KURUMSAL DÜZENLEMELER	Farklı deniz yolu şirketleri arasındaki uyumluluğun artırılması
	Farklı deniz yolu şirketlerinin hizmetleri kapsamındaki güzergâh, sefer sayısı ve sefer sıklığının birbirini destekleyecek şekilde merkezi bir yönetim ile planlanması
MEKÂNSAL DÜZENLEMELER	Vapur iskelelerinin çok amaçlı kentsel odaklar olarak tasarlanması
	Vapur iskelesi çevresinde bisiklet yolları yapılması ve vapurların iç mekânında bisiklet park alanlarının düzenlenmesi
	Vapur iskelesi yakın çevresindeki açık ve yeşil alanların miktarının artırılması
	Vapur iskelesi çevresinde yaya hareketliliğinin güvenlik, konfor, erişilebilirlik açılarından geliştirilmesi
	Vapur iskelesi çevresinde aktivite çeşitliliğini artıracak arazi kullanım kararlarının hayata geçirilmesi
	Avrupa ve Anadolu yakası kıyılarında kıyıya paralel hatlar yapılması
	Vapur iskelelerinde olumsuz hava koşullarına karşı tedbirler alınması
	Vapur iskelesi ile vapurlar arasında geçişlerde konfor ve güvenliğin geliştirilmesi
	Vapur iskelesi çevresinde akıllı otopark sistemlerinin kurulması
FİZİKSEL DÜZENLEMELER	Deniz yolu ulaşımı ile lastik tekerlekli toplu ulaşım metro, Marmaray ve tramvay hatlarının hat sayıları ve sefer saatleri uyumlandırılarak iskelelere ulaşımın kolaylaştırılması
	İki kıta arasında personel taşımacılığı yapan firmaların deniz araçlarını kullanmalarını artırmak amacıyla iş alanlarından iskelelere düşük ücretli hatlarla köprü geçişlerinden servislerin azaltılması
	İstanbul Boğazı'ndaki iskeleler için özellikle zirve saatlerde sefer sayılarının artırılması ile boğaz geçişlerinde ve kıyıya paralel yollarda özel araç ve servislerin payının azaltılması
	Uzak mesafeler için çeşitli kapasitelerde deniz otobüslerinin yeniden hayata geçirilmesi
	Vapurlarda seyahat esnasında, yolcuların sosyo-kültürel ve psikolojik ihtiyaçlarına uygun bir aktivite çeşitliliği geliştirilmesi (konser, resim sergisi, oyun alanı, okuma odaları, farklı müzik türlerinin çaldığı odalar, mini sınıflar vs.)
	Daha hızlı ve yavaşma süresi düşük yeni filoların takviyesi
	Hareket kısıtlılığı olan bireyler (hastalar, yaşlılar ve çocuklar) için iskelelerde ulaşım araçlarına erişim kolaylığı sağlanması

6. Sonuç ve Değerlendirme

İstanbul'daki ulaşım sorunu aşırı göç, plansız gelişme, geri döndürülmesi zor gözükken birçok sorun nedeniyle yalnızca kent içi düzenlemelerle çözülemeyecek kadar büyüktür. Ancak bu problemleri azaltacak potansiyelleri keşfetmek ve onları hayata geçirmek de önemli bir husustur. Şehir, kendine özgü coğrafyası, tarihsel birikimi, kenti yaşayanlar ve kanaat önderlerinin artık belli bir bilinç seviyesine ulaşmış olması ile bugüne kadar değerlendirilmemiş imkânlardan faydalanılmasına olanak sağlamaktadır.

Bu potansiyellerin önde gelenlerinden birisi deniz yolu ulaşımıdır. Kamu yararını gözetmekten uzak, kara yolu merkezli ulaşım anlayışının artık geniş kitlelerce bir çözüm olarak görülmemesi nedeniyle, deniz yolunun geliştirilmesine yönelik rasyonel ve organik bir anlayışın uygulama alanı bulması mümkün gözükmektedir.

Bu doğrultuda, deniz yolu toplu taşımacılığını geliştirmeye yönelik olarak, literatürdeki organik ulaşım yaklaşımından faydalanılabilir. Bu yaklaşımın bütünlüklük ve kapsamlı bakış açısı, deniz yolu ulaşımının geliştirilmesi için gerekli görülen disiplinler arası çalışma ve paydaş katılımını sağlamak adına önem taşımaktadır. Entegrasyon ve hat ağı düzenlemesi, mekânsal düzenlemeler, ekonomik düzenlemeler, erişilebilirlik ve konforun geliştirilmesi için yapılacak çalışmalar, eğitim ve bilgilendirme politikaları ve ekolojik faydanın göz önüne alındığı öneriler bu çalışma kapsamında geliştirilmiştir. Benzer önerilerin farklı çalışmalarda geliştirilmesi mümkündür. Bu önerilerin bir bütün halinde ve metropoliten kentsel planlamayla birlikte hayata geçirilmesi halinde İstanbul'daki günlük yaşantının kolaylaşması ve şehrin özgün avantajlarından faydalanılması söz konusu olacaktır.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Etik İlkeler Uyumluk Beyanı

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

"Bu çalışmanın yazarı bu çalışma için Etik Kurul onayı gerekmediğini beyan etmiştir.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the "COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" the following statements are included: The author of this study declared that the Ethics Committee approval is not required for this study.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan ederler.

Declaration of Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflicts of interest.

Finansal Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Declaration of Financial Support

No support was received from any institution for this study.

Katkı Oranı Beyanı

1. Yazar (sorumlu yazar) çalışmaya %90, 2.Yazar çalışmaya %10 oranında katkı vermiştir.

Declaration of Contribution

Author 1 (responsible author) contributed 90% to the study, and Author 2 contributed 10% to the study.

KAYNAKÇA

Alkan, İ. N., & Yeşil, M. (2022). Yürünebilirlik kavramı ve çevresel faktörler odağında yaya kullanımı: Ordu - Akyazı Mahallesi örneği. *Akademik Ziraat Dergisi*, 11(2), 383-396.

Algül, E. (2014). İstanbul'da kent içi ulaşımı ve trafik / Karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Ulaşımında raylı sistem ve deniz yolunun önemi*. Makine Mühendisleri Odası.

Berdoulay, V. (2009). Possibilism. In R. Kitchin & N. Thrift (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography* (8. Cilt, ss. 312-320). Elsevier.

Caltrope, P. (1993). *The next American metropolis: Ecology, community, and the American dream*. Architectural Press, Princeton.

Cheemakurthy, H., Garme, K., & Tanko, M. (2018). *Urban waterborne public transport systems: An overview of existing operations in world cities*. KTH Royal Institute of Technology.

Çalkaya, M. (2023, 27 Ocak). *Kişi başına düşen araç sayısında 3 il zirvede yer alıyor*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kisi-basina-dusen-arac-sayisinda-3-il-zirvede-yer-aliyor/2798913#>. Erişim Tarihi: 29.10.2023.

Çörek Öztaş, Ç. (2014). Kent içi ulaşım uygulamalarında toplu taşıma odaklı gelişim (TOD) yaklaşımı. *Esenler Şehir Düşünce Merkezi Geleceğin Şehri Sempozyumu*, Esenler Belediyesi, İstanbul.

- Doğan, Ö. S. (2013). İstanbul'un ulaşımında deniz yollarının yeri ve önemi. M. Bayartan (Ed.), *Prof. Dr. Süha Göney'e Armağan Kitabı* (ss: 40-70). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Eagle County Eco Transit & Fehr and Peers. (2019). *Eagle County first/last mile strategy study*.
- Ernste H., & Philo C. (2009). Determinism/Environmental Determinism, In R. Kitchin & N. Thrift (Ed.), *International Encyclopedia of Human Geography* (3. Cilt, ss. 102-110). Elsevier.
- Frost, J. D., & Brooks, M. R. (2021). Seeking economic and social success with sustainable urban ferry services. In M. Corinne, J. Nelson, & S. Ison (Ed.) *The Routledge handbook of public transport* (ss. 210-223). Routledge.
- Funk, C. (2012). *Walkability of transit-oriented development: Evaluating the pedestrian environment of Metro Vancouver's Regional City Centres* [Unpublished Master's Thesis] Queen's University, Kanada.
- Galychyn, O., Ahmeti, S., & Üstündağ, K. (2019). Organic transportation networks: Human-oriented renewal of modern megapolises, *The Academic Research Community Publication*, 3(2), 294-310.
- Galychyn, O., & Üstündağ, K. (2017). Organic urbanism: Human-oriented design for metropolises. *Procedia Environmental Sciences*, 37, 396-407.
- Gülyüz, A. (2023). *İstanbul'un gezi vapurları ve gazi gemileri*. Şehir Hatları Yayınları, İstanbul.
- Gündoğdu, H. M., & Dinçer E. (2020). Tekirdağ kent merkezinin "yürünebilirlik" açısından değerlendirilmesinde bir yöntem araştırması. *Planlama*, 30(3), 478-507.
- İlsever, C. (2024). *Kent içi deniz yolu toplu taşımacılığının geliştirilmesi için iskele merkezli entegrasyon modeli denemesi: İstanbul – Bostancı iskelesi örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İBB Açık Veri Portalı, (2024). <https://data.ibb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02.05.2024
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2017). *İstanbul yıllık ulaşım raporu 2016*.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2021). *Deniz ulaşımının geliştirilmesi ve entegrasyonu stratejilerinin belirlenmesi, mevcut bilgilerin toplanması raporu*.
- Jamtrakul, P., Raungratanaamporn, I., Klaylee J., & Chayphong S. (2021). The walkability of transit oriented development (TOD): A case study of Bangkok metropolitan, Thailand. *Lowland Technology International*, 22(4), 181-192.

- Kılıç, A., Akın, O., & Koç, E. (2014). İstanbul kenti kıyı alanları yönetim planının hazırlanması sürecinde yönetim ve yaklaşım. 8. *Kıyı Mühendisliği Sempozyumu*, İstanbul.
- Koraltürk, M. (2010). *Buharlı vapurlardan deniz otobüslerine İstanbul'da deniz ulaşımı*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Kubat A. S., Ertekin Ö., Eyüboğlu E., Özer Ö., & Kaya H. S. (2005). Current issues of urban regeneration in Istanbul and Galata. *International Workshop on Sustainable Urban Regeneration*, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Lee, W. D. (2013). Identifying the factors affecting pedestrian flow volume and walkability using the 'Seoul pedestrian survey' data. *CUPUM 2013 Conference Papers*, 1-17.
- Los Angeles County Metropolitan Transportation Authority (Metro), & Southern California Association of Governments (SCAG) (2014). *First last mile strategic plan & planning guidelines*. https://scag.ca.gov/sites/main/files/file-attachments/first_last_mile_strategic_plan.pdf
- McGinnis, M. D., & Ostrom, E. (2014). Social-ecological system framework: Initial changes and continuing challenges. *Ecology and Society*, 19(2), 1-12. <http://dx.doi.org/10.5751/ES-06387-190230>
- Okan Üniversitesi. (2015). *İstanbul'da deniz ulaşımının geleceğinin değerlendirilmesi*.
- Orhonlu, C. (1966). Osmanlı Türkleri devrinde İstanbul'da kayıkçılık ve kayık işletmeciliği, *Tarih Dergisi*, 16(21), 109-134.
- Reyer, M., Fina, S., Siedentop, S., & Schlicht, W. (2014). Walkability is only part of the story: walking for transportation in Stuttgart Germany. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 11(6), 5849-5865.
- Ritchie, H. (2023, 30 Ağustos). Which form of transport has the smallest carbon footprint? Travel carbon footprint. [ourworldindata.org. https://ourworldindata.org/travel-carbon-footprint](https://ourworldindata.org/travel-carbon-footprint), Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- Southworth, M. (2005). Designing the walkable city. *Journal of Urban Planning and Development*, 131(4), 246-257.
- Still, T. (2002). Transit-oriented development: reshaping America's metropolitan landscape. *On Common Ground*, 44-47.
- Avrupa Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları Platformu. (2019). *Sürdürülebilir kentsel hareketlilik planı hazırlama ve uygulama rehberi*.

- Taleaia, M., & Taheri A. E. (2017). Spatial multi-criteria and multi-scale evaluation of walkability potential at street kesit level: A case study of Tehran. *Sustainable Cities and Society*, 31, 37-50.
- Talen, E. (2002) pedestrian access as a measure of urban quality. *Planning, Practice and Research*, 17 (3) 257-278.
- Topçu, R., & Çoruh, E. (2022). 2008-2018 yılları arasında Türkiye’de kara yolu ulaşımına genel bir bakış. *International Modern Scientific Research Congress II*, İstanbul.
- Transit Oriented Development Institute, (2024). <http://www.tod.org/>. Erişim Tarihi: 01.05.2024.
- Turak, E., & Kutlu, K. (1974). Kentleşme nazım planları ve ulaşım/İstanbul kütle ulaşımı sorunu. *İstanbul Ulaşım Kongresi*, İstanbul.
- Tutel, E. (1994). *Şirket-i Hayriye*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Üstündağ, K. (2012). Organik ulaşım. In M. Ersoy (Ed.), *Kentsel planlama ansiklopedik sözlük* (ss. 351-352). Ninova Yayınları.

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

YEME TUTUMLARI İLE ÖZ ŞEFKAT ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ecem KIRAN

¹Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji, İstanbul, ecem.msgsu@gmail.com
ORCID ID: 0009-0009-1418-5919

Yaren ERDOĞDU

²Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji, İstanbul, yarenerdogdu@gmail.com
ORCID ID: 0009-0001-6613-4381

Naci Can SÜMENGEN

³Altınbaş Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji, İstanbul, ncansumengen@gmail.com
ORCID ID: 0009-0005-9150-4806

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 25.04.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 10.06.2024

Kıran, E., Erdoğan, Y. & Sümengen, N. C. (2024). Yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 95-114.

Öz

Toplumda yeme tutumlarındaki bozulma ve yeme bozukluklarının yaygınlığı gün geçtikçe artmaktadır. Diğer pek çok psikopatoloji ile de komorbid olmasının yanı sıra yeme bozuklukları mortalite oranı en yüksek psikopatoloji grubudur ve bu açıdan incelenmesi en önemli psikopatolojiler arasındadır. Bu araştırmanın amacı, yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin kronik ve psikolojik rahatsızlıklar açısından değerlendirilerek klinik olmayan örnekleme yaygınlığının araştırılmasıdır. Araştırmada kolayda örnekleme ile 18-65 yaş arası toplam 145 katılımcıdan toplanan veriler analiz edilmiştir. Veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu, Öz Şefkat Ölçeği Kısa Formu (ÖŞÖ-KF) ve Yeme Tutum Testi (YTT-40) kullanılmıştır. Katılımcılardan toplanan verilerin analizinde Pearson Korelasyon Analizi ve Bağımsız Örneklemler t testi kullanılmıştır. Bu yapılan analizler doğrultusunda bozulmuş yeme tutumları ile öz şefkat düzeyleri arasında anlamlı derecede negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna ek olarak, yapılan diğer analizlerde psikolojik bir rahatsızlık tanısı almış olan katılımcıların öz şefkat düzeylerinin anlamlı derecede düşük olduğu, kronik bir rahatsızlığı olan katılımcıların ise olmayan katılımcılara kıyasla anlamlı derecede bozulmuş yeme tutumlarına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeme Tutumları, Yeme Bozuklukları, Öz Şefkat

Examining the Relationship Between Eating Attitudes and Self-Compassion

Abstract

Progressively there is an increase in the prevalence of disordered eating attitudes and eating disorders in the society. In addition to being comorbid with many other psychopathologies, eating disorders are the psychopathology group with the highest mortality rate and are among the most important psychopathologies to be examined in this respect. The main aim of this research is to examine the relationship between eating attitudes and self-compassion and to investigate the prevalence of this relationship in a non-clinical sample by evaluating it in terms of chronic and psychological disorders. In the study, convenience sampling was used for the data collection and data was collected from a total of 145 participants between the ages of 18-65. For the data collection Demographic Information Form, Short Form of Self-Compassion Scale (SCS-SF) and Eating Attitudes Test (EAT-40) were used. Pearson Correlation Analysis and Independent Samples t test were used to analyze the data that was collected from the participants. As a result of the conducted analyses, it was found that there was a statistically significant negative relationship between disordered eating attitudes and self-compassion levels. Additionally, other conducted analyses showed that the self-compassion levels of participants diagnosed with a psychological disorder were significantly lower, while participants with a chronic disease had eating attitudes that were significantly disordered compared to participants without a psychological disorder. The findings of this study were discussed within the framework of the relevant literature.

Keywords: Eating Attitudes, Eating Disorders, Self-Compassion

1. Giriş

Yeme bozukluklarının hem ülkemizde hem de dünya genelinde gün geçtikçe yaygınlığı artmaktadır (Kumcağız vd., 2017; Yalınzoğlu-Çaka vd., 2018). Vardar ve Erzen'in (2011) göre, yeme bozukluklarının temelinde önemli derecede bozulmuş yeme tutumları yatmaktadır. Bireylerin genetik yapısı ve yatkınlığı, beden algısı, içinde bulunduğu sosyal ortam gibi pek çok biyolojik ve psikososyokültürel faktör yeme tutumlarına da etki etmektedir (Aslan vd., 2003). Bireyin yemekle arasında kurmuş olduğu ilişkide düşünce, duygu, davranışlar, inançlar ve bunların tümü yeme tutumlarının gelişmesinde önemli noktalar (Alvarenga vd., 2014). Yemeye yönelik davranışlar ve tutumlar bireyin içinde bulunduğu toplumun yargıları ve kültürel özelliklerinden, genetik ve kişisel farklılıklardan, sosyal ortamlar ve medyadan etkilenerek değişmektedir (Özvurmaz vd., 2018). Yeme tutumlarının doğumdan itibaren biçimlenmeye başlayarak (Nicklaus, 2017), sonraki yıllarda sağlığı etkilediği öne sürülmüştür (Şanlıer vd., 2017). Bozulmuş yeme tutumları kendini uzun zaman aç kalma, laksatif ve benzer maddelerin kötü amaçlarla kullanımı, öğünlerin atlanması, yoğun fiziksel egzersizlerin telafi amacıyla uygulanması, diyetlerin kısıtlayıcı ve katı olanlarını içeren davranışlar ile kendini göstermektedir (Eichstandt vd., 2020). Yeme tutumlarındaki bozulmalar, yeme bozukluklarına zemin hazırlayan önemli risk faktörleri arasındadır (Batıgün & Utku, 2006; Fairburn, 2008). Bozulmuş yeme tutumlarının en sık gözlemlendiği yaşlar orta-geç ergenlik (15-21 yaş) olmakla birlikte (Podar & Allik, 2009) bozulan yeme tutumlarının ergenlik dönemi sonrasında da devamının, sonraki yıllardaki yeme bozukluğunu yordadığı gösterilmiştir (Goldschmidt vd., 2008). Hay ve arkadaşlarının (2023)

yürüttüğü, dünya genelinde 135 çalışmanın dâhil edildiği bir meta analiz çalışmasında, yeme bozuklukları yaygınlık oranlarının erkeklerde %0,74 ile %2,2, kadınlarda ise %2,58 ile %8,4 arasında olduğu belirtilmiştir. Vardar ve Erzengin (2011) tarafından Türk örnekleminde 2907 katılımcıyla yapılan bir çalışmada, yeme bozukluğu yaygınlık oranı kadınlarda %4,3, toplumda genel yaygınlığı ise %2,2 olarak bulunmuştur.

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, öz şefkat ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkinin vurgulandığı görülmektedir (Akdeniz, 2020; Karaoğlu vd., 2019). Kökenleri 2000 yıl önceye, Budizm'e dayanan öz şefkat kavramı, bireyin zorlu durumlarla mücadelesinde acısına koşulsuz bir kabul, ilgi ve nezaketle yaklaşması şeklinde tanımlanmıştır (Neff, 2003a). Bu kavram, bireyin çektiği acıya açık olması, ondan kaçınmaya ya da kopmaya çalışmadan üzüntü ve acı hissini azaltmak istemesi, kendisine yöneltilmiş şefkatle iyileşmesi ve başarısızlık ve yetersizlik olarak deneyimlediği duygularını eleştirmeden anlamasıyla ilgilidir (Deniz vd., 2008; Sarıcaoğlu, 2011). Öz şefkat bireyin deneyimlediği başarısız ve acı verici durumlarda kendisine anlayışlı ve daha özenli davranmasının yanı sıra, yaşadığı kötü ve olumsuz olayları yaşamın doğal bir parçası olarak görmesini, negatif durum ve duygulara odaklanmaktansa daha gerçekçi bir algı oluşturmasını da içermektedir (Neff, 2003a). Neff'e (2003a) göre, öz şefkat kavramı öz nezaket, farkındalık ve ortak insanlık deneyimi şeklinde temel olarak üç bileşenden oluşmaktadır. İlk olarak öz nezaket kavramı, bireyin beklentilerinin karşılanmaması gibi durumlarda kendini kınaması ve sert bir biçimde eleştirmesinden, sabırlı ve nazik bir biçimde kendisine cesaret vermesini ifade etmektedir. İkinci bileşen olan farkındalık kavramı (Wei vd., 2011), deneyimlenen üzücü durumları abartmak yerine anın farkına varmayı, kişinin deneyimledikleriyle aşırı biçimde özdeşleşmeden kaçınarak, olumsuz ve olumlu duygularını dengede tutmasını anlatmaktadır. Son olarak ortak insanlık deneyimi kavramı, kişinin deneyimlediği sıkıntıdan ya da acı hissettiği olumsuz duygularından uzaklaşmasından ziyade, bu duyguları kendi lehine olumlu biçimde düzenlemesine gönderme yapmaktadır (Özyeşil vd., 2011).

Yeme tutumları ve öz şefkat ilişkisinin incelendiği araştırmalarda beden kusurlarına öz şefkatli bir açıdan yaklaşan bireylerin sağlıklı yeme davranışlarının da daha az olduğu belirtilmiştir (Breines vd., 2014). Bunun tam tersi olarak bozulmuş yeme tutumlarına sahip olan bireylerde ise bedenlerine yönelik şefkatsiz bir yaklaşım gözlemlenmektedir. Dolayısıyla yüksek öz şefkat bozulmuş yeme tutumlarıyla negatif bir ilişki gösterirken, öz şefkatin düşük olması ise önemli bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır (Tylka vd., 2015).

Bireylerin bozulmuş örüntüler içeren yeme tutumlarına sahip olmamaları adına öz şefkat oldukça önemli bir role sahiptir (Bayar, 2019). Öz şefkat düzeyinin yüksekliği duygusal ve zihinsel süreçleri etkileyerek bozulmuş yeme tutumlarının gelişmesine karşı koruyucu bir rol oynamaktadır (Neff, 2003a; Rahimi-Ardabili vd., 2018). Bununla birlikte yeme bozukluğu bakımından düşük öz şefkat tedaviyi zorlaştıran bir risk faktörüken yüksek öz şefkat belirgin bir koruyucu ve tedavi edici faktör olarak görülmektedir (Breines vd., 2014; Trompatter vd., 2017). Ahi ve arkadaşlarının (2019) çalışması öz şefkati yükseltmeyi amaçlayan müdahalelerin yeme bozukluklarının tedavisinde önemli bir rol üstlenebileceğini göstermiştir. Yapılmış

olan farklı bir çalışmada ise yeme patolojisine sahip olan gruplara öz şefkat müdahalesi yapılmış olup bu grupların müdahale sonrasında kontrol gruplarına kıyasla yeme tutumlarındaki bozulmanın azaldığı gözlemlenmiştir (Turk & Waller, 2020). Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda bozulmuş yeme tutumlarının ele alınmasında ve tedavi edilmesinde öz şefkatin rolünün ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır (Turk & Waller, 2020). Bunlara ek olarak Turk ve Waller'a (2020) göre, bir duygu düzenleme stratejisi olarak kabul edilebilecek olan öz şefkat bozulmuş yeme tutumları ve yeme bozukluklarını içeren tüm yeme patolojilerinin hem tedavi kısmında hem de önleyici ve koruyucu bir mekanizma olarak görülmektedir.

Rahimi-Ardabili ve arkadaşlarına (2018) göre öz şefkat, düzensiz yeme alışkanlıklarına karşı bir aracı olarak da işlev görebilmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte farklı bir araştırmada öz şefkat özellikleri ile bozulmuş yeme tutum ve davranışları arasındaki ilişkide öz şefkat eylemlerinin aracılık rolü sınanmıştır (Carvalho-Barreto vd., 2018). Bahsi geçen çalışmanın bulgularına göre hem öz şefkat özelliklerinin hem de öz şefkat eylemlerinin yeme tutum ve davranışları ile tam aracılık etkisi gösterdiği vurgulanmıştır. Buna ek olarak, Breines ve arkadaşlarına (2014) göre öz şefkatin bireyleri olumsuz beden imajından koruyarak düzensiz yeme alışkanlıklarını azaltabileceğini belirtmişlerdir. Akdeniz (2020) tarafından gerçekleştirilen ve örneklemini ergenlerin oluşturduğu çalışmada da sağlıksız yeme tutumları ve öz şefkat arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna paralel olarak, farklı bir çalışmada yine öz şefkat ile yeme tutumları arasında negatif bir ilişki gözlemlenmiştir (Gökçen, 2022).

Breines ve arkadaşlarının (2014) öz şefkat ve yeme tutumları üzerine gerçekleştirdiği iki farklı çalışmadan ilkinde araştırma katılımcılarının öz şefkat düzeyleri yüksek olduğunda daha az bozulmuş yeme tutumu gözlemlenmiştir. İkincisinde ise katılımcılar algıladıkları beden kusurlarına öz şefkatli bir şekilde yanıt verdiklerinde bozulmuş yeme tutumlarının daha düşük olduğu görülmüştür (Breines vd., 2013). Turk ve Waller'ın (2020) 59 araştırmayı içeren meta analiz çalışmasında da yüksek öz şefkat düzeyi daha düşük yeme patolojisi ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde Braun ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları bir araştırmada da öz şefkatin daha düşük yeme patolojisinin görülmesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada ayrıca öz şefkatin yeme bozukluğuna dair semptomları azaltması, risk faktörlerini engellemesi, risk faktörlerinin zararlı etkilerini azaltması ve bu faktörlerin aracılık etkisini azaltması gibi koruyucu bir faktör olarak rol oynadığını vurgulamışlardır. Yukarıda bahsedilen bulgular ışığında öz şefkat düzeyi arttıkça yeme tutumlarında bozulma ve yeme bozukluklarının gelişme riskinin azalacağı ve öz şefkatin yeme bozukluğu patolojisinin gelişmesinde önleyici bir rol oynayabileceği öngörülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde yalnızca yeme patolojisi değil diğer psikopatolojiler ve kronik rahatsızlıklar¹ açısından da öz şefkatin oldukça önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Yapılan pek çok çalışmada öz şefkat düzeyi ile psikolojik iyilik hali arasında güçlü bir ilişki gösterilmiş ve yüksek öz şefkat düzeyinin

1 Kronik rahatsızlık kavramı uzun süreli ve çoğu zaman yaşam boyu devam eden tıbbi durumları tanımlamaktadır. Kalp hastalığı, diyabet, fibromiyalji, kronik ağrı sendromları, depresyon, anksiyete vb. rahatsızlıklar bu tıbbi durumlara örnek olarak gösterilebilir (World Health Organization, 2023). Kronik rahatsızlıkların tedavisi ağırlıklı olarak semptomların yönetilmesi ve yaşam tarzı değişikliklerini kapsamaktadır ancak çoğunlukla tam bir iyileşmeden söz etmek mümkün olmaz.

kronik ağrı ve depresyon gibi rahatsızlıkların semptomlarında azalma sağlayacağından söz edilmiştir (Neff, K. & Germer, 2017). Araştırmalar, öz şefkatin çeşitli sağlık sorunlarıyla başarılı bir şekilde başa çıkmak için de önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Öz şefkati daha yüksek olan bireyler duygusal dengeyi daha rahat koruyabilirken, günlük yaşamda daha işlevseldir ve daha az ağrı algılamaktadırlar (Costa & Pinto-Gouveia, 2011; Wren vd., 2012). Sandham ve arkadaşlarının (2023) diyabet hastalarının öz şefkat düzeyinin tıbbi uyum üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmasında da yüksek öz şefkat düzeyinin diyabet yönetimi ve tıbbi uyumu destekleyici etkisi ortaya konulmuştur. Bu tür çalışmalar göstermektedir ki öz şefkat düzeyinin yüksek olması kronik rahatsızlıklar için önleyici veya tedaviyi destekleyici oldukça önemli bir faktördür (Pinto-Gouveia vd., 2014). Bununla birlikte kronik rahatsızlığa sahip kişiler kendilerine karşı daha acımasız ve yargılayıcı olma eğiliminde olabilmektedir ve rahatsızlıkla başa çıkma sürecinde suçluluk duyguları yaşayabilmektedirler. Bu durumun bir sonucu olarak kronik rahatsızlığı olan kişilerin öz şefkat düzeylerinin diğer kişilere göre daha düşük olması beklenmektedir (Kılıç vd., 2021).

Literatürden elde edilen bulgular, tip 1 diyabet, kistik fibroz, çölyak hastalığı, IBD (inflamatuar bağırsak hastalığı) ve IBS (huzursuz bağırsak sendromu) gibi herhangi bir diyet bileşeni gerektiren kronik hastalıkları olan gençlerin, tedavileri boyunca ileride yeme bozukluğuna dönüşebilecek olumsuz yeme tutumlarına sahip olma riski altında olduklarını göstermektedir (Quick vd., 2013). Bununla birlikte özellikle diyet gerektiren herhangi bir kronik rahatsızlığı olan kişiler, hastalıklarıyla ilgili diyet yönetimi ve psikososyal problemlerle başa çıkma sürecinde sağlıklarını tehlikeye atma riski altında olabilmektedirler (Quick vd., 2013). Bu bulgular kronik rahatsızlıkların bozulmuş yeme tutumlarıyla ilişkili olabileceği varsayımını güçlendirmekte ve kronik rahatsızlık sahibi kişilerin diğer kişilere kıyasla daha bozuk yeme tutumlarına sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Öz şefkat ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkiyi inceleyen bir meta-analiz çalışmasında (Zessin vd., 2015) psikolojik iyilik haliyle öz şefkat düzeyi arasında azımsanmayacak güçte bir ilişki bulunmuştur ($r=.47$). Hall ve arkadaşlarının (Hall vd, 2013) çalışması da öz şefkatin hem psikolojik hem fiziksel iyi oluşla ilişkisini göstermiştir. Bu araştırmada öz şefkatin her üç bileşenin de depresif semptomlarla ve algılanan stresle anlamlı ve negatif bir ilişki gösterdiği ortaya konulmuştur. Öz şefkat düzeyi yüksek olan bireyler zorlu durumlarla daha kolay başa çıkabilmektedirler ve bunun sonucunda psikolojik iyilik hallerini koruyabilme olasılıkları artmaktadır. Bu sonuçlar herhangi bir psikolojik rahatsızlığa sahip olan kişilerin öz şefkat düzeylerinin daha düşük olacağını işaret etmektedir.

Yeme bozuklukları komorbidite oranı oldukça yüksek bozukluklardır. Yapılan araştırmalarda duygudurum, anksiyete, dürtü kontrolü, alkol ve madde kötüye kullanımı ve kişilik bozuklukları ile yüksek oranda komorbid oldukları bildirilmiştir (Zaider vd., 2000; Milos vd., 2004; Gadalla ve Piran 2007; Hudson vd., 2007). Benzer şekilde, Vardar ve Erzen'in (2011) çalışmasında da majör depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu ve sosyal fobinin yeme bozuklukları ile komorbid olduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırmaların sonuçları herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı almış kişilerin yeme tutumlarının da dikkatle değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sözü edilen bütün bu bulgular düşünüldüğünde bu çalışmanın varsayımlarından birisi de riskli yeme tutumlarına sahip kişilerin öz şefkat düzeylerinin risksiz gruptakilere göre daha düşük olacağıdır. Yeme tutumları ile öz şefkat ilişkisini doğrulayan ve yukarıda sözü edilen literatür göz önüne alındığında yeme tutumlarında riskli düzeyde bozulma olan grubun öz şefkat düzeyinin diğer gruptan anlamlı derecede düşük olması beklenmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezler

Bu araştırmanın amacı, klinik olmayan örnekleme yeme tutumlarındaki bozulma prevalansının araştırılması, yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin kronik ve psikolojik rahatsızlıklar açısından değerlendirilmesidir. Giriş kısmında söz edilmiş olan araştırmalar bütüncül şekilde değerlendirildiğinde öz şefkatin hem bozulmuş yeme tutumları, hem kronik rahatsızlıklar hem de psikolojik rahatsızlıklar açısından oldukça önemli bir kavram olduğu görülmektedir. Öz şefkatin bu bağlamdaki hem koruyucu/önleyici çalışmalara hem de klinik müdahalelere daha fazla dâhil edilmesi adına öneminin vurgulanmasının değerli bir katkı olacağı düşünülmektedir. Literatürde yeme tutumları ve öz şefkat ilişkisini inceleyen çok sayıda çalışma olmakla birlikte bu araştırmada öz şefkatin kronik ve psikolojik rahatsızlıklar ile ilişkisi de dâhil edilerek öz şefkatin rolü bütüncül bir şekilde değerlendirilmek istenmiştir.

Bu araştırmada “yeme tutumlarındaki bozulmanın klinik olmayan örneklemedeki yaygınlığı nedir” sorusuna yanıt aranacaktır. Çalışmanın hipotezleri ise şu şekildedir:

H1: Bozulmuş yeme tutumları ile öz şefkat düzeyleri arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki vardır.

H2: Kronik bir rahatsızlığa sahip olup olmama durumuna göre öz şefkat düzeyleri ve yeme tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H3: Tanı alınmış bir psikolojik rahatsızlığa sahip olup olmama durumuna göre öz şefkat düzeyleri ve yeme tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H4: Yeme tutumları açısından riskli grupta yer alan kişilerle almayan kişilerin öz şefkat düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi

2.1. Örneklem

Çalışmanın örneklemini 15-65 yaş arası 145 katılımcı oluşturmaktadır. Gerekli etik izinler sonrasında katılımcılara kolayda örnekleme yöntemiyle dağıtılmış olan anket ile ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan 145 kişiye ait demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Değişken		n	%
Yaş	18-24	30	20,7
	25-34	69	47,6
	35-44	17	11,7
	45-54	12	8,3
	55-64	17	11,7
Cinsiyet	Kadın	128	88,3
	Erkek	17	11,7
Medeni Durum	Bekâr (ilişkisi var)	34	23,4
	Bekâr (ilişkisi yok)	58	40,0
	Boşanmış	7	4,8
	Dul	5	3,4
	Evli	41	28,3
	Eğitim Durumu	Ortaokul	3
Lise		12	8,3
Üniversite		76	52,4
Yüksek Lisans		49	33,8
Doktora		5	3,4
Toplam		145	100

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmek adına Demografik Bilgi Formu, öz şefkat düzeylerini tespit etmek amacıyla Öz Şefkat Ölçeği Kısa Formu (ÖŞÖ-KF) ve yeme tutumlarını değerlendirmek için Yeme Tutum Testi (YTT-40) kullanılmıştır. Anket formu katılımcılara online olarak iletilmiştir.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda katılımcılara yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kronik bir rahatsızlığı olup olmama durumu, tanı almış bir psikolojik rahatsızlığa sahip olup olmama durumu sorulmuştur.

2.2.2. Öz Şefkat Ölçeği Kısa Formu (ÖŞÖ-KF)

Öz Şefkat Ölçeği öz şefkat düzeyinin ölçümü adına Neff (2003b) tarafından geliştirilmiştir. Raes ve arkadaşları (2011) tarafından ise zaman açısından etkinliğini arttırmak amacıyla ölçeğin kısa formu

geliştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından bu kısa formun özellikle toplam puanın hesaplanması gereken araştırmalarda kullanılması tavsiye edilmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Yıldırım ve Sarı (2018) tarafından yapılmıştır. Beşli Likert tipi ve 11 maddeden oluşan bir ölçektir. Öz şefkatin olumlu bileşenleri öz nezaket (2. ve 6. maddeler), ortak insanlık deneyimi (5. ve 10 maddeler), farkındalıktan (3. ve 7. maddeler) oluşmakta iken olumsuz bileşenleri ise öz yargılama (11. ve 12. maddeler), izolasyon (4. ve 8. maddeler) ve aşırı özdeşleşmeden (1. ve 9. maddeler) oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler “hiçbir zaman” ile “daima” arasında değişen bir skalada puanlanmakla birlikte puan aralığı en az 11 ile en fazla 55 olacak şekilde değişmektedir. Artan puanların öz şefkat düzeyindeki artış ile ilişkilendirildiği gözlemlenmiştir. Ölçekte 1, 4, 8, 9, 10 ve 11 numaralı maddeler tersten puanlanmaktadır (Raes vd., 2011; Yıldırım ve Sarı, 2018). AFA sonuçlarına göre, ölçeğin tek bir faktör altında toplandığı ve bu faktörün iki alt bileşeni olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alpha katsayısı ise .75 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. Yeme Tutum Testi (YTT-40)

Yeme Tutum Testi (YTT-40) Garner ve Garfinkel tarafından 1979 yılında geliştirilmiştir. Yeme bozukluğu olan bireylerin yemek yemeye ilişkili tutum ve davranışları yanı sıra klinik olmayan örneklemedeki bireylerin de mevcut yeme tutum ve davranışlarındaki olası bozuklukları belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Garner & Garfinkel, 1979). YTT-40'ın Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Savaşır ve Erol tarafından yapılmıştır (Savaşır & Erol, 1989). Toplam puanın düzeyi bireyin psikopatolojisinin düzeyi ile ilişkilidir. Başka bir deyişle klinik düzeyde bozulmuş yeme tutumlarının belirleyebilmektedir. Altılı likert tipi (daima, çok sık, sık sık, bazen, nadiren, hiçbir zaman) olarak hazırlanan ve 40 maddeden oluşan test 11 yaşından büyük bireylere uygulanabilmektedir. Ölçeğin tersten puanlanan 1, 18, 19, 23, 27 ve 39 numaralı maddeleri bazen seçeneği 1 puan, nadiren seçeneği 2 puan, hiçbir zaman seçeneği 3 puan ve diğer seçenekler 0 puan olacak şekilde değerlendirilmektedir. Ölçeğin diğer maddeleri için ise daima seçeneği 3 puan, çok sık 2 puan, sık sık 1 puan ve diğer seçenekler ise 0 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçekte her maddeden elde edilen puanların toplanması ile toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120 iken kesme puanı ise 30 olarak belirlenmiştir. Kesme noktası 30 puan olan YTT-40'a göre alınan toplam puanın 30 ve üstü olması yeme bozukluğuna yatkınlık şeklinde nitelendirilmektedir (Savaşır & Erol, 1989). 30 puanın altı ise normal yeme tutumu olarak değerlendirilmektedir. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlardan şişmanlık kaygısı 4 madde ile, diyet 7 madde ile, sosyal baskı 3 madde ile ve zayıflık ile aşırı uğraş ise 3 madde ile ölçülmektedir. Bir ay aralıkla tekrarlanan çalışmalarda testin güvenilirlik katsayısı .65; Cronbach alfa ile hesaplanmış olan iç tutarlılık katsayısı ise .70'tir (Savaşır ve Erol, 1989). Batur'un 2004 yılında gerçekleştirdiği araştırmasında ilgili ölçeğin güvenilirlik katsayısı kız öğrencilerde .47-.90 arasında iken erkek öğrencilerde .34-.80 arasında bulunmuştur.

3. Bulgular

Bu çalışmada klinik olmayan örneklemede yeme tutumlarındaki bozulma prevalansının araştırılması, yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin kronik ve psikolojik rahatsızlıklar açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan 145 kişi YTT-40 sonucuna göre değerlendirildiğinde %80,7'sinin yeme tutumları normal kabul edilen aralıkta yer alırken (n=117), %19,3'ünün (n=28) riskli ya da bozulmuş yeme tutumlarına sahip olduğunu söylemek mümkündür.

"Katılımcıların bozulmuş yeme tutumları ile öz şefkat düzeyleri arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki vardır" hipotezinin sınanması için yeme tutumlarını ölçmek amacıyla uygulanan YTT-40 ile öz şefkat düzeyini ölçmek amacıyla verilen ÖŞÖ-KF puanları Pearson Korelasyon analizi ile karşılaştırılmıştır. Korelasyon analizi öncesinde normal dağılım varsayımı için örneklem büyüklüğü 100'ün üstünde olduğundan Skewness ve Kurtosis değerleri hesaplanmış ve bu değerlerin +1 -1 ranjında olması beklenmiştir (Kim, 2013; Tabachnick & Fidell, 2013) YTT 40 ölçeği verileri incelendiğinde Skewness değerinin 1.77, Kurtosis değerinin ise 3.8 olduğu gözlemlenmiştir. Bu değerlerinin beklenen aralığın dışında olması nedeniyle tersine dağılım fonksiyon yöntemiyle (Greiner vd., 2015) veriler ölçüte uygun hale getirilmiştir. Bu işlem sonrası Skewness -.008, Kurtosis -.27 olarak bulunmuştur. ÖŞÖ-KF verileri için Skewness -.07, Kurtosis .17'dir. Her iki ölçeğin de normallik şartını sağladığı tespit edildikten sonra YTT-40 ve ÖŞÖ-KF puanları Pearson Korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonrasında literatür ile uyumlu şekilde kişilerin YTT-40 ve ÖŞÖ-KF puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=-.27, p<.01$). Analize ilişkin veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Pearson Korelasyon Katsayısı ve Tanımsal İstatistik Değerleri (n=145)

Değişkenler	1	2	Min-Max	Mean	S.E.
1. YTT-40 ¹	1	.27**	3-78	19.97	1.2
2. ÖŞÖ-KF ²	.27**	1	12-55	34,75	.68

¹YTT-40: Yeme Tutumu Testi Puanı ²ÖŞÖ-KF: Öz Şefkat Ölçeği Puanı

* $p<.05$; ** $p<0.01$; *** $p<.001$

"Kronik bir rahatsızlığa sahip olup olmama durumuna göre öz şefkat düzeyleri ve yeme tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır" hipotezinin sınanması için bağımsız örneklemlili t testi yapılmıştır. T testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Analiz sonucunda kronik bir rahatsızlığı olan (n=28, x=32,4) kişilerin öz şefkat düzeylerinin, olmayan (n=117, x=35,3) kişilere göre daha düşük olduğu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($t[143]=-1,75, p>.05$).

Bununla birlikte, Tablo 3'te gösterildiği gibi kronik bir rahatsızlığı olan katılımcıların (n=28, x=25,53) olmayan katılımcılara göre (n=166, x=18,64) YTT-40 puanlarının anlamlı düzeyde ($t[142]=2,48, p<.05$)

düşük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla kronik bir rahatsızlığı olan kişiler olmayanlara göre daha bozuk yeme tutumlarına sahiptir.

Tablo 3: Kronik Rahatsızlık İçin t Testi Analiz Sonuçları (n=145)

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	t test		
					T	Sd	p
1. YTT-40 ¹	KR Var	28	25,53	14,37	2,48	142	.02
	KR Yok	116	18,64	12,95			
2. ÖŞÖ-KF ²	KR Var	28	32,36	7,97	-1,75	143	.08
	KR Yok	117	35,32	8,09			

¹YTT-40: Yeme Tutumu Testi Puanı, ²ÖŞÖ-KF: Öz Şefkat Ölçeği Puanı, KR: Kronik Rahatsızlık

* $p < .05$, ** $p < 0.01$; *** $p < .001$

Tanı aldığı bir psikolojik rahatsızlığı olup olmama durumuna göre öz şefkat ve yeme tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek için yapılmış olan t testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Psikolojik bir rahatsızlığı olan (n=19, x=30,37) kişilerin öz şefkat düzeyleri, olmayan (n=126, x=35,41) kişilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür ($t[143]=-2,57$, $p < .05$). Bununla birlikte, psikolojik bir rahatsızlığı olan katılımcıların (n=19, x=20,36) olmayan katılımcılara göre (n=125, x=19,92) YTT-40 puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak psikolojik tanısı olan kişilerin yeme tutumlarındaki bozulma olmayanlara göre daha fazla olmakla birlikte bu fark anlamlı düzeyde değildir ($t[142]=1,32$, $p > .05$).

Tablo 4: Psikolojik Rahatsızlık İçin t Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	t test		
					T	Sd	p
1. YTT-40 ¹	PR Var	19	20,36	13,81	1,32	142	.9
	PR Yok	125	19,92	13,47			
2. ÖŞÖ-KF ²	PR Var	19	30,37	7,60	-2,57	143	.02
	PR Yok	126	35,41	8,02			

¹YTT-40: Yeme Tutumu Testi Puanı, ²ÖŞÖ-KF: Öz Şefkat Ölçeği Puanı, PR: Psikolojik Rahatsızlık

** $p < 0.01$; *** $p < .001$

“Yeme tutumları açısından riskli grupta yer alan kişilerle almayan kişilerin öz şefkat düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır” hipotezinin sınanması için ilk olarak riskli ve risksiz grupta yer alan kişiler tespit edilmiştir. Bu bağlamda YTT-40 verileri değerlendirilirken 30 ve üstü puan alan kişilerin “yeme davranışı bozukluğuna yatkın” yani riskli grupta olduğu kabul edilmiştir. 145 katılımcının 28’i YTT-40 ölçeğinden 30 ve üstünde puan alarak yeme tutumu riskli derecede bozuk olarak değerlendirilmiştir. Yeme tutumu bozukluğu anlamında riskli grupta yer alan katılımcılar (n=28, x=30,97) ile almayan katılımcıların (n=117, x=35,67) öz şefkat düzeyleri karşılaştırıldığında yeme tutumları riskli şekilde bozuk katılımcıların öz şefkat düzeylerinin anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür ($t(143)=2,84, p<.01$). İlgili analiz verileri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Risk Grubunda Olan ve Olmayan Katılımcıların Öz Şefkat Düzeylerine İlişkin t Testi Analiz Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	SS	t test		
					t	Sd	p
1. ÖŞÖ-KF	YT Riskli	28	30,93	8.37	2,84**	143	.005
	YT Risk yok	117	35,67	7,83			

ÖŞÖ-KF: Öz Şefkat Ölçeği Puanı, YT Riskli: YTT-40 puanı ≥ 30 , YT Risk Yok: YTT-40 puanı ≤ 30

** $p<0.01$; *** $p<.001$

Çalışmadaki bütün analizler IBM SPSS 26 kullanılarak yapılmıştır.

4. Sonuç ve Tartışma

YTT-40 sonuçlarına göre bu çalışmaya katılan 145 kişiden 28 kişinin yeme tutumu riskli derece bozulmuş olarak görünmektedir ve bu %19,3'lük bir orana denk gelmektedir. Literatürdeki klinik olmayan örnekleme yapılmış çeşitli çalışmalar incelendiğinde (Çelik vd., 2016; Altuğ vd., 2000; Kuğu vd., 2006) bazılarında daha düşük oranlar gösterilmişken bu çalışmadaki bozulmuş yeme tutumu prevalansı (%19,3) Uzun ve arkadaşlarının (2006) araştırmasındaki oran ile (%17,1) benzerlik taşımaktadır. Literatürdeki pek çok diğer çalışma sonuçları ile de uyumludur (Alpaslan vd., 2015; Baş vd., 2004; İlhan vd., 2006; Çelikel vd., 2008).

Bu çalışmada öz şefkat ile bozulmuş yeme tutumları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.27, p<.01$). Bu bulgu ile tutarlı şekilde pek çok çalışmada bozulmuş yeme tutumları ya da yeme bozuklukları ile öz şefkatin oldukça ilişkili olduğu tartışılmış ve gösterilmiştir (Akdeniz, 2020; Breines vd., 2014; Gökçen, 2022; Trompatter vd., 2017). Alanyazındaki araştırmalarda öz şefkatin bozulmuş yeme tutumları ve/veya yeme bozukluklarıyla ilişkisine oldukça fazla vurgu yapılmıştır (Ahi vd., 2019; Turk & Waller, 2020). Öz şefkati yüksek olan ve vücut kusurlarına öz şefkatle kişilerde daha sağlıklı yeme tutumları görülürken öz şefkatin düşük olduğu kişilerde bozulmuş yeme tutumlarının daha sık görüldüğü ortaya konulmuştur (Breines vd., 2014). Buna paralel olarak, Gökçen’in (2022)

yaptığı araştırmada öz şefkat ile YEDÖ ve YTT puanları arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ergenlerle yapılan çalışmalar da sağlıklı yeme tutumlarıyla öz şefkat arasındaki negatif ilişkiyi doğrulamıştır (Akdeniz, 2020). Buna ek olarak araştırmalar yüksek düzeyde öz şefkatin, koruyucu ve tedavide iyileştirici bir faktör olarak da dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır (Breines vd., 2014; Trompatter vd., 2017). Çalışmanın yeme tutumları ve öz şefkat ilişkisine dair bulguları da literatürle tutarlıdır ve öz şefkatin yeme tutumları açısından oldukça önemli bir unsur olduğu yargısını desteklemektedir (Akdeniz, 2020; Breines vd., 2014; Gökçen, 2022; Trompatter vd., 2017). 59 çalışmanın meta analizini içeren bir araştırmada yüksek öz şefkat ile yeme patolojisi arasında negatif bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Turk & Waller, 2020). Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar da bu negatif ilişkiyi doğrulamaktadır ve literatürdeki diğer çalışmalarla oldukça benzerdir.

Alanyazında kronik rahatsızlık yaşayan kişilerde öz şefkat düzeyinin diğer kişilere kıyasla daha düşük olabileceği vurgulanmış ve bu doğrultuda öz şefkati arttırmaya yönelik müdahalelerin etkinliğinin sınındığı araştırmalar yapılmıştır (Kılıç vd., 2021). Bu çalışma kapsamında ise kronik bir rahatsızlığı olan ($n=28$, $x=32,4$) kişilerin öz şefkat düzeyleri, olmayan ($n=117$, $x=35,3$) kişilere göre daha düşük olmakla birlikte bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($t[143]=-1,75, p>.05$). Literatürle tutarsız olduğu görülen bu sonuca ulaşılmasının çalışmanın örnekleminin kısıtlılığında kaynaklanabileceği, kronik rahatsızlığı olan ve olmayan daha geniş örneklem gruplarından veri toplandığında literatürü destekleyecek verilere ulaşılacağı ön görülmektedir.

Bununla birlikte bu çalışmada, kronik bir rahatsızlığı olan katılımcıların ($n=28$, $x=25,53$) olmayan katılımcılara göre ($n=166$, $x=18,64$) YTT-40 puanlarının anlamlı düzeyde ($t[142]=2,48, p<.05$) düşük olduğu tespit edilmiş ve kronik bir rahatsızlığı olan kişilerin olmayanlara göre daha bozuk yeme tutumlarına sahip oldukları gösterilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu kronik bir rahatsızlığa sahip olmanın yeme tutumlarındaki bozulma açısından bir risk faktörü olduğunu gösteren literatür ile tutarlılık göstermektedir (Kumar, 2023). Literatürdeki pek çok çalışma kronik herhangi bir rahatsızlığı olan kişilerin sağlıklı yeme tutumları geliştirme olasılığının diğer kişilere oranla daha yüksek olduğunu doğrulamaktadır (Neumark-Sztainer, 1995; Neumark-Sztainer vd., 1998; Quick vd., 2013; Papas vd., 2016; Sim vd., 2017).

Literatür incelendiğinde pek çok çalışma öz şefkatin psikolojik sağlık ve iyilik haliyle yakından ilişkili olduğunu, öz şefkat düzeyi yüksek kişilerin psikolojik iyilik halini daha kolay koruduklarını göstermektedir (Dimitra vd, 2020). Bu çalışmada da literatürü destekler şekilde psikolojik bir rahatsızlığı olan ($n=19$, $x=30,37$) kişilerin öz şefkat düzeyleri, olmayan ($n=126$, $x=35,41$) kişilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür ($t[143]=-2,57, p<.05$).

Alanyazında yeme bozukluklarının anksiyete, depresyon, okb gibi pek çok diğer diğer psikolojik rahatsızlık ile komorbid olabileceği gösterilmiştir (Zaider vd., 2000; Milos vd., 2004; Gadalla & Piran 2007; Hudson vd., 2007; Vardar & Erzen, 2011). Bu çalışmada herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı olan kişilerin yeme tutumlarındaki bozulma ($n=19$, $x=20,36$) olmayanlara göre ($n=125$, $x=19,92$) daha fazla olmakla birlikte bu fark anlamlı çıkmamıştır ($t[142]=1,32, p>.05$). Bu sonucun olası nedenlerinin

araştırmanın kısıtlı bir örneklem grubuyla yürütülmesinin yanı sıra farklı psikolojik tanılar almış kişilerden oluşan geniş örneklem gruplarıyla çalışılmamış olması olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların öz şefkat düzeyleri ile bozulmuş yeme tutumlarının negatif korelasyon göstermesine ek olarak yeme tutumlarında riskli düzeyde bozulma olan ($n=28$, $x=30,97$) ve olmayan ($n=117$, $x=35,67$) gruplar karşılaştırıldığında da bozulma olan gruptaki katılımcıların öz şefkat düzeyinin anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür ($t[143]=2,84$, $p<.01$). Bu da yine yeme tutumları ve öz şefkat ilişkisine dair yukarıda sözü edilen literatürden (Ahi vd., 2019; Turk & Waller, 2020; Breines vd., 2014; Akdeniz, 2020; Gökçen, 2022; Trompatter vd., 2017) çıkarılacak yargıları güçlendirmektedir.

5. Öneriler

Bu çalışmada klinik olmayan örnekleme yeme tutumlarındaki bozulma prevalansı araştırılmış, yeme tutumları ile öz şefkat arasındaki ilişki incelenmiş ve bu ilişki kronik ve psikolojik rahatsızlıklar açısından değerlendirilmiştir.

Söz konusu örneklemin %80,7'sinin yeme tutumları normal kabul edilen aralıkta yer alırken %19,3'ü riskli ya da bozulmuş yeme tutumlarına sahiptir. Çalışmanın bir diğer bulgusu yeme tutumları ile öz şefkat düzeyleri arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki olduğudur ($r=-.27$, $p<.01$). Kronik bir rahatsızlığı olan bireylerin öz şefkat düzeyleri incelendiğinde ise, kronik rahatsızlığı olanların ($n=28$, $x=32,4$) olmayanlara göre ($n=117$, $x=35,3$) daha düşük öz şefkat düzeyine sahip olduğu ancak istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($t[143]=-1,75$, $p>.05$). Bununla birlikte kronik bir rahatsızlığı olan bireylerin yeme tutumlarının ($n=28$, $x=25,53$), olmayanlara göre ($n=166$, $x=18,64$) anlamlı düzeyde daha bozuk olduğu tespit edilmiştir ($t[142]=2,48$, $p<.05$).

Psikolojik rahatsızlığı olup olmama durumuna göre öz şefkat ve yeme tutumlarının farklılaşım farklılaşmadığı incelendiğinde ise psikolojik bir rahatsızlığı olan kişilerin öz şefkat düzeylerinin, ($n=19$, $x=30,37$) olmayan kişilere göre ($n=126$, $x=35,41$) anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur ($t[143]=-2,57$, $p<.05$). Diğer yandan, psikolojik bir rahatsızlık tanısı olan katılımcıların ($n=19$, $x=20,36$) olmayan katılımcılara göre ($n=125$, $x=19,92$) yeme tutumları daha bozuk olmakla birlikte bu fark anlamlı düzeyde değildir ($t[142]=1,32$, $p>.05$).

Yeme tutumu bozukluğu açısından riskli grupta yer alan ($n=28$, $x=30,97$) ve olmayan kişilerin ($n=117$, $x=35,67$) öz şefkat düzeyleri incelendiğinde, riskli grupta yer alanların öz şefkat düzeylerinin anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t[143]=2,84$, $p<.01$).

Özetlenen bütün bu bulgular değerlendirildiğinde bozulmuş yeme tutumlarının ve buna bağlı olarak gelişmiş ya da gelişebilecek yeme bozukluklarının önlenmesi ve tedavisinde öz şefkatin önemli bir rol üstlenebileceği üzerinde durulması gerektiği görülmektedir. Hem koruyucu-önleyici çalışmalarda hem de klinik müdahalelerde öz şefkati güçlendirici tekniklerin dâhil edilmesi önerilmektedir (Breines vd., 2014; Trompatter vd., 2017). Bununla birlikte kronik rahatsızlıklar ve yeme bozukluğu dışındaki diğer

psikopatolojiler açısından da öz şefkatin hem koruyucu-önleyici hem de tedavi sürecinde destekleyici bir mekanizma olarak önemsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu konuda doğru müdahalelerin planlanabilmesi adına klinik örneklerle yapılacak daha detaylı çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Kronik ya da psikolojik herhangi bir rahatsızlık nedeniyle yeme tutumlarında bozulma olan ya da olma riski taşıyan kişiler açısından öz şefkat temelli bu tür müdahalelerin oldukça faydalı olacağına inanılmaktadır. Öz şefkat temelli müdahalelere ek olarak özellikle yeme bozukluğu açısından riskli gruplara yeme tutumlarıyla ilgili psikoeğitim verilerek bu konuda kişilerde farkındalık oluşturulması ve bozulmuş yeme tutumlarıyla sağlıklı başa çıkma biçimleri hakkında bilgilendirilmeleri önerilmektedir. Sözü edilen bütün bu koruyucu-önleyici müdahalelerin etkilerinin araştırıldığı boylamsal çalışmalar yapılması da müdahalelerin şekillendirilmesi adına oldukça yararlı olacaktır.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Bu çalışmada Altınbaş Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu’ndan (Toplantı Karar Sayısı ve Tarihi: 2024/04 - 01.02.2024) gerekli onay alınmış olan yüksek lisans tezine ait verilerin bir kısmı kullanılmıştır.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the “COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors” the following statements are included:

The ethical approval of this study was obtained from the Altınbaş University Research and Publication Ethics Committee (The Resolution Number and the date of Board Meeting: 2024/04 - 01.02.2024).

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan eder.

Declaration of Conflict of Interest

The authors have no conflicts of interest to declare.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı vermiştir.

Declaration of Contribution

The authors have equally contributed to the manuscript.

KAYNAKÇA

- Ahi, Q., Hasanzade, F. & Tabatabaai, S. S. (2019). The relationship of shame, self-compassion and intolerance of uncertainty with eating attitudes in female students. *Journal of Psychological Achievements*, 26(2), 179-198.
- Akdeniz, C. (2020). *Ergenlerde yeme tutumunun bağlanma stili, beden algısı ve öz-şefkat açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Alpaslan, A. H., Koçak, U., Avcı, K., & Taş, H. U. (2015). The association between internet addiction and disordered eating attitudes among Turkish high school students. *Eating and Weight Disorders - Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 20, 441-448.
- Altuğ, A., Elal, G., Slade, P., & Tekcan, A. (2000). The Eating Attitudes Test (EAT) in Turkish university students: relationship with sociodemographic, social and individual variables. *Eating and Weight Disorders*, 5(3), 152-60.
- Alvarenga, M. S., Koritar, P., Pisciolaro, F., Mancini, M., Cordás, T. A. & Scagliusi, F. B. (2014). Eating attitudes of anorexia nervosa, bulimia nervosa, binge eating disorder and obesity without eating disorder female patients: differences and similarities. *Physiology & Behavior*, 131, 99-104.
- Aslan, D., Gürtan, E., Hacım, A., Karaca, N., Şenol, E. & Yıldırım, E. (2003). Ankara'da Eryaman Sağlık Ocağı Bölgesi'nde bir lisenin ikinci sınıfında okuyan kız öğrencilerin beslenme durumlarının ve bazı antropometrik ölçümlerinin değerlendirmeleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2):55-62.
- Baş, M., Aşç, F. H., Karabudak, E., & Kızıltan, G. (2004). Eating attitudes and their psychological correlates among Turkish adolescents. *Adolescence*, 39(155), 593-599.
- Batıgün, A. D. & Utku, Ç. (2006). Bir grup gençte yeme tutumu ve öfke arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 65-78.
- Batur, S. (2004). *Yeme tutum bozukluğu gösterenlerde ve göstermeyenlerde temel bilişsel şemalar*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi], Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayar, Ö. (2019). Üniversite öğrencilerinde beden imajı, öz-şefkat, depresif duygulanım ve cinsiyet. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 175-190.
- Braun, T. D., Park, C. L. & Gorin, A. (2016). Self-compassion, body image, and disordered eating: A review of the literature. *Body Image*, 17, 117-131.

- Breines, J., Toole, A., Tu, C. & Chen, S. (2014). Self-compassion, body image, and self-reported disordered eating. *Self and Identity*, 432-448.
- Carvalho-Barreto, M., Ferreira, C., Marta-Simões, J. & Mendes, A. (2018). Exploring the paths between self-compassionate attributes and actions, body compassion and disordered eating. *Eating and Weight Disorders - Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 25, 291-297.
- Costa, J., & Pinto-Gouveia, J. (2011). Acceptance of pain, self-compassion and psychopathology: using the chronic pain acceptance questionnaire to identify patients' subgroups. *Clinical psychology & psychotherapy*, 18(4), 292-302.
- Çelik, S., Yoldaşcan, E. B., Okyay, R. A., & Özenli, Y. (2016). Kadın üniversite öğrencilerinde yeme bozukluğunun yaygınlığı ve etkileyen etkenler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 17(1), 42-50.
- Çelikel, F. C., Cumurcu, B. E., Koç, M., Etikan, İ., & Yücel, B. (2008). Psychologic correlates of eating attitudes in Turkish female college students. *Comprehensive Psychiatry*, 49, 188-194.
- Deniz, M. E., Kesici Ş.S. & Sümer A.S. (2008). The validity and reliability study of the Turkish version of self-compassion scale. *An International Journal of Social Behavior and Personality*, 36 (9), 1151-1160.
- Dimitra, A., Eirini, K., Pezirkianidis, C., Agathi, L., & Anastassios, S. (2020). Self-compassion in clinical samples: A systematic literature review. *Psychology*, 11 (2), 217-244
- Eichstadt, M., Luzier, J., Cho, D. & Weisenmuller, C. (2020). Eating disorders in male athletes. *Sports Health*, 12(4), 327-333.
- Fairburn, C. G. (2008). Eating disorders: The transdiagnostic view and the cognitive behavioral theory. In C. G. Fairburn, *Cognitive behavior therapy and eating disorders* (pp. 7-22). Guilford Press.
- Gadalla T, ve Piran N. (2007) Eating disorders and substance abuse in Canadian men and women: A national study. *Eat Disord*, 15, 189-203.
- Garner, D. M. & Garfinkel, P. E. (1979). The eating attitudes test: An index of the symptoms of anorexia nervosa. *Psychological Medicine*, 9(2), 273-279.
- Goldschmidt, A. B., Aspen, V. P., Sinton, M. M., Tanofsky-Kraff, M. & Wilfley, D. E. (2008). Disordered eating attitudes and behaviors in overweight youth. *Obesity (Silver Spring, Md.)*, 16(2), 257-264.
- Gökçen, M. (2022). *Yetişkinlerde öz-şefkat ile vücut ağırlığı ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkinin saptanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Greiner, D., Galván, B., Périaux, J., Gauger, N., Giannakoglou, K. & Winter, G. (Eds.). (2015). *Advances in evolutionary and deterministic methods for design, optimization and control in engineering and sciences*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Hall, C. W., Row, K. A., Wuensch, K. L., & Godley, K. R. (2013). The role of self-compassion in physical and psychological well-being. *The Journal of Psychology, 147*(4), 311–323.
- Hay, P., Aouad, P., Le, A., Marks, P., Maloney, D., National Eating Disorder Research Consortium, Touyz, S. & Maguire, S. (2023). Epidemiology of eating disorders: population, prevalence, disease burden and quality of life informing public policy in Australia—a rapid review. *Journal of Eating Disorders, 11*(1), 23.
- Hudson J. I., Hiripi E., Pope H. G. & Kessler, R. C. (2007) The prevalence and correlates of eating disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Biol Psychiatry, 61*, 348-58.
- İlhan, M. N., Özkan, S., Aksakal, F. N., Aslan, S., Durukan, E., & Maral, I. (2006). Bir tıp fakültesi öğrencilerinde olası yeme bozukluğu sıklığı. *Türkiyede Psikiyatri, 8*(3), 151-155.
- Karaoğlu, M. (2019). *Yeme tutumları ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkide öz şefkat ve duygu düzenlemenin aracı rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, A., Hudson, J., McCracken, L. M., Ruparelia, R., Fawson, S., & Hughes, L. D. (2021). A systematic review of the effectiveness of self-compassion related interventions for individuals with chronic physical health conditions. *Behavior Therapy, 52*(3), 607–625.
- Kim, H. Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics, 38*(1), 52-54.
- Kuğu, N., Akyüz, G., Doğan, O., Ersan, E., & Izzic, F. (2006). The prevalence of eating disorders among university students and the relationship with some individual characteristics. *Aust NZ J Psychiatry, 40*(2), 129-135.
- Kumar M. M. (2023). Eating disorders in youth with chronic health conditions: Clinical strategies for early recognition and prevention. *Nutrients, 15*(17), 3672.
- Kumcağız, H., Şahin, C., Alakuş, K. & Akbaş, M. (2017). Yeme tutumlarını yordamada umut ve olumsuz düşüncelerin rolü. *International Journal of Eurasia Social Sciences, 8*(29), 939-954.
- Milos, G., Spindler, A., & Schnyder, U. (2004) Psychiatric comorbidity and Eating Disorder Inventory (EDI) profiles in eating disorder patients. *Can J Psychiatry, 49*, 179-84.

- Neff, K., & Germer, C. (2017). Self-compassion and psychological well-being. *The Oxford handbook of compassion science*, 371-383.
- Neff, K. D. (2003a). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-101.
- Neff, K. D. (2003b). The development and validation of a scale. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neumark-Sztainer, D. (1995). Body dissatisfaction and unhealthy weight-control practices among adolescents with and without chronic illness: A population-based study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 149, 1330.
- Neumark-Sztainer, D., Story, M., Falkner, N. H., Beuhring, T., & Resnick, M. D. (1998). Disordered eating among adolescents with chronic illness and disability: The role of family and other social factors. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 152, 871.
- Nicklaus, S. (2017). The role of dietary experience in the development of eating behavior during the first years of life. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 70(3), 241-245.
- Özurmaz, S., Mandıracıoğlu, A. & Lüleci, E. (2018). Üniversite öğrencilerinde yeme tutumu ve yeme tutumuna etki eden faktörler. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 841-849.
- Özyeşil, Z., Arslan, C., Kesici, Ş. & Deniz, M. E. (2011). Bilinçli farkındalık ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 224-235.
- Uzun, Ö., Güleç, N., Özşahin, A., & Doruk, A. (2006). Screening disordered eating attitudes and eating disorders in a sample of Turkish female college students. *Comprehensive Psychiatry*, 47(2), 123-6.
- Quick, V. M., Byrd-Bredbenner, C., & Neumark-Sztainer, D. (2013). Chronic illness and disordered eating: a discussion of the literature. *Advances in Nutrition (Bethesda, Md.)*, 4(3), 277-286.
- Papas, M. A., Trabulsi, J. C., Axe, M., & Rimmer, J. H. (2016). Predictors of obesity in a US sample of high school adolescents with and without disabilities. *Journal of School Health*, 86, 803-812.
- Podar, I. & Allik, J. (2009). A cross-cultural comparison of the eating disorder inventory. *International Journal of Eating Disorders*, 42(4), 346-355.
- Pinto-Gouveia, J., Duarte, C., Matos, M., & Fráguas, S. (2014). The protective role of self-compassion in relation to psychopathology symptoms and quality of life in chronic and in cancer patients. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 21(4), 311-323.

- Raes, F., Pommier, E., Neff, K. D. & Gucht, D. V. (2011). Construction and factorial validation of a short form of the self-compassion scale. *Clinical Psychology and Psychotherapy* (18), 250-255.
- Rahimi-Ardabili, H., Reynolds, R., Vartanian, L. R., Mcleod, L.V. D. & Zwar, N. (2018). A systematic review of the efficacy of interventions that aim to increase self-compassion on nutrition habits, eating behaviours, body weight and body image. *Mindfulness*, 9(2), 388-400.
- Sandham, C., & Deacon, E. (2023). The role of self-compassion in diabetes management: A rapid review. *Frontiers in Psychology*, 14, 1123157.
- Sarıcaoğlu, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi olma düzeylerinin kişilik özellikleri ve öz anlayış açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Savaşır I. & Erol N. (1989). Yeme tutum testi: Anoreksiya nevroza belirtileri indeksi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7, 19-25.
- Sim, L. A., Lebow, J., Weiss, K., Harrison, T., & Bruce, B. (2017). Eating disorders in adolescents with chronic pain. *Journal of Pediatric Health Care*, 31, 67-74.
- Şanlıer, N., Varlı, S. N., Macit, M. S., Mortaş, H. & Tatar, T. (2017). Evaluation of disordered eating tendencies in young adults. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 22(4), 623-631.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*, 6th Edn. Northridge, CA: California State University.
- Trompatter, H., Kleine, E. & Bohlmeijer, E. (2017). Why does positive mental health buffer against psychopathology? An exploratory study on self-compassion as a resilience mechanism and adaptive emotion regulation strategy. *Cognitive Therapy and Research*, 41(3), 459-468.
- Turk, F. & Waller, G. (2020). Is self-compassion relevant to the pathology and treatment of eating and body image concerns? A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 79, 1-19.
- Tylka, T. L. & Wood-Barcalow, N. L. (2015). The body appreciation scale-2: Item refinement and psychometric evaluation. *Body Image*, 12, 53-67.
- Vardar, E. & Erzenin, M. (2011). Ergenlerde yeme bozukluklarının yaygınlığı ve psikiyatrik eş tanıları iki aşamalı toplum merkezli bir çalışma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(4), 205- 212.
- Wei, M., Liao, K.Y., Ku, T.Y. & Shaffer, P.A. (2011). Attachment, self-compassion, empathy and subjective well-being among college students and community adults. *Journal of Personality*, 79 (1) 191-221.

- World Health Organization. (2023). *Noncommunicable diseases*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>.
- Wren, A. A., Somers, T. J., Wright, M. A., Goetz, M. C., Leary, M. R., Fras, A. M., & Keefe, F. J. (2012). Self-Compassion in patients with persistent musculoskeletal pain: Relationship of self-compassion to adjustment to persistent pain. *Journal of Pain and Symptom Management*, 43(4), 759–770.
- Yalınzoğlu-Çaka, S., Çınar, N. & Altınkaynak, S. (2018). Adolesanda yeme bozuklukları. *Gümüřhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 203-209.
- Yıldırım, M. & Sarı, T. (2018). Öz-şefkat ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(4), 2502-2517.
- Zaider T. I., Johnson J. G., & Cockell S. J. (2000). Psychiatric comorbidity associated with eating disorder symptomatology among adolescents in the community. *Int J Eat Disord*, 28, 58-67.
- Zessin, U., Dickhäuser, O., & Garbade, S. (2015). The relationship between self-compassion and well-being: A meta-analysis. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 7(3), 340–364.

KİTAP İNCELEMESİ / BOOK REVIEW

**NATURE, CULTURE ET INÉGALITÉS: UNE PERSPECTIVE COMPARATIVE ET HISTORIQUE,
THOMAS PIKETTY, SOCIÉTÉ D'ETHNOLOGIE, 90, ISBN: 978-2-36519-054-1**Ahmet Tuğşad DOĞUKAN¹

¹ Altınbaş University, The School of Economics, Administrative and Social Sciences,
Department of Economics, Istanbul,
ahmet.dogukan@altinbas.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9608-9382

Fatih DAĞ²

² International University of Rabat, College of Doctoral Studies, Center for Global Studies, Rabat,
fatih.dag@uir.ac.ma, ORCID ID: 0009-0001-2327-1853

GELİŞ TARİHİ/RECEIVED DATE: 14.06.2024 KABUL TARİHİ/ACCEPTED DATE: 24.06.2024

Doğukan, A. T. & Dağ, F. (2024). Nature, culture et inégalité: Une perspective comparative et historique, Thomas Piketty, Société d'Ethnologie, 90, ISBN: 978-2-36519-054-1.
Aurum Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 115-119.

Renowned French economist Thomas Piketty is well-known for his in-depth studies on wealth and income inequality. He is a professor at the Paris School of Economics and is the author of numerous well-known books and papers. The long-term patterns of inequality and the policies that can be implemented to address them are the main subjects of Piketty's research. His ground-breaking book, "*Capital in the Twenty-First Century*" made him a well-known across the globe and established him as a leading voice in the field of economic inequality.

His early writings, particularly "*The Economics of Inequality*" and "*Capital in the Twenty-First Century*" established the foundation for knowledge of the socioeconomic and historical elements influencing wealth inequality. Building on these premises, Piketty explores the complex dynamics of socioeconomic differences in "*Nature, Culture et Inégalité*" questioning conventional assumptions and providing an innovative perspective on the causes and evolution of inequality. "*Nature, Culture et Inégalité*" claims that political and social forces, rather than natural factors like individual skills or resource endowments, are the primary drivers of socio-economic disparities. By doing so, the book challenges deterministic ideas and emphasizes the significance of political and social mobilizations. Piketty argues that the

diversity and level of social inequality that are seen in the modern world are mostly the result of collective political mobilizations and cultural changes. He offers a thorough case study, focusing primarily on Sweden, to show how quickly social and political shifts may significantly impact inequality.

In addition, Piketty tracks the historical development of inequality regimes, highlighting a broad trend in recent decades towards more equality. He contends that important historical occurrences and societal conflicts, including the French Revolution and the growth of the welfare state in the 20th century as an example, are connected to this shift towards equality. Since Piketty argues that political and social events, rather than natural differences, are more influential on the course of inequality, using examples in line with this argument, he emphasizes that it is critical to draw lessons from both local and global experiences in order to understand and address inequality more effectively.

Piketty's "Nature, Culture et Inégalités" is a remarkable use of historical data and of visuals and graphics based on these data, offering a comprehensive framework for understanding how inequality has changed over centuries. With its powerful documentation of the impact of political and social issues, his comparative method convincingly refutes the idea that there are inherent causes of inequality, adding a great deal of depth to the analysis. The extensive case studies, which focus mostly on Sweden, show how quickly social and political shifts can significantly alter the distribution of inequality. Furthermore, Piketty adeptly connects historical understanding to contemporary problems like climate change and the requirement for more egalitarian economic structures.

Thomas Piketty's research highlights the equality of access to basic rights including healthcare, education, and political engagement. He makes the case that such equality can only emerge within a more equitable system, using Sweden's voting rights as an example. Piketty emphasizes how crucial it is to increase media and political campaign funding in order to promote this equality. His plan seeks to emphasize individual differences and diverse desires while striking a balance between economic power.

In "*The Economics of Inequality*", Piketty explores the processes that lead to and maintain inequality while providing information on the redistributive tools at hand, including social transfers and progressive taxes. This earlier work provides a theoretical foundation that supports the arguments presented in "*Nature, Culture et Inégalités*" reinforcing the idea that political and social factors are pivotal in shaping inequality. According to Piketty, income taxes are an essential instrument for lowering economic disparities. He examines the development of income taxation throughout history and its importance for a fairer and more equitable economy. Piketty says that the concepts of theorists such as Graslin and Lacoste¹, who originated in 18th-century France, were applied in the 20th century.

He looks at how the World War I and World War II affected the US and France's adoption of income taxes, highlighting how crucial they are to maintaining fiscal fairness and supporting the welfare state. Piketty

¹ Both were theorists who published many pamphlets during the revolutionary period, proposing a progressive tax on income and on wealth, respectively.

contrasts the deteriorating fiscal policies of Ronald Reagan's administration with the advantageous effects of high tax rates on high-income groups in mid-20th-century America and Europe. He looks at how these adjustments relate to wealth distribution and economic growth. Piketty shows that contrary to Reagan's desire to stimulate growth with the 1986 tax reform, American growth in the years 1990-2020 was almost half of that in the years 1950-1990.

In addition, Piketty addresses decolonization as a means of mitigating the disparities of the 20th century, highlighting the destruction of colonial resources as a momentous shift in the world economy. In his discussion of public debt management, Piketty examines earlier approaches to controlling disproportionate national debt, focusing on Germany's strategies after both world wars. He contends that the prevention of severe inequality and the maintenance of democracy depend heavily on progressive taxation policies and the decommodification of essential industries like infrastructure, health, and education. In order to create a society that is more equitable and sustainable, Piketty supports strengthening these institutions as well as public finance and progressive taxes.

Piketty discusses inequality and nature and ties the two to climate change, emphasizing the connection between environmental deterioration and economic inequality. He offers statistics in collaboration with Lucas Chancel² that demonstrates notable differences in carbon emissions between and within countries. Countries in the North, especially those in North America and Europe, emit a disproportionate amount of carbon compared to those in the South. To achieve more equitable emission reductions and avoid tax uprisings similar to the Gilets Jaunes (The Yellow Vest Protests), Piketty suggests specific measures like carbon cards and large reductions in income and wealth inequality. He contends that in order to achieve climate change goals, more egalitarian policies are required.

Some readers may still find the material complex because of the in-depth historical and data-driven debates, even though it is generated from a series of lectures and seminars that normally strive for clarity and accessibility. Moreover, the emphasis is predominantly on European and Western contexts, which can restrict the relevance of certain ideas to areas with distinct historical paths. In terms of the trajectory of inequality, the author makes frequent references to Sweden but also to the United States and Western Europe in comparison. However, the book does not provide much insight into how this "limited but real" movement towards equality has unfolded in the rest of the world.

Through an in-depth examination of various forms of inequality and the underlying causes, Piketty's book contributes to our understanding of the intricate structure of economic disparities. It also emphasizes how critical it is to take a multifaceted approach to addressing inequality, considering both the historical background and the current issues. "*Nature, Culture et Inégalités*" offers a thorough examination of the socio-economic elements influencing inequality since "*The Economics of Inequality*" supplies the theoretical foundations for this investigation.

2 Lucas Chancel is a French economist. He is also Codirector of the World Inequality Database and Research fellow at the Institute for Sustainable Development and International Relations.

All things considered, Piketty's work has made a significant contribution to the literature on inequality by providing insightful viewpoints for comprehending and tackling one of the most important problems of our day. For academics, decision-makers, and anybody else curious about the workings of economic disparity, this book offers crucial perspectives and a strong starting point for additional research. Building upon the theoretical groundwork established in *"The Economics of Inequality"*; Piketty provides a thorough and nuanced analysis of the socio-economic factors causing inequality, making this book an invaluable tool for comprehending and resolving the intricacies surrounding wealth disparities. It also highlights how difficult it will be to address both the economic and climate change issues and achieve a more equal economy in the future. Piketty thinks that when the effects of climate change become more apparent, views and economic policies may shift more quickly. He claims that there have always been setbacks and successes along the path to equality. A multidisciplinary approach incorporating historians, sociologists, political scientists, anthropologists, and ethnologists is necessary to comprehend economic concerns and distribute economic power. According to Piketty, democratizing information is essential to creating a society that is more just and equal.

Overall, *"Nature, Culture et Inégalités"* by Thomas Piketty offers a thorough analysis of the variables influencing socioeconomic inequality in diverse countries and eras of history. Through dispelling the fallacy of inherent factors and highlighting the pivotal function of political and social dynamics, Piketty presents an engaging story that prompts readers to reconsider the causes of inequality. The book's virtues, in spite of its complexity and Western-centric orientation, are its thorough historical study and strong arguments.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Etik İlkelerine Uygunluk Beyanı

"COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Yazarlar bu çalışma için Etik Kurul onayı gerekmediğini beyan etmiştir.

Declaration of Compliance with the Ethical Principles

In line with the "COPE-Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors" the following statements are included:

The authors declared that the Ethics Committee approval is not required for the study.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmaları olmadığını beyan ederler.

Declaration of Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflicts of interest.

Finansal Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

Declaration of Financial Support

No support was received from any institution for this study.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı vermiştir.

Declaration of Contribution

The authors have equally contributed to the manuscript.

REFERENCES

Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Harvard University Press.

Piketty, T. (2015). *The Economics of Inequality*. Harvard University Press.

Piketty, T. (2023). *Nature, culture et inégalités: une perspective comparative et historique*. Société d'Ethnologie.

YAZIM KURALLARI

Kelime sınırı

- **Araştırma makaleleri:** AURUM SBD'nin formatına, amaç ve kapsamına uyan ve 5.000-10.000 kelimedenden (özet, notlar, referanslar ve kaynakça *dahil*) oluşan makaleler. Editör gerekli gördüğü durumda kelime sınırını değiştirebilir.
- **Kitap eleştirisi:** En fazla 2.000 kelime.

Makale formatı

Makalelerde Times New Roman karakteri ve 12 punto kullanılmalı, ana metin ve dipnotlar çift satır aralıklı olarak ve iki yana yaslı dayalı şekilde yazılmalıdır. AURUM SBD hem dipnotlar hem de referans listesi kullanmaktadır. Yazarın atıf stiline düzenlenmesi editörlerin sorumluluğunda değildir. Bu rehberde belirtilen yönlendirmelere uyulmadığı takdirde, yazardan makalesini editör incelemesine sunulmadan önce yeniden biçimlendirmesi istenecektir. Bu tarz durumlar makalenin yayım tarihinde gecikmeye neden olabilir.

YAZIM VE REFERANS KILAVUZU

AURUM SBD'ye gönderilen makaleler APA yazım ve referans formatına uygun hazırlanmalıdır.

BAŞLIKLAR

Başlıklar hem Türkçe hem de İngilizce olarak verilmelidir.

[Başlık]

(Başlık ortaya hizalanmış ve kalın, kelimelerin sadece ilk harfleri büyük olacak şekilde yazılmalıdır.)

TEK YAZARLI ÇALIŞMALAR:

Yazar Adı ve SOYADI¹

(Yazar adı küçük, soyadı büyük harflerle ortaya hizalanarak yazılmalıdır.)

¹Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Bilgiler ortaya hizalanarak ve her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır)

E-posta

(Aktif bir e-posta adresi verilmelidir)

ÇOK YAZARLI ÇALIŞMALAR

Yazarın adı ve SOYADI¹, Yazarın adı ve SOYADI²

(Yazar adı küçük, soyadı büyük harflerle ortaya hizalanarak yazılmalıdır. Birden fazla yazar varsa, yazar adları virgülle ayrılmalı ve numaralandırılmalıdır)

¹Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Bilgiler ortaya hizalanarak ve her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır)

²Üniversite, Fakülte, Bölüm ve Şehir

(Ardışık numaralandırılmalı, bilgiler ortaya hizalanarak ve her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır)

E-posta, E-posta

(Aktif e-postalar sırası ile yazılmalı ve araya virgül konulmalıdır.)

ÖZ (ABSTRACT)

Öz Başlığı (Kalın karakterlerle, kelimelerin baş harfleri büyük, diğer harfler küçük olacak şekilde yazılmalıdır.)

Öz, 150-500 kelime sayısı arasında olacak şekilde yazılmalı, çalışmada ele alınan ana kavramı ve çalışmanın genel amacını, araştırmanın ilgili alana yaptığı katkıları ve çalışmada kullanılan yöntemi kısaca aktarmalıdır. Makalenin özü şimdiki zamanda yazılmalı, üçüncü tekil şahıs ve edilgen fiiller kullanılmalıdır. Birinci tekil/çoğul şahıs kullanımı önerilmez.

Makalenin başında Türkçe ve İngilizce öz olmalıdır.

ANAHTAR KELİMELEER

Anahtar kelimeler: [En çok 5 sözcükten oluşan anahtar kelimelerin ilk harfi büyük yazılmalı, virgülle ayrılmalıdır.]

BAŞLIKLAR

APA formatında 5 başlık düzeyi vardır. Düzey numaralarına bakılmaksızın, başlıklar 1. Düzey ile başlayarak sıralı bir biçimde verilmelidir. APA başlıklandırma düzeyleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

APA Başlık Düzeyi	
Başlıklar	Format
1. düzey	Ortaya hizalı, Kalın ve Kelimelerin İlk Harfleri Büyük Olacak Şekilde Yazılır. Metin yeni paragrafla başlar.
2. düzey	Sola Yaslanmış, Kalın ve Kelimelerin İlk Harfleri Büyük Olacak Şekilde Yazılır. Metin yeni paragrafla başlar.
3. düzey	Sola Yaslanmış, İtalik, Kalın ve İlk Kelime Büyük Olacak Şekilde Yazılır Metin yeni paragrafla başlar.
4. düzey	Girintili ve Kalın Yazılır. Başlığın sonuna nokta konur. Paragraf başlığın hizasından devam etmelidir.
5. düzey	Girintili, Kalın ve İtalik Yazılır. Başlığın sonuna nokta konur. Paragraf başlığın hizasından devam etmelidir.

METİN İÇİ ATIFLAR**Tek Yazarlı**

Jones (2008)'a göre...
(Jones, 2008)

İki Yazarlı

Wegener ve Petty (1994)'ye göre...
(Wegener & Petty, 1994)

Üç veya Daha Fazla Yazarlı

(Kernis vd., 1993)
Kernis vd. (1993)'nin ifade ettiği üzere...

Vd. yazarken v'den sonra nokta kullanılmaz. Sadece "d"den sonra nokta konulur.

Benzer yazarların birden fazla eserine atıf yapılacaksa, "vd" kısaltması atıf yapılacak her kaynak için aynı şekilde kullanılmalıdır. Daha fazla yazar ismi belirtmek belirsizliğe neden olacaktır. Örneğin, aşağıdaki yazarların çalışmalarına atıf yapıldıysa,

Jones, Smith, Liu, Huang ve Kim (2020)

Jones, Smith, Ruiz, Wang ve Stanton (2020)

Anlam karmaşasından kaçınmak için adı geçen yazarlara metin içinde atıfta bulunulmalıdır:

(Jones, Smith, Liu, vd., 2020)

(Jones, Smith, Ruiz, vd., 2020)

Vd. kısaltması çoğul anlam içerdiğinden dolayı her zaman birden fazla ismin yerine kullanılmalıdır. Vd.'nin yalnızca bir yazarı işaret ettiği durumlarda, vd. kullanmak yerine yazarın adı yazılmalıdır.

Yazarı Bilinmeyen Eser

Yazar adının bilinmediği ya da belirtilmediği durumlarda, kaynağa cümle içinde atıf yapılmalı veya parantez ve tırnak içinde metindeki ilk ya da iki kelime kullanılmalıdır.

Kitap ve rapor isimleri italik yazılmalı; makale, kitap bölümü, ve web sayfalarının isimleri ise tırnak içinde verilmelidir. Başlıklardaki önemli kelimeler metinde de kullanılacaksa ilk harfleri büyük yazılmalıdır (Kaynakçada büyük yazılmasına gerek yoktur).

Araştırma makalesi biçimlendirmeyi öğrenen öğrencilerle ilgili benzer bir çalışma yapılmıştır ("Using Citations," 2001).

Yazar bir organizasyon veya kurum ise;

Amerikan Psikoloji Derneği'ne (2000) göre,...

İlk atıf: (Mothers Against Drunk Driving [MADD], 2000)

İkinci atıf: (MADD, 2000)

Aynı parantezde birden fazla esere atıfta bulunulduğunda;

(Berndt, 2002; Harlow, 1983) (Smith, t.y, 1995, 2002, baskıda)

REFERANS LİSTESİ

KİTAPLAR

Tek Yazarlı

Yazarın soyadı ve eserin yayımlandığı tarih verilir. Yazarın ön adının baş harfi belirtilir.

Ahmed, S. (2012). *On being included: Racism and diversity in institutional life*. Duke University Press.

İki Yazarlı

Yazar isimleri arasına virgöl konularak her iki yazarın da soyadı ve ön adlarının baş harfi alfabetik sırayla verilir. "ve" yerine "&" işareti kullanılır.

Soto, C. J., & John, O. P. (2017). The next big five inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(1), 117-143. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000096>

Üç ile yirmi yazar arası

Yazar isimleri arasına virgöl konularak tüm yazarların soyadları ve ön adlarının baş harfi alfabetik sırayla verilir. "ve" yerine "&" işareti kullanılır.

Nguyen, T., Carnevale, J. J., Scholer, A. A., Miele, D. B., & Fujita, K. (2019). Metamotivational knowledge of the role of high-level and low-level construal in goal-relevant task performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 117(5), 879-899. <http://dx.doi.org/10.1037/pspa0000166>

Yirmi ve daha fazla yazarlı

Yazar isimleri arasına virgöl konularak tüm yazarların soyadları ve ön adlarının baş harfi alfabetik sırayla verilir. İlk 19 yazarın adı listelendikten sonra üç nokta koyup son yazarın adı eklenir (Son yazarın adından önce '&' işareti konulmaz). Atıfta yirmi isimden fazlası yer almamalıdır.

Pegion, K., Kirtman, B. P., Becker, E., Collins, D. C., LaJoie, E., Burgman, R., Bell, R., DelSole, R., Min, D., Zhu, Y., Li, W., Sinsky, E., Guan, H., Gottschalck, J., Metzger, E. J., Barton, N. P., Achuthavarier, D., Marshak, J., Koster, R., . . . Kim, H. (2019). The subseasonal experiment (SubX): A multimodel subseasonal prediction experiment. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 100(10), 2043-2061. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-18-0270.1>

Grup yazarlar

Merriam-Webster. (2008). Braggadocio. In *Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary*. Merriam-Webster.

Eğer çalışma farklı kurumlardan yazarların elinden çıkmışsa, (örneğin çalışma ABD Dışişleri Bakanlığı'na bağlı ABD Tarih Ofisi tarafından basılmış ise), en alttaki resmi kuruma yazar olarak, bağlı olduğu kurum ise yayıncı olarak listelenmelidir.

Bureau of International Organization Affairs. (2018). *U.S. contributions to international organizations, 2017* [Annual report]. U.S. Department of State. <https://www.state.gov/u-s-contributions-to-international-organizations/>

Yazar adının bilinmiyor veya belirtilmemişse;

Yazar adının bilinmediği ya da belirtilmediği durumlarda, önce çalışmanın adı, arkasından basım tarihi verilir. *Merriam-Webster's collegiate dictionary* (11th ed.). (2003). Merriam-Webster.

Aynı yazarın iki veya daha fazla eserine atıf yapılıyorsa;

Yazarın adı her seferinde yazılır ve yayın yılına göre sıralanır (İlk sırada tarihi belli olmayan kaynaklar verilir).

Urcuioli, P. J. (t. y.).

Urcuioli, P. J. (2011).

Urcuioli, P. J. (2015).

Bir veya daha fazla yazarlı derleme kitap

Yazar, A. A. (Basım yılı). *Eser adı: Alt başlık da büyük harfle yazılmalı* (E. Editör, Ed.). Yayıncı. DOI (varsa)

Malory, T. (2017). *Le Morte d'Arthur* (P. J. C. Field, Ed.). D. S. Brewer. (Özgün eser basım tarihi 1469-70)

Çeviri

Yazar, A. A. (Basım yılı). *Eser adı: Alt başlık da büyük harfle yazılmalı* (Ç. Çevirmen, Çev.). Yayıncı. (Özgün eser basım tarihi) DOI (varsa)

Plato (1989). *Symposium* (A. Nehamas & P. Woodruff, Trans.). Hackett Publishing Company. (Özgün eser basım tarihi ca. 385-378 BCE)

İlk basım hariç, diğer basımlar

Yazar, A. A. (Basım yılı). *Eser adı: Alt başlık da büyük harfle yazılmalı* (# basım). Yayıncı. DOI (varsa)

Belcher, W. (2019). *Writing your journal article in twelve weeks: A guide to academic publishing success* (2. basım). University of Chicago Press.

Derleme kitapta makale veya bölüm;

Yazar, A. A., & Yazar, B. B. (Basım yılı). Bölüm adı. In E. E. Editör & F. F. Editör (Ed.), *Eser adı: Alt başlık da büyük harfle yazılm* (ss. Sayfa numaraları). Yayıncı. DOI (varsa)

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MAKALELER**Basılı dergi makalesi**

Scruton, R. (1996). The eclipse of listening. *The New Criterion*, 15(3), 5–13.

Not: APA 7. Sürümü yazarlara, basılı kaynak kullanıyorlarsa dahi, (eğer varsa) DOI numarasının belirtilmesini önermektedir. Yukarıda verilen örnekte DOI numarasının olmadığı varsayılmıştır.

Elektronik dergi makalesi

Yukarıda belirtildiği üzere, elektronik dergide yayınlanmış bir makaleye atıf yapılıyorsa, ilgili makaleye ait DOI numarası (eğer varsa) verilmelidir.

Baniya, S., & Weech, S. (2019). Data and experience design: Negotiating community-oriented digital research with service-learning. *Purdue Journal of Service-Learning and International Engagement*, 6(1), 11–16. <https://doi.org/10.5703/1288284316979>

Denny, H., Nordlof, J., & Salem, L. (2018). "Tell me exactly what it was that I was doing that was so bad": Understanding the needs and expectations of working-class students in writing centers. *Writing Center Journal*, 37(1), 67–98. <https://www.jstor.org/stable/26537363>

Mecmualardaki makaleler

Peterzell, J. (1990, April). Better late than never. *Time*, 135(17), 20–21.

Gazete makalesi

Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. *The Country Today*, 1A, 2A.

Kitap eleştirisi

Baumeister, R. F. (1993). Exposing the self-knowledge myth [Review of the book *The self-knower: A hero under control*, by R. A. Wicklund & M. Eckert]. *Contemporary Psychology*, 38(5), 466–467.

DİĞER BASILI KAYNAKLAR

Grup yazarlı sözlük/ansiklopedi maddesi

Kurum veya kuruluş adı. (Yıl). Madde başlığı. *Referans çalışmanın/eserin adı* (basım, sayfa numaraları. Yayıncının adı. Merriam-Webster, Incorporated. (1997). Goat. In *Merriam Webster's collegiate dictionary* (10. basım, ss. 499-500). Merriam-Webster, Incorporated.

Tek yazarlı sözlük/ansiklopedi maddesi

Yazarın soyadı, F. M. (Yıl). Madde başlığı. F. M. Yazarın Soyadı (ed.), *Referans çalışmanın/eserin adı* (basım, sayfa numaraları). Yayıncı

Tatum, S. R. (2009). Spirituality and religion in hip hop literature and culture. In T. L. Stanley (ed.), *Encyclopedia of hip hop literature* (ss. 250-252). Greenwood.

İkincil kaynaklar

Asıl yararlanılan kaynağa atıfta bulunan ikincil kaynak için referans girişi yapılmalıdır:

Nail, T. (2017). What is an assemblage? *SubStance*, 46(1), 21-37. <http://sub.uwpress.org/lookup/doi/10.3368/ss.46.1.21>

Yayımlanmış Doktora veya Yüksek Lisans Tezi

Yazar Soyadı, F. M. (Yıl). *Tez başlığı* (Yayım No.) [Doktora Tezi/Yüksek Lisans Tezi, Kurum Adı]. Veritabanı veya Arşiv Adı.

Angeli, E. L. (2012). *Networks of communication in emergency medical services* (Yayım No. 3544643) [Doktora tezi, Purdue University]. ProQuest Dissertations Publishing.

Yayımlanmamış Doktora veya Yüksek Lisans Tezi

Yazar Soyadı, F. M. (Yıl). *Tez başlığı* [Yayımlanmamış doktora/yüksek lisans tezi]. Kurum Adı.

Samson, J. M. (2016). *Human trafficking and globalization* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Virginia Polytechnic Institute and State University.

Resmi Mevzuat

Kanun Adı, Kanun No. (Yıl). URL

The Patient Protection and Affordable Care Act, Publ. L. No. 111-148, 124 Stat. 119 (2010). <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-111publ148/pdf/PLAW-111publ148.pdf>

Resmi Raporlar (Devlet Kurumları, Diğer Örgütler)

Kurum/Örgüt Adı. (Yıl). *Rapor adı*. URL

Birleşik Devletler Hükümeti Sayıştayı. (2019). *Performans ve hesap verebilirlik raporu: 2019 mali yılı*. <https://www.gao.gov/assets/710/702715.pdf>

Resmi Raporlar (Devlet Kurumları veya Diğer Örgütlere Bağlı Tek Yazar)

Yazar Soyadı, F. M., & Soyadı, F. M. (Yıl). *Rapor adı*. Kurum Adı. URL

Palanker, D., Volk, J., Lucia, K., & Thomas, K. (2018). *Mental health parity at risk: Deregulating the individual market and the impact on mental health coverage*. National Alliance on Mental Illness. <https://www.nami.org/About-NAMI/Publications-Reports/Public-Policy-Reports/Parity-at-Risk/ParityatRisk.pdf>

Konferans Bildirileri

APA elkitabının 7.basımı konferans bildirimlerine atıfta bulunmayla ilgili yönlendirme sağlamamaktadır. Dolayısıyla, bildirimlere yapılan atıflarda benzer bir formata sahip olan editlenmiş koleksiyon model alınmaktadır.

Soyad, F. M., & Soyad, F. M. (Editörler). (Yıl). *Bildiri başlığı*. Yayıncı. URL (varsa)

Huang, S., Pierce, R., & Stamey, J. (Editörler). (2006). *Proceedings of the 24th annual ACM international conference on the design of communication*. ACM Digital Library. <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1166324&picked=prox>

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Websayfası veya Çevrimiçi İçerik

Websayfasında tek bir yazarın adı geçiyorsa, yazarın ön adı verilmelidir:

Soyad, F. M. (Yıl, Ay, Tarih). *Sayfanın adı*. Site adı. URL

Price, D. (2018, March 23). *Laziness does not exist*. Medium. <https://humanparts.medium.com/laziness-does-not-exist-3af27e312d01>

Alıntılar ve Atıflar

a. Alıntılar

Üç satırdan az veya yaklaşık 40 kelimedenden oluşan alıntılar için çift tırnak işareti kullanılır. Alıntı içindeki alıntılar ise tek tırnak içine alınır. Dipnot numarası tırnak işaretinden sonra gelir.

La Baronne Durand De Fontmagne, who lived in Istanbul during and after the Crimean War, writes that “Turks adore children and when they do not have their own, they willingly adopt an ‘enfant l’âme.”³³

Üç satırdan veya 40 kelimedenden uzun alıntılar tırnak işareti olmadan, bir blok halinde ana metinden daha içeride biçimlendirilir. Blok alıntılar içindeki alıntılar çift tırnak içine alınır. Dipnot numarası son cümlenin sonundaki noktadan sonra gelir.

b. Dipnotlar

Dipnotlar yalnızca okuyucuya elzem bir bilgi aktarılması gerekiyorsa kullanılmalıdır. Edebiyat referansları için normalde ayrı bir dipnot gerekmez. Ancak, standart dışı referanslar (örn. basın toplantıları, siyasi söylemler, duruşmalar, röportajlar vs.) en iyi dipnot şeklinde verilebilir.

Görseller

a. Fotoğraflar: Dijital fotoğraflar dosyaları mümkün olan en büyük boyut ve çözünürlükte (en az 200 dpi) ve ayrı dosyalar halinde iletilmelidir. Yazarlar, gönderdikleri görsellerin izinlerini temin etmekle yükümlüdür.

b. Çizelgeler, Şemalar, Tablolar: Çizelgeler, şemalar ve tablolar ayrı ve düzenlenebilir belgeler (Word, excel ya da benzer formatlarda) olarak sağlanacaktır. Yazarlar veri setlerinin kullanım izinlerini temin etmekle yükümlüdürler ve kullandıkları verilerin doğruluğundan sorumludurlar.

c. Yerleştirme ve Başlıklar: Tüm görsellerin konulması gereken yer ana metinde belirtilmelidir. Görselin başlığı ve gerekli kaynak/izin bilgisi görselin altında bulunur.

TABLO 1 BURAYA

Table 1. Students Sent to Paris from Istanbul Industrial School (1870–1872)

Kaynak: Şişman, Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839–1876), 93–158.

FOTOĞRAF 1 BURAYA

Fotoğraf 1. Maternity Ward (*Viladethane*) of Darülaceze.

Kaynak: Fotoğrafçı bilinmiyor, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Fotoğraf Albümler Dizini, 779-39-0023.

AUTHOR GUIDELINES

Word Limit

AURUM JSS accepts the following formats and limits:

- **Research articles** of 5.000-10.000 words (*including* abstract, notes and references) that adhere to our format, aims and scope. The editor may change the word limit if it is deemed necessary.
- **Book reviews** of approximately 2.000 words.

Formatting the manuscript

Manuscripts should be submitted in Times New Roman size 12. The main text and footnotes should both be double-spaced and justified. AURUM JSS uses both footnotes and a reference list. It is not the responsibility of the editors to convert your citation style. If you do not follow these guidelines you will be asked to reformat your paper prior to editing and this may cause publication delays.

STYLE GUIDELINES

AURUM JSS uses APA formatting and style.

TITLES

Titles should be provided both in Turkish and English.

[Title]

(The title should be centered, boldface, Title Case Heading)

WORKS BY SINGLE AUTHOR:

Author's Name and LAST NAME¹

(Author's name should be centered and author's last name should be written in uppercase)

¹Name of the University, Faculty, Department and City

(The information provided should be centered and each word should be capitalized)

Email

(Provide a valid email address)

WORKS BY MULTIPLE AUTHORS

Author's name LAST NAME¹, Author's name LAST NAME²

(The name of the author should be centered and the last name should be capitalized. if multiple authors, use commas between and number the names of the authors consecutively)

¹University, Faculty, Department and City

(The information provided should be centered and each word should be capitalized)

²University, Faculty, Department and City

(Use consecutive numbering. The information provided should be centered and each word should be capitalized)

• Email, Email

(Write the valid emails consecutively and use commas in between.)

ABSTRACT

Abstract (Abstract should be bold and capitalized.)

The texts should start with an abstract which should be between 150 and 500 words in length. The abstract should clearly summarise the main argument and the contribution of the article as well as the methodology utilised. The abstract should be written in the present tense and in the third person or passive voice; use of the first person is discouraged.

Abstracts should be provided both in English and Turkish.

KEYWORDS

Keywords: [provide up to 5 keywords separated with a comma. Capitalize each word.]

HEADINGS

There are 5 heading levels in APA. Regardless of the number of levels, always use the headings in order, beginning with level 1. The format of each level is illustrated below:

APA Headings	
Level	Format
1	Centered, Boldface, Title Case Heading Text starts a new paragraph.
2	Flush Left, Boldface, Title Case Heading Text starts a new paragraph.
3	<i>Flush Left, Boldface Italic, Title Case Heading</i> Text starts a new paragraph.
4	Indented, Boldface Title Case Heading Ending With a Period. Paragraph text continues on the same line as the same paragraph.
5	<i>Indented, Boldface Italic, Title Case Heading Ending With a Period.</i> Paragraph text continues on the same line as the same paragraph.

IN-TEXT CITATION

A Work by One Author

Jones (2008) suggests that

(Jones, 2008)

A Work by Two Authors

Research by Wegener and Petty (1994) supports...

(Wegener & Petty, 1994)

A Work by Three or More Authors

(Kernis et al., 1993)

Kernis et al. (1993) suggest...

In *et al.*, *et* should not be followed by a period. Only "al" should be followed by a period.

If you're citing multiple works with similar groups of authors, and the shortened "et al" citation form of each source would be the same, you'll need to avoid ambiguity by writing out more names. If you cited works with these authors:

Jones, Smith, Liu, Huang, and Kim (2020)

Jones, Smith, Ruiz, Wang, and Stanton (2020)

They would be cited in-text as follows to avoid ambiguity:

(Jones, Smith, Liu, et al., 2020)

(Jones, Smith, Ruiz, et al., 2020)

Since et al. is plural, it should always be a substitute for more than one name. In the case that et al. would stand in for just one author, write the author's name instead.

Unknown Author

If the work does not have an author, cite the source by its title in the signal phrase or use the first word or two in the parentheses. Titles of books and reports are italicized; titles of articles, chapters, and web pages are in quotation marks. APA style calls for capitalizing important words in titles when they are written in the text (but not when they are written in reference lists).

A similar study was done of students learning to format research papers ("Using Citations," 2001).

Organization as an Author

According to the American Psychological Association (2000),...

First citation: (Mothers Against Drunk Driving [MADD], 2000)

Second citation: (MADD, 2000)

Two or More Works in the Same Parentheses

(Berndt, 2002; Harlow, 1983)

(Smith, n.d., 1995, 2002, in press)

REFERENCE LIST

BOOKS

Single Author

Last name first, followed by author initials.

Ahmed, S. (2012). *On being included: Racism and diversity in institutional life*. Duke University Press.

Two Authors

List by their last names and initials. Separate author names with a comma. Use the ampersand instead of "and."

Soto, C. J., & John, O. P. (2017). The next big five inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(1), 117-143. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000096>

Three to Twenty Authors

List by last names and initials; commas separate author names, while the last author name is preceded again by ampersand.

Nguyen, T., Carnevale, J. J., Scholer, A. A., Miele, D. B., & Fujita, K. (2019). Metamotivational knowledge of the role of high-level and low-level construal in goal-relevant task performance. *Journal of Personality and Social Psychology, 117*(5), 879-899. <http://dx.doi.org/10.1037/pspa0000166>

More Than Twenty Authors

List by last names and initials; commas separate author names. After the first 19 authors' names, use an ellipsis in place of the remaining author names. Then, end with the final author's name (do not place an ampersand before it). There should be no more than twenty names in the citation in total.

Pegion, K., Kirtman, B. P., Becker, E., Collins, D. C., LaJoie, E., Burgman, R., Bell, R., DelSole, R., Min, D., Zhu, Y., Li, W., Sinsky, E., Guan, H., Gottschalck, J., Metzger, E. J., Barton, N. P., Achuthavariar, D., Marshak, J., Koster, R., . . . Kim, H. (2019). The subseasonal experiment (SubX): A multimodel subseasonal prediction experiment. *Bulletin of the American Meteorological Society, 100*(10), 2043-2061. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-18-0270.1>

Group Author

Merriam-Webster. (2008). Braggadocio. In *Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary*. Merriam-Webster.

When a work has multiple layers of group authorship (e.g. The Office of the Historian, which is a part of the Department of State, publishes something), list the most specific agency as the author and the parent agency as the publisher.

Bureau of International Organization Affairs. (2018). *U.S. contributions to international organizations, 2017* [Annual report]. U.S. Department of State. <https://www.state.gov/u-s-contributions-to-international-organizations/>

Unknown Author

When the work does not have an author move the title of the work to the beginning of the references and follow with the date of publication.

Merriam-Webster's collegiate dictionary (11th ed.). (2003). Merriam-Webster.

Two or More Works by the Same Author

Use the author's name for all entries and list the entries by the year (earliest comes first). List references with no dates before references with dates.

Urcuioli, P. J. (n.d.).

Urcuioli, P. J. (2011).

Urcuioli, P. J. (2015).

Edited Book with an Author or Authors

Author, A. A. (Year of publication). *Title of work: Capital letter also for subtitle* (E. Editor, Ed.). Publisher. DOI (if available)

Malory, T. (2017). *Le morte darthur* (P. J. C. Field, Ed.). D. S. Brewer. (Original work published 1469-70)

A Translation

Author, A. A. (Year of publication). *Title of work: Capital letter also for subtitle* (T. Translator, Trans.). Publisher. (Original work published YEAR) DOI (if available)

Plato (1989). *Symposium* (A. Nehamas & P. Woodruff, Trans.). Hackett Publishing Company. (Original work published ca. 385-378 BCE)

Edition Other Than the First

Author, A. A. (Year of publication). *Title of work: Capital letter also for subtitle* (# edition). Publisher. DOI (if available)

Belcher, W. (2019). *Writing your journal article in twelve weeks: A guide to academic publishing success* (2nd ed.). University of Chicago Press.

Article or Chapter in an Edited Book

Author, A. A., & Author, B. B. (Year of publication). Title of chapter. In E. E. Editor & F. F. Editor (Eds.), *Title of work: Capital letter also for subtitle* (pp. pages of chapter). Publisher. DOI (if available)

ARTICLES IN PERIODICALS

Article in Print Journal

Scruton, R. (1996). The eclipse of listening. *The New Criterion*, 15(3), 5–13.

Note: APA 7 advises writers to include a DOI (if available), even when using the print source. The example above assumes no DOI is available.

Article in Electronic Journal

As noted above, when citing an article in an electronic journal, include a DOI if one is associated with the article.

Baniya, S., & Weech, S. (2019). Data and experience design: Negotiating community-oriented digital research with service-learning. *Purdue Journal of Service-Learning and International Engagement*, 6(1), 11–16. <https://doi.org/10.5703/1288284316979>

Denny, H., Nordlof, J., & Salem, L. (2018). "Tell me exactly what it was that I was doing that was so bad": Understanding the needs and expectations of working-class students in writing centers. *Writing Center Journal*, 37(1), 67–98. <https://www.jstor.org/stable/26537363>

Article in a Magazine

Peterzell, J. (1990, April). Better late than never. *Time*, 135(17), 20–21.

Article in a Newspaper

Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. *The Country Today*, 1A, 2A.

Review

Baumeister, R. F. (1993). Exposing the self-knowledge myth [Review of the book *The self-knower: A hero under control*, by R. A. Wicklund & M. Eckert]. *Contemporary Psychology*, 38(5), 466–467.

OTHER PRINT SOURCES

Entry in a Dictionary, Thesaurus, or Encyclopedia with a Group Author

Institution or organization name. (Year). Title of entry. In *Title of reference work* (edition, page numbers). Publisher name.

Merriam-Webster, Incorporated. (1997). Goat. In *Merriam Webster's collegiate dictionary* (10th ed., pp. 499-500). Merriam-Webster, Incorporated.

Entry in a Dictionary, Thesaurus, or Encyclopedia with an Individual Author

Lastname, F. M. (Year). Title of entry. In F. M. Lastname (ed.), *Title of reference work* (edition, page numbers). Publisher.

Tatum, S. R. (2009). Spirituality and religion in hip hop literature and culture. In T. L. Stanley (ed.), *Encyclopedia of hip hop literature* (pp. 250-252). Greenwood.

Work Discussed in a Secondary Source

Provide the source in which the original work was referenced:

Nail, T. (2017). What is an assemblage? *SubStance*, 46(1), 21-37. <http://sub.uwpress.org/lookup/doi/10.3368/ss.46.1.21>

Dissertation or Master's Thesis, Published

Lastname, F. M. (Year). *Title of dissertation/thesis* (Publication No.) [Doctoral dissertation/Master's thesis, Name of Institution Awarding the Degree]. Database or Archive Name.

Angeli, E. L. (2012). *Networks of communication in emergency medical services*(Publication No. 3544643) [Doctoral dissertation, Purdue University]. ProQuest Dissertations Publishing.

Dissertation or Master's Thesis, Unpublished

Lastname, F. M. (Year). *Title of dissertation/thesis* [Unpublished doctoral dissertation/master's thesis]. Name of Institution Awarding the Degree.

Samson, J. M. (2016). *Human trafficking and globalization* [Unpublished doctoral dissertation]. Virginia Polytechnic Institute and State University.

Federal or State Statute

Name of Act, Public Law No. (Year). URL

The Patient Protection and Affordable Care Act, Publ. L. No. 111-148, 124 Stat. 119 (2010). <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-111publ148/pdf/PLAW-111publ148.pdf>

Report by a Government Agency or Other Organization

Organization Name. (Year). *Title of report*. URL

United States Government Accountability Office. (2019). *Performance and accountability report: Fiscal year 2019*. <https://www.gao.gov/assets/710/702715.pdf>

Report by Individual Authors at Government Agency or Other Organization

Lastname, F. M., & Lastname, F. M. (Year). *Title of report*. Organization Name. URL

Palanker, D., Volk, J., Lucia, K., & Thomas, K. (2018). *Mental health parity at risk: Deregulating the individual market and the impact on mental health coverage*. National Alliance on Mental Illness. <https://www.nami.org/About-NAMI/Publications-Reports/Public-Policy-Reports/Parity-at-Risk/ParityatRisk.pdf>

Conference Proceedings

The 7th edition of the APA manual **does not provide guidance on citing conference proceedings**. Therefore, this citation models that of an edited collection, which is similar in format.

Lastname, F. M., & Lastname, F. M. (Eds.). (Year). *Title of Proceedings*. Publisher. URL (if applicable)

Huang, S., Pierce, R., & Stamey, J. (Eds.). (2006). *Proceedings of the 24th annual ACM international conference on the design of communication*. ACM Digital Library. <https://dl.acm.org/citation.cfm?id=1166324&picked=prox>

ELECTRONIC SOURCES

Webpage or Piece of Online Content

If the page names an individual author, cite their name first:

Lastname, F. M. (Year, Month Date). *Title of page*. Site name. URL

Price, D. (2018, March 23). *Laziness does not exist*. Medium. <https://humanparts.medium.com/laziness-does-not-exist-3af27e312d01>

Quotations and Citations

a. Formatting Quotations

For quoted material of less than three lines or ~40 words, AURUM JSS uses double quotes. Quotes within quotes are enclosed in single quotation marks. The footnote number comes after the closed quotation marks.

La Baronne Durand De Fontmagne, who lived in Istanbul during and after the Crimean War, writes that "Turks adore children and when they do not have their own, they willingly adopt an 'enfant l'âme"³³

For quoted material of more than three lines or ~40 words, format it as a block quote inset by a tab space without any quotation marks. Quotes within block quotes are enclosed in double quotation marks. The footnote number comes after the period in the final sentence.

b. Footnotes

Footnotes should be used only where substantive information is conveyed to the reader. Literature references should normally not necessitate separate notes (see the section on References). However, non-standard references (e.g. to press conferences, political statements, hearings, interviews, etc.) are best provided as notes.

Figures

a. Images: Digital files of images should be of the maximum size and resolution possible, with a minimum resolution of 200 dpi, and are to be provided as separate files. Authors are responsible for acquiring their own image permissions.

b. Graphs, Charts, Tables: Graphs, charts and tables are to be provided in a separate, editable document (either word processor or spreadsheet). Authors are responsible for acquiring permission to use datasets and for the accuracy of the data they use.

c. Placement and captions: The preferred location of all figures should be indicated in the main text. A full caption and any source citation / permission should be provided beneath the location of each figure.

TABLE 1 ABOUT HERE

Table 1. Students Sent to Paris from Istanbul Industrial School (1870–1872)

Source: Table is prepared based on the data provided by Şişman, *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri* (1839–1876), 93–158.

FIG 1 ABOUT HERE

Figure 1. Maternity Ward (*Viladethane*) of Darülaceze.

Source: Unknown photographer, *İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Fotoğraf Albümler Dizini*, 779-39-0023.